

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇOCUKLUK ÇAĞI İSTİSMARI VE İHMALİ İLE
SUÇA YÖNELİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Neslihan ALTUNPUL
ORCID: 0000-0001-7133-9878

Danışman
Prof. Dr. Nurten SARGIN
ORCID: 0000-0003-1899-8908

Konya – 2022

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans sürecimde bana yol gösteren, beni destekleyen ve çalışmalarımı sürdürmemde beni motive eden ve bu çalışmamda bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşıp çalışmama destek veren değerli hocam sayın danışmanım Prof. Dr. Nurten SARGIN'a çok teşekkür ediyorum. Üzerimde emeği olan başta Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümündeki lisans ve yüksek lisans öğretim elemanlarına, tüm eğitim sürecimdeki bana katkı sağlayan, beni destekleyen ve bana inanan öğretmenlerime ve manevi desteklerini her zaman hissettiğim aileme teşekkür ediyorum.

Yaşamımda desteklerini her zaman yanımda hissettiğim, kaygılarıma, sevinçlerime ve üzüntülerime her daim ortak olan ve tez yazım sürecinde beni her zaman motive eden değerli dostlarım Psik. Dan. Betül Nur Yalçın, Psik. Dan. Meliő Öz ve Psik. Dan. Büőra Mert'e ve yüksek lisans sürecinde desteklerini hissettiğim değerli arkadaşlarım Psik. Dan. Kübra Çetin ve Psik. Dan. Refika Başarıkan'a teşekkürü borç bilirim. Mesleki ve akademik konularda sorularımı hiçbir zaman yanıtlamaktan çekinmeyen, çalışmamdaki sorunları çözmemde yardımcı olan ve ilk mesleki yaşamımda bana destek olan değerli çalışma arkadaşlarım Arő. Gör. Hande Çelik, Arő. Gör. Ayőe Ahsen Talu ve Arő. Gör. Merve Erol'a teşekkür ederim. Son olarak tezimin veri toplama sürecinde bana yardımcı olan değerli öğretim elemanlarına, arkadaşlarıma ve kıymetli vaktini ayıran katılımcılarıma çok teşekkür ediyorum.

Neslihan ALTUNPUL

Haziran 2022

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	vi
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT.....	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.1.2. Alt Problemler	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
1.4. Varsayımlar	8
1.5. Sınırlılıklar	8
1.6. Tanımlar	8
2. ALAN YAZIN	10
2.1. Çocuk İstismarı ve İhmali	10
2.1.1. Çocuk istismarı kuramları.....	11
2.1.2. Çocuk istismarının türleri	15
2.1.3. Çocuk istismarında risk ve koruyucu faktörler	20
2.1.4. Çocuk istismarının etkileri.....	22
2.1.5 Çocuk istismarını önleme	23
2.2. Suç.....	24
2.2.1 Suçluluğu açıklayan kuramlar.....	24
2.2.2. Suç için risk ve koruyucu faktörler	28
2.2.3 Suçluluğu önleme yaklaşımları.....	32
2.3 Tutum	33
2.3.1 Tutumun öğeleri.....	33
2.3.2 Tutumların oluşumu	34
2.3.3. Tutumların ölçülmesi.....	35
2.4. İlgili Araştırmalar.....	35
2.4.1 Çocukluk çağı istismarı ve ihmali ile ilgili araştırmalar	35
2.4.2. Suça yönelik tutum ile ilgili araştırmalar.....	38
2.4.3. Çocukluk çağı istismarı ve suç arasındaki ilişki ile ilgili araştırmalar.....	40
3. YÖNTEM.....	46
3.1. Araştırmanın Modeli	46

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	46
3.3. Veri Toplama Araçları	48
3.4. Verilerin Toplanması.....	50
3.5. Verilerin Analizi	51
4. BULGULAR	53
4.1. Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı İstismar ve İhmal Durumlarına İlişkin Bulgular.....	53
4.2 Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Çocukluk Çağı İstismar ve İhmal Durumlarının İncelenmesi.....	54
4.3. Üniversite Öğrencilerinin Yaş Gruplarına Göre Çocukluk Çağı İstismar ve İhmal Durumlarının İncelenmesi.....	55
4.4. Üniversite Öğrencilerinin Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Çocukluk Çağı İstismar ve İhmal Durumlarının İncelenmesi	56
4.5. Üniversite Öğrencilerinin En Uzun Süre Yaşanılan Yerleşim Birimine Göre Çocukluk Çağı İstismar ve İhmal Durumlarının İncelenmesi.....	60
4.6. Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre Çocukluk Çağı İstismar ve İhmal Durumlarının İncelenmesi.....	62
4.7. Üniversite Öğrencilerinin Anne Öğrenim Durumuna Göre Çocukluk Çağı İstismar ve İhmal Durumlarının İncelenmesi	63
4.8. Üniversite Öğrencilerinin Baba Öğrenim Durumuna Göre Çocukluk Çağı İstismar ve İhmal Durumlarının İncelenmesi	65
4.9. Üniversite Öğrencilerinin Ailede Daha Önce Herhangi Bir Suçtan Ceza Alan veya Tutuklanan Birey Olup Olmama Durumuna Göre Çocukluk Çağı İstismar ve İhmal Durumlarının İncelenmesi.....	68
4.10. Üniversite Öğrencilerinin Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği Puanlarına İlişkin Bulguları	70
4.11. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Suça Yönelik Tutum ve İlişkilerinin İncelenmesi.....	70
4.12. Üniversite Öğrencilerinin Yaş Gruplarına Göre Suça Yönelik Tutum ve İlişkilerinin İncelenmesi.....	72
4.13. Üniversite Öğrencilerinin Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Suça Yönelik Tutum ve İlişkilerinin İncelenmesi	74
4.14. Üniversite Öğrencilerinin En Uzun Süre Yaşanılan Yerleşim Birimine Göre Suça Yönelik Tutum ve İlişkilerinin İncelenmesi.....	76
4.15. Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre Suça Yönelik Tutum ve İlişkilerinin İncelenmesi.....	79
4.16. Üniversite Öğrencilerinin Anne Öğrenim Durumuna Göre Suça Yönelik Tutum ve İlişkilerinin İncelenmesi.....	82
4.17. Üniversite Öğrencilerinin Baba Öğrenim Durumuna Göre Suça Yönelik Tutum ve İlişkilerinin İncelenmesi.....	84
4.18. Üniversite Öğrencilerinin Ailede Daha Önce Herhangi Bir Suçtan Ceza Alan veya Tutuklanan Birey Olup Olmama Durumuna Göre Suça Yönelik Tutum ve İlişkilerinin İncelenmesi.....	87
4.19. Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı İstismarı ve İhmali ile Suça Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	89

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	96
5.1. Tartışma	96
5.1.1. Çocukluk çağı istismarı ve ihmeline dair bulguların tartışılması	96
5.1.2. Suça yönelik tutum ve ilişkilere dair bulguların tartışılması	102
5.1.3. Çocukluk çağı istismarı ve ihmali ile suça yönelik tutumlar arasındaki ilişkiye dair bulguların tartışılması.....	107
5.2. Sonuç	112
5.3. Öneriler.....	117
KAYNAKLAR.....	119
EKLER	132
EK- 1 Bilgilendirilmiş Onam Formu	132
EK 2- Kişisel Bilgi Formu	133
EK-3 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ-33)	135
EK-4 Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği	139
EK-5 Ölçek Kullanım İzinleri	142
EK-6 Anket Uygulama İzinleri	143

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı İstismarı ve İhmali ile Suça Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **120** sayfalık kısmına ilişkin, 4/06/2022 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%17** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

6/06/2022

Neslihan ALTUNPUL

Prof. Dr. Nurten SARGIN

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

6/06/2022

Neslihan ALTUNPUL

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

SYTİÖ: Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği

CS&CPC Statement: The Community Safety & Crime Prevention Council Statement

WHO: World Health Organization

Vd.: Ve diğerleri.

Akt.: Aktaran

Ss: Standart Sapma

Var.K: Varyansın Kaynağı

KT: Kareler toplamı

KO: Kareler Ortalaması

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇOCUKLUK ÇAĞI İSTİSMARI VE İHMALI İLE SUÇA YÖNELİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Neslihan ALTUNPUL

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismarı ve ihmali (fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal, aşırı koruma-kontrol) ile suça yönelik tutumları (şiddete yönelik tutumlar, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar, haklılık düşünceleri, antisosyal niyet) arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modelinde yapılmıştır.

Araştırma Necmettin Erbakan Üniversitesi ve Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinde 2020-2021 Eğitim-Öğretim döneminde öğrenim gören 575 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öğrencilerden kişisel bilgilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu”, çocukluk çağı istismar ve ihmal düzeylerini belirlemek için Bernstein vd. (1994) tarafından geliştirilen ve Şar vd. (2020) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ -33), suça yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla Mills vd. (2002) tarafından geliştirilen Nergiz ve Işıklı (2019) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler Bağımsız Gruplar t testi, ANOVA, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis H testi, Spearman Sıra Farkları korelasyon analizi kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın sonucunda çocukluk çağı istismar ve ihmal düzeyi ile suça yönelik tutum arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çocukluk çağındaki istismar ve ihmal düzeyi cinsiyete göre incelendiğinde kadın öğrencilerin cinsel istismara maruz kalma düzeyi, erkek öğrencilerin ise fiziksel ihmal düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Çocukluk çağı istismar ve ihmali sosyoekonomik düzeye göre incelendiğinde düşük sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin daha yüksek oranda istismara maruz kaldığı saptanmıştır. Köy yerleşim biriminde yaşayanların fiziksel ihmal düzeyleri metropolde (Ankara, İstanbul, İzmir) yaşayanlara göre daha yüksek tespit edilmiştir. Boşanmış ebeveynlere sahip öğrencilerin anne babası birlikte olanlara göre daha yüksek oranda cinsel istismara maruz kaldığı belirlenmiştir. Anne öğrenim durumu okur-yazar olmayan ve baba öğrenim durumu ilköğretim 1.kademe olan öğrencilerin daha yüksek oranda fiziksel ihmale maruz kaldıkları bulunmuştur. Çocukluk çağı istismar ve ihmal düzeyi ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan bireylerde daha yüksek olarak görülmüştür.

Suçta yönelik tutum düzeyinin cinsiyete göre karşılaştırılması yapıldığında erkek öğrencilerin suça yönelik tutum düzeylerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Suça yönelik tutum düzeyi yaşa göre incelendiğinde 18-19 yaş grubu öğrencilerin suç davranışına yönelik haklılık düşünceleri 22 yaş ve üzeri yaş grubuna göre daha yüksek bulunmuştur. Metropol yerleşim biriminde yaşamış öğrencilerin suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutum düzeyleri il yerleşim biriminde yaşamış öğrencilere göre daha yüksek bulunurken, haklılık düşüncelerinde köy yerleşim biriminde yaşamış olan öğrencilere göre daha yüksek tespit edilmiştir. Suça yönelik tutum düzeylerinin anne-baba birliktelik durumuna göre farklılaşmasına bakıldığında anne babası boşanmış olan öğrencilerin anne babası birlikte olan öğrencilere göre suça yönelik tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunan kişilerin daha fazla suç davranışında bulunmuş arkadaşına sahip olduğu ve antisosyal niyet düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk çağı istismarı, Çocukluk çağı ihmali, Suç, Tutum, Üniversite öğrencileri.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Educational Sciences
Guidance and Psychological Counseling Program
Master Thesis

ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILDHOOD ABUSE AND NEGLECT AND ATTITUDES TOWARDS CRIME OF UNIVERSITY STUDENTS

Neslihan ALTUNPUL

This research was conducted to examine the relationship between university students' childhood abuse and neglect (physical abuse, emotional abuse, sexual abuse, physical neglect, emotional neglect, overprotection-control) and their attitudes towards crime. The research was conducted in correlational survey model.

The research was carried out with 575 university students studying at Necmettin Erbakan University and Kırşehir Ahi Evran University in the 2020-2021 academic year. In the research, it was used "Personal Information Form" developed by the researcher to collect students' personal information, Childhood Trauma Questionnaire (CTQ -33) developed by Bernstein et al. (1994) and adapted to Turkish by Şar et al. (2020). to determine the level of childhood abuse and neglect, The Measures of Criminal Attitudes and Associates (MCAA) developed by Mills et al. (2002) and adapted into Turkish by Nergiz and Işıklı (2019) to determine their attitudes towards crime. The data were analyzed using the Independent Groups t test, ANOVA, Mann Whitney U test, Kruskal Wallis H test, Spearman Rank Differences correlation analysis.

As a result of the research, a positive and significant relationship was found between the level of childhood abuse and neglect and the criminal attitudes. When the level of abuse and neglect in childhood was examined according to gender, it was found that the level of sexual abuse of female students and the level of physical neglect of male students were higher. When childhood abuse and neglect were examined according to socioeconomic level, it was found that students with low socioeconomic level were subjected to a higher rate of abuse. The physical neglect levels of those living in village settlements were found to be higher than those living in metropolitan areas (Ankara, Istanbul, Izmir). It was determined that students with divorced parents were exposed to sexual abuse at a higher rate than those whose the students with married parents. It was found that students whose mother is illiterate and whose father's education level is primary school 1st level are exposed to physical neglect at a higher rate. The level of childhood abuse and neglect was found to be higher in individuals who had previously been sentenced or arrested for any crime in their family.

When the level of attitude towards crime was compared according to gender, it was seen that male students' level of attitude towards crime was higher than that of women's. When the level of attitude towards crime is analyzed according to age, it was found that the entitlement scores of the 18-19 age group students were found to be higher than the 22 and over age group. It was observed that the students who lived in metropolitan settlements had higher attitude levels towards relations with people who committed criminal behavior than those in the province while the entitlement scores were found to be higher than those of the students who lived in the village settlement. Considering the differentiation of the attitude levels towards crime according to marriage status of parents, it was determined that the students whose parents were divorced had higher attitudes towards crime than the students with married parents. It was observed that people with a family member who was sentenced or arrested for any crime before had more criminal friends and higher antisocial intention levels. Suggestions were given according to the results obtained from the research.

Keywords: Childhood abuse, Childhood neglect, Crime, Attitude, University students.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Çalışmanın bu bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, alt problemler, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Çocukluk çağı ihmal ve istismarı bir toplumun kanayan yarası olarak süregelmektedir. İnsanlık var olduğundan beri ortaya çıkmış olan suç kavramı ise yüzyıllardır engellenmeye ve önlenmeye çalışılmaktadır. Çocukluk çağında meydana gelen ihmal ve istismar ilerleyen yıllarda suça yönelik olumlu bir tutum içinde olmaya ve suç davranışını göstermeye neden olmaktadır. Çocukluk çağında ihmal ve istismar yaşantısı önlenebilirse bireylerin erişkin olduklarında suça yönelmelerinin de önlenebileceği düşünülmektedir.

Ailenin çocuk üzerindeki etkisi, çocuk daha doğmadan önce başlamaktadır. Ebeveynlerin çocuklarına karşı istekli ya da isteksiz oluşu gerek ruhsal ve kültürel gerekse toplumsal ve ekonomik yönden çocuğunun gelişine hazır olma durumu ve çocukta beklentileri; çocuğun yaşantısını, ilk izlenimini ve çevresiyle duygusal iletişimini büyük ölçüde etkileyeceği belirtilmektedir (Aktürk, 2006). Çocuk doğduğu evde ona en yakın ve ilk çevresi olan ailesinden çok yoğun bir biçimde etkilenmektedir. Aile çocuğun fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamasının yanı sıra çocuğun en önemli gereksinimlerinden olan sevgi ve güvenlik ihtiyaçlarını da karşılamaktadır. Bunun yanında ailenin çocuğa nasıl bir rol model olduğu, çocuğa karşı tutumu ve saldırgan yaklaşımı çocuğun suça yönelmesinde etkin bir rol oynamaktadır (Erdoğan, 2005). Bu çerçevede değerlendirildiğinde çocuğun toplumsal yaşama ilk adaptasyon sürecinde en önemli faktör olan ailenin, bireyin suç ve şiddete yöneliminde büyük bir paya sahip olduğu söylenebilmektedir. Ailesinde suç ve şiddetten uzak tutulan, anne-babası tarafından sevgi, ilgi ve güvenlik ihtiyaçları karşılanan, mahremiyetine önem verilen, sosyokültürel ve ekonomik açıdan yeterli bir çevrede yetişen çocukların suça yönelimi çok daha az olmaktadır (Dinç, 2013).

Çocuğun psikososyal gelişiminde ebeveynlerin çocuğa karşı tutum ve davranışları önemli yer tutmaktadır. Çocuğa karşı otorite kullanılmasının, demokratik davranılmasının ya da ilgili-ilgisiz tutumların çocuğun sağlıklı ya da suçlu bireye dönüşmesinde etkili olduğu belirtilmektedir (Avcı,2009). Ailesinde şiddet olan birey ister şiddete maruz kalsın isterse sadece şiddetin tanığı olsun bu durum onu çok uzun süre etkilemektedir. Ailede görülen

şiddet davranışını öğrenen çocuk daha sonra bunu kendisi de uygulayabilmektedir (Karabulut, 2006). Çocuğun ailesinde huzursuzluk, çocuğa yönelik olumsuz davranışlar, istismar gibi durumlar sonucunda çocuk evden kaçabilmekte ve dışarıda kendisine destek olacak kişiler ve ortamlar arayabilmektedir (Aldemir, 2010). Bu durumun çocuğun çevredeki olumsuz ve onun için tehlike oluşturabilecek faktörlerle karşı karşıya kalmasına neden olabileceği düşünülmektedir.

Çocuk istismarı, çocuğun ebeveynleri ya da çocuğa bakmakla yükümlü olan yetişkinlerin kaza dışı bir sebeple çocuğa fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimini engelleyecek, beden ve ruh sağlığına zarar verecek şekilde davranması olarak tanımlanabilmektedir (Kaytez vd., 2018). Bu durum ülkemizde ve dünyada önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir yandan bir davranış biçiminin çocuk istismarı ve ihmali olarak adlandırılması için çocuğun mutlaka zarara uğraması gerekmemektedir. Bir davranış eğer ki çocuğa karşı zarar verme riski bulunduruyorsa veya çocuğun gelişimini engelliyorsa çocuk istismarı ve ihmali olarak tanımlanmaktadır (Öztürk-Can ve Irmak-Yılmaz, 2017). Çocuk istismarı fiziksel, duygusal ve cinsel istismar olmak üzere üç grupta sınıflandırılmaktadır. İstismarın hangi türü olursa olsun, çocuğun gelişim süreci negatif bir biçimde etkilenmekte ve çocukta davranışsal, duygusal ve sosyal sorunlara neden olmaktadır. Pek çok sebebi ve trajik sonuçları olan istismar olgusu tıbbî, hukukî ve psiko-sosyal bir sorun olarak belirtilmektedir. Gelecek nesillerde toplumda sağlıklı bireyler yetişmesi için bu sorunun bireysel ve toplumsal boyutta ele alınması, çocuk istismarını önleme yaklaşımlarının geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir (Kaytez vd., 2018).

“Suç, bir toplumda sosyal ve kültürel değerlerden sapma ve toplumsal davranış kurallarının ihlalidir. İnsan davranışları hukuk kurallarına aykırı olursa, “hata” veya “suç”, örf ve adet kurallarına aykırı olursa, ‘ayıp’ veya ‘terbiyesizlik’, inanç kurallarına aykırı olursa, ‘günah’ olarak değerlendirilmektedir. Toplumsal bir olay olan suç, kanunlar nezdinde yasak; toplum nezdinde de bir ayıp ve uyarı olarak tanımlanmaktadır”. (Fındıklı, 2011, s.2) Suç, toplumsal düzeyde bir problem olması ile sosyal sistem içinde var olan değerlere aykırı biçimde davranıldığında sosyal problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bir eylemin suç olarak kabul edilmesi toplumdan topluma da farklılık arz edebilmektedir. Bir toplumda suç olarak kabul edilen bir eylem farklı bir toplumda suç olarak sayılmayabilmektedir. Bununla birlikte toplumsal gelişme ve değişmelere bağlı olarak; suçların ve suçluların algılanış biçimi, suç türleri, suçu işleyen bireye gösterilecek yaklaşımlar da değişmektedir.

Önceki zamanlarda suç davranışında bulunan bireyler kötü olarak görülmekte ve bu davranışları sebebi ile suçlu kişi toplum dışına itilmekte, çok ciddi cezalar almaktayken ve suçlu bireyin kendisinden söz edilmezken; çağımızda suç işleyen bireye yönelik daha insancıl yaklaşımlar ortaya çıkmaya başlamıştır (Dinç, 2013; Akça, 2011). Suç öğrenilen yanı ile suç işleyen kişinin ailesi, akranları, eğitim ortamı ve toplum içinde öğrendiği davranışları kapsamaktadır (Güngör, 2013).

Yaşama, sağlıklı bir biçimde büyüme, gelişme ve eğitim görme haklarına sahip olmak ve bu haklarını kullanırken huzurlu ve mutlu olmak, istismar ve ihmal yaşantısına maruz kalmamak bir çocuğun en doğal hakkı olarak kabul edilmektedir (Gökler, 2006). Yatırımların en kazançlısı da çocuklar için yapılandır. Çünkü her açıdan sağlıklı olan çocuk gelecekte yaratıcı, üretken, çok yönlü düşünebilen, problem çözme becerisi fazla, etkili iletişim kurmada sorun yaşamayan, çevresi ve kendisiyle barışık, potansiyelini etkili bir şekilde kullanan, kendini gerçekleştirmiş mutlu bir yetişkin, sorumlulukların farkında bir vatandaş olacaktır (Göker ve Çilingir, 2012). Gençlik dönemlerinde birçok genç suç sayılabilecek davranışlara yönelim gösterebilir fakat bunlar bir kez denemeyle sınırlı kalabilmektedir. Çocuk geçimli ve uyumlu bir aileden geliyorsa suçu tekrarlama olasılığı düşük olmaktadır (Yörükoğlu, 2018).

Toplumunu temelden etkileyen suç sorununun sadece yasal yollar ile çözülmesi mümkün olmamaktadır. Bunun bir nedeni toplumda meydana gelen suçların ve suçu işleyen kişilerin sadece bir kısmının ceza adalet sistemi içerisine girmesidir. Ceza adalet sisteminin çalışanları ve kolluk kuvvetleri ancak ceza adalet sistemine giren bireyler üzerinde etkili olmakta ama toplumun tamamında ortaya çıkan suçluluğu azaltmada yeterli olamamaktadır. Diğer bir neden ceza adalet sistemi içerisindeki uygulamaların büyük oranda kişi sistem içinde bulunduktan sonra etkili olması ve bu sebeple de müdahale noktasında geç kalınmasıdır (Topçuoğlu, 2014). Suçluluk tamamen yok edilmesi istenen fakat gerçekleştirilmesi pek mümkün olmayan bir durum olarak ifade edilmektedir. Suçluluğun tamamen ortadan kaldırılamayacağı gerçeğinden hareket ederek toplumda, bireylerin zarara uğrama düzeyleri en aza indirilmeye çalışılmalı, suçluluk davranışı gösteren ya da suç işleme riski taşıyan bireylere verilecek yardımlar ile suçlu çocukların topluma kazandırılması için çaba gösterilmesi gerekmektedir. Yalnızca bu yolla suçluluğun olumsuz etkilerinden soyunarak daha sağlıklı, mutlu ve üretken bir toplum yaratılabilecektir (Ergene,1992).

1.2. Araştırmanın Amacı

Çocuğun içinde yetiştiği ailenin yapısı, genişliği, sosyoekonomik ve sosyokültürel düzeyi, onun ilk sosyal deneyimleri olmakta ve böylece duygusal ve toplumsal gelişimini de etkilemektedir. Çocuğun aile üyeleriyle olan ilişkileri onun diğer bireylere, nesnelere ve tüm yaşama karşı aldığı tavırların, benimsediği tutum ve davranışların temelini oluşturmaktadır (Sargın, 2012). İstismar ve ihmal yaşantısı olan çocukta olumsuz bilişler gelişmekte ve birey yetişkinlik yıllarında bu olumsuz şemalar yoluyla ilişkilerini yönetmeye çalışmaktadır. Çocukların geleceğindeki kişilik parçalarını oluşturan pekçok duygusal yön de istismar sonucunda zedelenmektedir (Efe, 2016). Anne-baba ile kurulan sıcak bir ilişki çocukların sorumlu bir kişilik geliştirerek kendilerini denetleyebilir olmasına yardımcı olurken, düşmanca bir ilişki ise çocuğun saldırganlığını destekleyerek çevre ile sağlıklı bir ilişki geliştirmesine engel olmaktadır (Aydoğan-Arslan, 2017). Çatışmanın hâkim olduğu, yanlış cezalandırma sistemi ve düşük ebeveyn kontrolünün bulunduğu, bozulmuş bir aile yapısı içerisinde ebeveyn desteğinden yoksun büyüyen çocuklarda suç eğilimi daha fazla görülmektedir (Demirel, 2017).

Adler (2016) suça yönelik kişilerin dünyaya kendi penceresinden baktığını ve bu kişilerin suç içerisinde sürdürdüğü yaşamı haklı çıkartacak yeterince sebebe sahip olduğunu belirtmiş ve suça yönelik kişilerin yaşam karşısındaki tutumunun nasıl oluştuğunu saptayamadığımız sürece bu tutumu da değiştirebilme umudumuzun olmadığını söylemiştir. Suçun ne olduğu ve suç karşısında nasıl bir yaptırım uygulanacağı konusundaki çalışmalar toplumsal düzen ve adaleti sağlamak açısından önem arz ederken bununla birlikte suçun nedenlerini ve kaynaklarını tanımlayıcı ve açıklayıcı araştırmalar da suçun önlenmesi için önemli ve zorunlu olmaktadır (Nergiz, 2020).

Yukarıdaki bilgiler ışığında yapılan bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismarı (fiziksel, duygusal, cinsel istismar) ve ihmali (fiziksel ve duygusal ihmal) ile suça yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır.

Bu çalışmanın amacı doğrultusunda “Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismarı ve ihmali ile suça yönelik tutumları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranacaktır. Bu soru çerçevesinde aşağıda on sekiz alt probleme yer verilmiştir.

1.1.2. Alt Problemler

1. Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismar ve ihmal durumları hangi düzeydedir?
2. Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismarı ve ihmali cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismarı ve ihmali yaş değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismarı ve ihmali sosyoekonomik düzey değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismarı ve ihmali en uzun süre yaşanan yerleşim birimi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
6. Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismarı ve ihmali anne-baba birliktelik durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
7. Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismarı ve ihmali anne öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
8. Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismarı ve ihmali baba öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
9. Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismarı ve ihmali ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
10. Üniversite öğrencilerinin suça yönelik tutumları hangi düzeydedir?
11. Üniversite öğrencilerinin suça yönelik tutumları cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
12. Üniversite öğrencilerinin suça yönelik tutumları yaş değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
13. Üniversite öğrencilerinin suça yönelik tutumları sosyoekonomik düzey değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
14. Üniversite öğrencilerinin suça yönelik tutumları en uzun süre yaşanan yerleşim birimi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
15. Üniversite öğrencilerinin suça yönelik tutumları anne-baba birliktelik durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
16. Üniversite öğrencilerinin suça yönelik tutumları anne öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

17. Üniversite öğrencilerinin suça yönelik tutumları baba öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
18. Üniversite öğrencilerinin suça yönelik tutumları ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bireyin fizyolojik ve psikolojik gelişimi açısından çocukluk dönemi, toplum ve ebeveynler tarafından dikkat gösterilmesi gereken kritik öneme sahip bir çağ olarak kabul edilmektedir. Çocukluk döneminde geçirilen olumlu veya olumsuz yaşantılar ömür boyu sürecektir etkilere sebep olabilmektedir (Aktay, 2020).

Çocukluk çağı, suça karşı eğilimin oluşmasında en riskli dönem olarak görülmektedir. Yetişkinlik döneminde suç işleme eğiliminin varlığı çocukluk çağındaki var olan anti-sosyal yapının devamı olarak ortaya çıkmaktadır (Yüksel ve Çifci, 2017). Aile içinde veya dışında, şiddete maruz kalan çocukların suç işleme oranları artmaktadır (Çopur vd., 2015). Suçluların çocukluk döneminde bozuk aile ilişkilerine sahip olmaları da istismar ve ihmale maruz kalma olasılığının artmasına sebep olmaktadır. Bu durum suçluluğun gelişiminde çocukluk çağının önemini gözler önüne sermektedir (Kızmaz, 2013; Akt. Yüksel ve Çifci, 2017).

Türkiye’de ve dünyada çocuk ve ergenlere yönelik istismar ve ihmal olaylarının görülme sıklığı gün geçtikçe artmaktadır (Karataş, 2020). Her sene milyonlarca çocuk istismarın mağduru ya da tanığı olmaktadır (Yüksel ve Çifci, 2017). Çocukların aile içinde, akran grupları arasında, sokakta ve okulda farklı şekillerde şiddete maruz kalma durumlarının küçümsenmeyecek düzeyde olduğu görülmektedir. Çocukluk çağında istismar ve ihmale maruz kalmış bireylerin suça yönelebileceği; suça yönelmiş kişilerin de çocukluk döneminde istismar ve ihmal yaşantılarına maruz kalma oranlarının yüksek olduğu belirtilmektedir. Her iki durumda da çocuğun ruhsal sağlığı ve yaşam kalitesi olumsuz olarak etkilenmektedir. İstismar ve ihmal yaşantısı gerçekleştikten sonra çocuklarda ortaya çıkabilecek travmaları onarmak koruyucu ve önleyici çalışmalar yapmaktan çok daha zor ve karmaşık olmaktadır (Karataş, 2020).

Çocukluk çağındaki istismar ve ihmal yaşantıları sadece özelde bireyleri etkileyen bir durum olmamakta toplumun yapısını da derinden sarsan olaylar olarak ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte suç olgusu sadece hukuksal bir problem değil toplumun tamamını etkileyen sosyal bir sorun olarak ele alınmaktadır. Bu çalışmada çocukluk çağı istismar ve ihmal

yaşantılarının hem bireyi hem de toplumu etkileyen suç olgusunun altında yatan önemli unsurlardan biri olduğu düşünüldüğünden araştırmada ana değişken olarak ele alınmıştır. Yukarıdaki bilgiler ışığında çocukluk çağı istismar ve ihmal yaşantılarının belirlenmesi, bireylerin suça yönelik tutumlarının ve bu tutumlarının kaynağının incelenmesi, çocukluk çağındaki istismar ve ihmal durumları ve suça yönelik tutum arasındaki ilişkinin varlığının ortaya konulması, istismar ve suç için risk alanlarının tespit edilmesi ve gerekli önleme çalışmalarının yapılabilmesi için bu araştırma önem teşkil etmektedir.

Türkiye’de çocukluk çağı istismarı ve suça yönelik tutum arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Türkiye’de çocukluk çağı istismarı ve suç arasındaki ilişki genellikle ergenlik dönemindeki bireylerle veya suça yönelmiş çocuklarla yapılmıştır, üniversite çağı veya genç yetişkinlerle yapılan çalışma sayısı çok azdır ve literatürde bu konuda eksiklik olduğu görülmüştür. Yurtdışında ise çeşitli yaş gruplarında kişilerle yürütülmüş çalışmalar mevcuttur fakat çalışmaların birçoğu işledikleri suçtan cezaevine girmiş kişilerle yürütülmüştür. Yapılan yurt içi alan yazın taraması (Beşer vd., 2019; Coşgun, 2010; Erdoğan, 2005; Erel, 2013; Ergündüz, 2010; İşman, 2003; Kayma-Güneş, 2018; Koçak, 2017; Sarı ve Aslantaş, 2019; Tiftik, 2012) ve yurt dışı alan yazın taramasında (Colman vd., 2009; Cuadra vd., 2014; Fox vd., 2015; Grogan-Kaylor ve Otis, 2003; Haapasalo ve Moilanen, 2004; Leschied vd., 2008; Minh vd., 2013; Papalia vd., 2018; Teague vd., 2008; Topitzes vd., 2011) çocukluk çağı istismarı ile suç davranışı arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Yapılan literatür taraması sonucunda Türkiye’de üniversite öğrencileri çalışma grubu üzerinde bu bireylerin çocukluk çağı istismarı ve ihmali ile suça yönelik tutumlarını inceleyen bir çalışmaya rastlanmadığı için bu çalışmanın çocuk istismarı ve ihmali, suç davranışı ve tutumu ile ilgili alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çocukluk çağındaki istismar ve ihmal durumlarının ve suça yönelik tutumların bu araştırmada cinsiyet, yaş, sosyoekonomik düzey, ebeveyn birliktelik durumu gibi çeşitli değişkenler açısından incelenmesinin istismarın ve suçun kaynağı olabilecek durumları belirlemeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın; okullarda ve üniversite kademesinde rehberlik çalışmaları yürüten psikolojik danışmanların mevcut durumu dikkate alarak istismar ve suç önleme çalışmalarını birlikte gerçekleştirmelerine dikkat çekmesi, suçlu bireylerle çalışan ruh sağlığı çalışanlarına suç davranışının altında yatan dinamiklerden çocukluk çağı istismarının yerinin gösterilmesi, okullarda öğrencileri ve velileri kapsayan istismar ve suça yönelik koruyucu/önleyici ve

iyileştirici rehberlik çalışmalarının yapılmasının gerekliliğini ortaya koyması ve konu ile ilgili ilerde yapılacak çalışmalara da kaynak olması açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

1. Araştırmaya gönüllü olarak katılan üniversite öğrencilerinin araştırmada sorulan soruları ve kullanılan ölçekleri samimiyetle yanıtladıkları,
2. Çalışma grubunun çalışma evrenini yeterince temsil ettiği,
3. Araştırmada kullanılan ölçeklerin ölçmek istediği özellikleri yeterli düzeyde ölçtüğü varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Bu araştırmanın çalışma grubu Necmettin Erbakan Üniversitesi ve Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi'nde 2020-2021 Eğitim-Öğretim döneminde öğrenim gören üniversite öğrencileri ile,
2. Araştırmanın bulguları çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin kişisel bilgi formuna ve kullanılan ölçeklere verdikleri yanıtlar ile,
3. Araştırmanın verileri ulaşılan kaynaklar ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Çocukluk çağı istismarı ve ihmali: Çocukluk çağında olan 18 yaşın altındaki bireylere karşı sorumluluk, güven ve güç ilişkisi bağlamında çocuğun sağlığına, hayatta kalmasına, gelişimine ve onuruna fiili açıdan zararlı veya potansiyel zararlı sonuçlanabilecek her tür fiziksel ve / veya duygusal kötü muamele, cinsel istismar, ihmal, ihmalkarlık ve ticari amaçlı veya diğer her türlü sömürü olarak tanımlanmaktadır (WHO, 2020).

Suç: İnsanlığın varoluşundan beri süregelen, yapısı; toplumun yaşayış biçimi, gelenekler ve inanç sistemleri ile belirlenen, belirlenme şekilleri de göz önüne alındığında her toplum tarafından farklı anlamlarda yorumlanabilen, toplumun yapısı ve bireylerin yaşama hakkının korunması amacını ilke edinerek insanlarca yapılması istenmeyen davranışlar bütünü olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım, 2012).

Tutum: Bireyin kendisine ya da çevresindeki herhangi bir nesne, olay veya toplumsal konuya yönelik deneyim, bilgi, duygu ve güdülerine dayalı olarak örgütlediği bilişsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimi olarak tanımlanmaktadır (İnceoğlu, 2010).

Suça Yönelik Tutum: Bireyin suça karşı bilişsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir.

Üniversite Öğrencileri: Üniversitelerin 1. 2. 3. 4. 5. ve 6. sınıflarına devam eden öğrencilerdir.

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN

2.1. Çocuk İstismarı ve İhmali

Herhangi bir durumda çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması kesintiye uğradığında ya da bu ihtiyaçlar karşılanamaz bir duruma geldiğinde çocuk istismarından bahsedilebilmektedir. 18 yaşın altında bulunan çocuklara bir yetişkin, toplumu veya ülkesi tarafından bilerek ya da bilmeyerek aktif bir biçimde yapılan ve çocukların sağlığına, fiziksel, duygusal, zihinsel, psiko-sosyal ve toplumsal gelişimlerine zarar veren her türlü eylem çocuk istismarı olarak tanımlanmaktadır (Akgiray, 2007; İrevül, 2016). İhmal ise çocuğun bakımını üstlenen kişilerin çocuğun öz bakım ve koruma gibi denetimleri kapsayan sorumlulukları yerine getirmemeleri olarak tanımlanmaktadır (İrevül, 2016). Çocuğun fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmali, karmaşık nedenleri ve trajik olan sonuçları ile tıbbi, hukuki, gelişimsel ve psiko-sosyal açıdan geniş kapsamlı ciddi bir sorun olmaktadır. Hem bireysel hem de toplumsal temelde üzücü ve istenmeyen sonuçlara yol açmaktadır (Erel, 2013).

Bir çocukluk dönemi travması olarak çocuk istismarı, bir yetişkin tarafından çocuğa yönelik, toplumsal kurallar ve kişilerce uygunsuz olan veya zarar verici olarak nitelendirilen, fiziksel, duygusal, zihinsel ve cinsel gelişimlerini zedeleyen, beden ve ruh sağlığına zarar veren, kaza sonucu olmayan durumlar ile karşı karşıya bırakılması sonucu çocuğun gelişimini engelleyen veya kısıtlayan olayların tümü olarak kabul edilmektedir. Çocuk istismarının tekrarlanabilen, çocuğa genellikle en yakını olan kişiler tarafından uygulanabilen ve çocuğun yaşamında uzun süre etkiler barındırabilen bir yapıya sahip olması nedeniyle tanımlanması ve tedavisi en güç travma türü olarak görülmektedir (Yücel, 2014).

İhmal ve istismarı birbirinden ayıran en önemli nokta istismarın aktif, ihmalin ise pasif bir yapıya sahip olmasıdır. Açık ve kaba sömürü olarak nitelendirilebilen istismar, fiziksel, duygusal ve cinsel olmak üzere üç grupta incelenmektedir. Bir çocuğa karşı gösterilen hangi davranışın çocuk istismarı ve ihmali olarak algılanacağını, o toplumun değerleri, inançları, düşünce biçimleri, benimsedikleri toplumsal normlar, çocuğun gelişim çağını kapsayan bilgileri ve aile ilişkilerini belirlemektedir. Bundan dolayı çocuk istismarı ve ihmali tanımlarken evrensel bir tanım belirlemek mümkün olmamaktadır (Gökler, 2006).

Parke ve Collmer (1975) çocuk istismarını üç türde tanımlamışlardır (Akt. Gökler, 2006):

Birinci yaklaşıma göre; istismar, doğurduğu “sonuçlar” açısından incelenmektedir. Özeldede fiziksel istismarın açıklanmasında da kullanılan bu yaklaşımın avantajı, istismardan zarar görme boyutunu niceliksel ve objektif bir biçimde açıklanması ve zarar veren kişinin gayesine ve güdülerine başvurma gereğini azaltması olarak görülmektedir.

İkinci yaklaşımın içeriğinde ise; “niyet” kavramı ön plana çıkmaktadır. Fakat, çocuğa istismar uygulayan ve ihmal eden kişinin niyeti gözlemlenebilir bir davranış olmadığından bu yaklaşımın uygulanabilirliği zor olmaktadır.

Üçüncü yaklaşımda ise; yaşanan “kültür” vurgulanmaktadır. Çocuk istismarı konusunda bir karara varmak için istismarı değerlendiren kişinin, içinde yaşadığı kültürü göz önünde bulundurduğu ve buna göre kararlar verdiği düşünülmektedir yani bir davranış belli bir durumda, belli bir çocukta ve belli bir toplumsal sınıfta istismar olarak nitelendirilebilirken; farklı bir durum ve farklı bir toplumsal sınıfta istismar olarak tanımlanmayabilmektedir. Bu yaklaşıma göre çocuk istismarı, tanımı yapacak olan ve istismarı değerlendiren kişinin içinde bulunduğu toplumun sosyo-kültürel yapısından etkilenmekte ve ona göre şekillenmektedir.

2.1.1. Çocuk istismarı kuramları

Psikiyatrik model

Psikiyatrik model, bireysel istismarcının rolünü vurgulamaktadır. Bu model, çocuk istismarını açıklamaya çalışırken bireysel düzeyde istismarcının içsel sorunlarına odaklanmaktadır (Belsky, 1978a). Bu modelde, istismarcı ebeveynlerin kişilik özellikleri ve beş tip istismarcı ebeveyn kişilik özelliği olduğu belirtilmektedir. Ebeveynlerin zayıf benlik kavramına sahip olması, kişilik ediniminde karmaşa yaşamış olmaları, tepkilerini kontrol etme sıkıntısı çekmeleri, çocuğu kötü olarak görmeleri ve eş ve aile ile olan ilişkilerde tatmin edici olmayan bağımlılık geliştirmeleri bu modelde belirlenmiş istismarcı ebeveyn kişilik özellikleri arasında yer almaktadır (Korkut, 2012). Bu model çerçevesinde yapılan çalışmalarda istismarcı ebeveynlerin narsistik eğilimlere sahip, kaygılı, depresyon yaşayan ve empati kurmada sıkıntılı olan bireyler oldukları da görülmüştür (Polat, 2019).

Sosyal öğrenme modeli

Sosyal öğrenme teorisi, çocukken istismar ve ihmal yaşayan bireylerin, istismar veya ihmal yaşamayan bireylere göre kendi çocuklarına kötü muamele etme olasılığının daha yüksek olduğunu öne sürmektedir. Kendileri istismara uğrayan ya da ebeveynleri arasında

şiddete tanık olan çocukların büyüdülerinde şiddet kullanma olasılığının daha yüksek olduğu ifade edilmektedir. Aile, insanların karı-koca, ebeveyn ve çocuk rollerini öğrendiği kurum ve sosyal grup olarak kabul edilmektedir. Ev, insanların çeşitli stresler, krizler ve hayal kırıklıklarıyla nasıl başa çıkacaklarını öğrendikleri birincil yer olmaktadır. Çoğu durumda, ev aynı zamanda bir kişinin ilk kez şiddet ve istismara uğradığı yerdir. İnsanlar sadece şiddet içeren davranışları öğrenmekle kalmaz, aynı zamanda şiddeti nasıl haklı göstereceklerini de öğrenmektedirler. Örneğin, bir annenin “kötüsün, bu yüzden dayak atılmayı hak ediyorsun” demesi çocukların şiddet içeren davranışları nasıl haklı çıkarmayı öğrenmelerine katkıda bulunmaktadır (Clark vd., 2007). Sosyal öğrenme teorisi "şiddet döngüsü" için de bir temel oluşturmakta ve bireylerin sosyal çevrede yaşadıkları toplumda ve / veya aile çevrelerinden öğrendiklerinden dolayı istismarcı olduklarını savunmaktadır. Sosyal öğrenme teorisi, istismara uğrayan ve ihmal edilen çocukların kendi ailelerinde istismara uğrayacakları (kuşaklar arası aktarım) ve / veya toplumda şiddet içeren yetişkin suçlarına karışacakları inancının temelini oluşturmaktadır. Sosyal öğrenme teorisine dayanan müdahaleler, istismarcıların ve mağdurların saldırgan ve şiddet içeren davranışları modelleme ve gözlemin bilişsel-davranışsal uygulamaları yoluyla "unutmalarına" ve güvenli ve uygun disiplin, kendini ifade etme ve insan gelişimini doğru bir şekilde anlamaya yardımcı olmaya çalışmaktadır (Healey ve Garrett, 1997).

Gelişimsel model

Bu yaklaşıma göre çocuğun, gelişim dönemlerinde yaşadığı baskı erişkin yaşamında yıkıcı etkilere maruz kalma olasılığını artırmaktadır. Gelişimin sağlıklı olarak ilerlemesi için çocuk, bakım verenleri ile güven içinde bir ilişki kurması gerekmektedir. Güvenilir ve uygun olmayan bakımveren çocukta güvensizlik duyguları oluşturacaktır. İlk çocukluk dönemindeki özerklik bakımverenler tarafından sağlanan özgürlüğe göre gelişmektedir. Çocuğu aşırı koruma ve çocuktan yapamayacağı isteklerde bulunma çocuğun kendisi hakkında şüphe ve utanç duymasına neden olabilmektedir. Kimlik kazanma süreci içinde olan ergenleri, küçümsemek, aşağılamak, onlara çocuk gibi davranmak, yaşına uygun sorumluluk vermemek ve gencin yeteneklerine göre olmayan isteklerde bulunmak gibi davranışlar, kimlik kazanma sürecinin sağlıklı gelişmesini engelleyebilmekte ve rol karmaşasına sebep olabilmektedir (Bal, 2010).

Bağlanma modeli

Bağlanma teorisi, bakım verenlerle çocukları arasındaki etkileşimlere odaklanmaktadır. Bu teori, erken bağlanma deneyimleri ile kişinin yaşamı boyunca yaptığı sevgi bağlarının örüntüsü arasında açık bir ilişki olduğunu öne sürmektedir. Bir birey ilk bakım verenleri ile güçlü ve güvenli bağlar kurduysa, sonraki yetişkin ilişkilerinde de güvenli bağlar kuracaktır. Öte yandan, birey erken dönemlerde güvensiz, endişeli veya kararsız bağlar kurmuşsa, daha sonraki yetişkin bağları da benzer şekilde kopyalanacaktır. Bu nedenle, bu teoriye göre, bağlanma güçlükleri yetişkinlikte ilişki sorunlarının temelini oluşturmaktadır. Zayıf ve güvensiz bağları olan bazı bireyler için, öfkeye verilen işlevsel tepki çarpıtılmakta ve kişinin partnerine karşı şiddet içeren eylemlerle kendini göstermektedir (Clark vd., 2007). Bu teoriye göre, istismara uğramış ve ihmal edilmiş çocuklar güvensiz bağlanmalar geliştirebilmektedirler (kaygılı / kararsız, endişeli / kaçınan veya dağınık / düzensiz bağlanma modları dahil), genellikle bireyin güvenli ve sağlıklı kişiler arası ilişkiler kurma yeteneğini bozan uyumsuz davranışlarla sonuçlanmaktadır. Bağlanma teorisine dayalı müdahaleler, anne veya baba ile çocuk arasında güvenli bağların gelişmesini kolaylaştırmaya çalışmaktadır (Healey ve Garrett, 1997).

Sosyolojik model

Çocuk istismarına ilişkin sosyolojik teoriler, sosyal faktörleri birincil nedenler olarak vurgulamaktadır. Bu faktörler, failerin ve mağdurların sosyal özelliklerini ve istismar eylemlerinin durumunu veya bağlamını içermektedir (Sweet ve Resick, 1979). Sosyolojik modelde, psikiyatrik modelin tersi olarak kültür, toplumsal değerler, örgütler ve aile kurumu, istismara yol açan sebepler olarak görülmektedir. Çocuk istismarını açıklayabilmek için, toplumun değer yargılarının, aile yapısı ve organizasyonunun, sosyo-ekonomik konumun ve şiddete ilişkin kültürel tutumlarının incelenmesi gerekmektedir (Gökler, 2006). Bu modelin temelinde, aileler strese maruz kaldıklarında şiddetin ortaya çıkma olasılığı olduğu inancı yatmaktadır; çocuk istismarı, bu şiddetin alabileceği bir biçim olarak belirtilmektedir (Belsky, 1978b). Çocuk istismarının sosyolojik modeli “Çocuk istismarının nedenleri toplum içindeki koşullardır” varsayımdan yola çıkarak eğer istismar vakası azaltılacaksa, onu besleyen sosyal koşulların değiştirilmesi gerektiği düşüncesini öne sürmektedir (Belsky, 1978a).

Sosyal durumsal model

Sosyal durumsal model, istismarın neden bazı durumlarda ortaya çıktığını ve neden bazı durumlarda olmadığını açıklamaktadır. Bu teori, istismar ve ihmalin iki ana faktörden

kaynaklandığını öne sürmektedir. Birincisi, yapısal stres ve ailede başa çıkma kaynaklarının olmamasıdır. Örneğin, düşük gelir ve çocuk istismarı arasındaki ilişkiye bakıldığında bu yaklaşım yetersiz mali kaynakların istismar riskine önemli bir katkısının olduğunu söylemektedir. İkinci faktör, güç kullanımı ve şiddete ilişkin kültürel normdur. Böylelikle bireyler, bir dizi stres etkeni olayıyla başa çıkmanın bir yolu olarak şiddeti hem dışa vurumcu hem de etkin bir biçimde kullanmayı öğrenmektedirler (Clark vd., 2007).

Bu modelde istismar üç farklı grupta açıklanmaktadır. Bunlar; tutarsız disiplin yöntemleri, çocuğa uygulanan cezalar ve çocuğun yetiştirilme ortamıdır (Korkut, 2012). Bu modele göre çocuğun yetiştiği ortam, yetişkin olduğunda istismara olan eğilimini belirlemektedir. Çocuğun yetiştiği ortamda şiddetli fiziksel cezanın olması onun erişkin olduğunda kişiler arası ilişkilerinde saldırganca tutumlar göstermesine neden olabilmektedir. Çocuğa uygulanan cezalarda toplum içinde dayanın olumsuz bir disiplin yöntemi olarak görülmesi ve yasalar karşısında suç olarak görülmesinden dolayı ebeveynlerin şiddeti uygularken suçluluk duyup bunu gizli bir biçimde yapmaları bir çelişki oluşturacak ve bu tutarsız davranışlar çocuğa karşı yapılan istismarı artırmaya neden olabilecektir (Polat, 2017). Bir diğer grupta istismarın artmasına neden olan faktör çocuk yetiştirmede kullanılan tutarsız disiplin yöntemleridir. Evlerin gözlemlenmesi üzerine yapılan çalışmalarda çocuğunu istismar eden ailelerin etmeyenlere göre fiziksel ve sözel saldırganca davranışları daha çok kullandıkları görülmüştür. Sosyal-durumsal yaklaşımın en önemli yönü, istismarı bir etkileşim süreci olarak ele alması ve yaşanan durum, çevre ve ebeveynin etkisi kadar çocuğun da söz konusu eylemde bir rolü olduğunun vurgulamasıdır (Gökler, 2006).

Ekolojik model

Ekolojik model, farklı ekolojik düzeylerde istismara neden olabilecek sistemlere dikkat çekmektedir (Bal, 2010). Bu model, şiddet ve istismarın ebeveyn-çocuk veya aile-mahalle ve toplum arasındaki uyumsuzluktan kaynaklandığını öne sürmektedir (Clark vd., 2007). Ekolojik model, çocuklara karşı istismarı, aile, toplumsal ve sosyal faktörler dahil olmak üzere birçok etki ve sistemin sonucu olarak görmektedir. Bu teorilere dayanan araştırmalar, kuşaklar arası kalıpları daha iyi açıklamak için belirli risk faktörlerini veya yolları aramaktadır (Child Welfare Information Gateway, 2020a). Bununla birlikte araştırmalar, ekoloji temelli müdahalelerin etkili olabilmeleri için, her sistemin çocuk ihmal ve istismarın nedenleri ve etkileri üzerindeki etkisinin derecesini, bireysel farklılıkları hesaba katarak değerlendirmesi gerektiğini ileri sürmektedir (Healey ve Garrett, 1997).

Bu model iç içe geçmiş merkezleri ortak olan dört daire şeklinde düşünülmektedir. En içteki dairede ilişkilerdeki davranış kalıplarını belirleyen biyolojik ve kişisel geçmiş bulunmaktadır. İkinci dairede aile ve tanıdıkları içine alan ve istismarının gerçekleştiği ortam bulunmaktadır. Üçüncü dairede sosyal ağlar, arkadaş grupları, yaşanılan çevre ve iş yeri gibi iletişim ağının olduğu formel ve formel olmayan gruplar ve yapılar bulunmaktadır. Dördüncü dairede ise kültürel normları da içine alan sosyal ve ekonomik çevre bulunmaktadır. Bu dairelerdeki her bir etken istismar etme olasılığını farklı şekilde etkileyebilmektedir. Birincil düzeyde bireyin çocukken istismara uğraması, ev içi şiddete tanıklık etmesi ve babanın eksikliği ile büyümesi; aile ve ilişkileri kapsayan ikincil düzeyde, eşler arasında uyumsuzluk olması ve evde otoritenin erkekte olması; üçüncül olarak yaşanılan alan düzeyinde erkeğin şiddet uygulamasını meşru gören ve şiddetin desteklendiği arkadaş grubu ile birlikte ailenin sosyal desteğin eksikliği içinde olması; toplumu kapsayan dördüncü düzeyde ise sorunları çözmede şiddetin kültürel bir norm olarak kabul edilmesi, toplumsal cinsiyet rollerinin çok katı olması, erkeğe üstünlük atfedip kadın ve çocuk üzerinde sahiplenme hakkının olduğunun savunulması ve erkeğin çocuğa ve kadına şiddetinin göz yumulması ekolojik model çerçevesinde istismarın ortaya çıkma durumunu artırıcı etkenler olarak kabul edilmektedir (Polat, 2017).

2.1.2. Çocuk istismarının türleri

Literatürde istismar ve ihmal çeşitleri, fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal olarak 5 boyutta ele alınmaktadır. Bunların içinden fark edilmesi en kolay olan fiziksel istismar en zor olan ise duygusal istismar olmaktadır. Bu istismar türleri içerisinde çocuğun psiko-sosyal gelişimini en fazla ve en derinden etkileyen istismar biçimi ise cinsel istismar olarak belirtilmektedir (Efe, 2016).

Fiziksel istismar

Çocukta tam olarak açıklanamayan, çocuğun sağlığını ve gelişimini olumsuz yönde etkileyen, kaza dışı zarar görme ve örselenme, fiziksel travmaya neden olma ya da fiziksel cezalandırma ile oluşan çürük ve yaralanmalarla sonuçlanan durumlar fiziksel istismar olarak adlandırılmaktadır (Akgiray, 2007; Oğlağı, 2012; Yücel, 2014). Fiziksel istismar tanımlarının ortak noktası, çocuğun sağlığını ve gelişimini olumsuz yönde etkileyecek vücutta iz bırakan lezyonların ve yaralanmaların olmasıdır (Erel, 2013).

Fiziksel istismar çocuk istismarında en sık görülen ve belirlenmesi en kolay olan istismar tiplerindedir. Kültürlerinde dayağı disiplin yöntemi olarak kullanan Türkiye gibi ülkelerde fiziksel istismara oldukça sık rastlanmaktadır (Erel, 2013; Yücel, 2014).

Fiziksel istismar; kemiklerde kırılmalar, iç kanamalar, çürükler, yanıklar, zehirlenmeler, insan ısırıkları, göz lezyonları, kafa yaralanmaları, saç kaybı, aletsiz saldırılar, aletli saldırılar, çimdikleme, vurma, tekmeleme, ağzı kapatarak boğmaya teşebbüs etme, kapalı bir yerde tutma, şiddetli bir şekilde sarsma- sarsılmış bebek sendromu- ya da herhangi bir başka şekilde çocuğun bedenine zarar verme durumlarını kapsamaktadır (Akgiray, 2007; Bal, 2010; Oğlağı, 2012). En sık rastlanılan biçimi, çocuğı dövme şeklinde görülmektedir. Yaralanmalar en çok göğüs, sırt, baldır, genital bölge, üst kol, yüz, üst dudak ve damak ile gözlerde gerçekleşmektedir. Ölümlerin çoğı elle vurma, dövme, sarsma, sallama, fırlatma, düşürme şeklinde daha az sıklıkta ise yanma şeklinde olmaktadır. En yaygın ölüm nedeni olarak çarpma ve düşmelere bağı kafa travmaları karşımıza çıkmaktadır (Yücel, 2014). Fiziksel istismar sonucu ortaya çıkan bu gözle görülür yaralar, yanıklar, kızarıklıklar, çatlaklar ve izler zaman içerisinde iyileşebilmektedir fakat bu fiziksel istismarın neden olduğı duygusal yönlü travma olumsuz anılarla birlikte çocuğun zihninde kalıcı hale gelmektedir. İstismarın yol açtığı travma çocuğun yaşamında çok fazla yer kaplamakta ve kaybolmayan problemler olarak karşımıza çıkabilmektedir (Efe, 2016).

Duygusal istismar

“Duygusal istismar; çocuk ve gençlerin, kendilerini etkileyen tutum ve davranışlara maruz kalarak ya da gereksindikleri ilgi, sevgi ve bakımdan mahrum bırakılarak toplumsal ve bilimsel standartlara göre psikolojik hasara uğratılmaları durumu olarak tanımlanmaktadır” (Yücel, 2014, s.36). Duygusal istismar iki durumda ortaya çıkabilmektedir: Bunlardan birincisi çocuğı bakım veren kişilerin çocuğı olumsuz davranışlara maruz bırakmasıdır. İkinci durum ise çocuğun ona bakım verenlerden ilgi ve sevgi açısından mahrum kalarak duygusal istismar durumunu yaşamasıdır (Akgiray, 2007).

Duygusal istismar, çocuğı azarlama, ona hakarete bulunma, tehdit etme, çocuğı küçümseme, alay etme, tekrarlayan yıkıcı eleştirilerde bulunma, suçlama, varlığından habersiz davranma, sevgi göstermeme, çocuğun ihtiyaç duyduğı eylemleri çocuktan mahrum bırakma gibi davranışlarla ortaya çıkmaktadır (Oğlağı, 2012). Bu istismar türünde çocuğı doğrudan duygusal istismar uygulanmamış olsa bile çocuğun ailede yaşanan bir şiddet durumuna tanık olması ya da ebeveynlerin yoğunluklarından fırsat bulamayıp çocuklara gereken ilgiyi

göstermemesi de duygusal istismar olarak nitelendirilebilmektedir (İrevül,2016). Bakım verenlerin çocuğu azarlaması duygusal istismara yol açan en yaygın ceza türü olarak görülmüştür. Çocuğun sürekli azarlanması ruhsal açıdan çocuğun zarar görmesine neden olmaktadır (Elçi, 2019). Bu istismar davranışları; yaş, statü, bilgi, konum gibi özellikler ile çocuğun üzerinde etki sahibi olan kişi ya da kişiler tarafından uygulanmaktadır (Yücel, 2014).

Tanımlanması en zor olmakla birlikte en sık rastlanan istismar türlerinden biri duygusal istismar olarak belirtilmektedir (Yücel, 2014). Bu istismar türü kolaylıkla ortaya çıkmadığı için araştırmalardaki sayısal veriler kesin olarak gerçeği yansıtmayabilmektedir. Duygusal istismar sıklıkla altı-sekiz yaş aralığındaki çocuklara gösterilmekte ve bu çocukların ergenlik dönemlerinde de benzer düzeyde devam edebilmektedir. Cinsiyet açısından ise kız ve erkeklerde görülme sıklığının eşit olduğu söylenebilmektedir (İrevül, 2016). Duygusal istismarı doğru anlamak için anne-baba/bakım veren-çocuk ilişkisinin üzerinde durulması gerekmektedir. Bu ilişki bozuk olduğunda çocuğun ruhsal sağlık ve gelişimi hasar görmektedir. Fiziksel olarak bir hasar görülmesine de çocuğa verdiği duygusal zarar tüm gelişim aşamalarında ve yetişkinlik döneminde etkili olması açısından önlenmesi büyük önem arz etmektedir (Ergündüz, 2010).

Cinsel istismar

Cinsel istismar; psikososyal gelişimini tamamlamamış ve yaşı küçük olan bir çocuğu ya da ergeni, bir yetişkin tarafından cinsel doyum ve gereksinimleri karşılamak için tehdit ya da kandırma yolu ile kullanılması açısından medikososyal, hukuki ve ahlaki yönleri olan bir sorun olarak tanımlanmaktadır (Aktepe, 2009; Sinani, 2012).

Çocuk cinsel istismarında özellikle şiddet olması gerekmemektedir ve çocuğun rızasının var olup olmadığına bakılmamaktadır. İstismara uğrayan çocuk yaşı küçük olduğu için yapılanları anlamlandıramamakta ya da korkutularak durumu sindirmeye çalışabilmektedir. Cinsel istismar; temas içermeyen cinsel istismar, cinsel dokunma, interfemoral ilişki, cinsel penetrasyon ve cinsel sömürü biçimlerinde olabilmektedir. Genital bölgeye dokunulması, öpme, okşama, sürtünme, istismarcıya bakmaya ve dokunmaya zorlanma, soyunmaya zorlanma, teşhircilik, röntgencilik, ensest, cinsel içerikli sözler sarfetme çocuğun pornografik ve fuhuş materyallerinin üretiminde kullanılması, ırza geçme gibi eylemler cinsel istismar olarak değerlendirilebilecek hareketler kapsamında yer almaktadır (Aktepe, 2009; Oğlağı, 2012; Yaşar, 2016).

Cinsel istismar olayı sonucunda görülebilecek fiziksel belirtiler; bedensel çürükler, acı, cinsel bölgede kaşıntı, tekrarlanan üriner bölge enfeksiyonları ve vajinal akıntılar, çocuğun yürümekte ve oturmakta zorlanması ve cinsellikle bulaşan hastalıkları içermektedir. Ebeveynlere, çocuklarında bunlar gibi belirtiler görüldüğünde uzmana başvurmaları gerektiği bilgisinin verilmesi gerekmektedir (Akgiray, 2007).

Çocuk cinsel istismarı; tüm dünyada fiziksel, duygusal, sosyal, ahlaki ve hukuki boyutlarıyla her ırktan, cinsiyetten, sosyal ve etnik köken ayırmaksızın çocuk ve gençleri etkileyen ciddi bir sorun olmaktadır. Cinsel istismarın sebep olduğu utanç ve suçluluk duyguları bireyin yaşanılanları saklamasına neden olmakta bu durum gizli kalmaktadır ve bu nedenle doğru sayısal verilere ulaşmak zor olmaktadır. Çocuğun istismara maruz kalması durumunda davranışsal ve duygusal gelişimi hasar görmektedir, bu durum birçok psikolojik rahatsızlığın oluşumuna ve istismarın nesilden nesile aktarılmasına da neden olabilmektedir. Cinsel istismar konusunda, aile, okul ve sağlık çalışanlarının bilgi sahibi olması, çocuğa anlayabileceği yaştan itibaren cinsel eğitim verilmesi hem istismarın önlenmesinde hem de istismarı tanıyarak doğru şekilde yaklaşımlar uygulanması açısından önem arz etmektedir (Aktepe, 2009).

Ensest

Cinsel istismarın bir başka formu da ensest ilişkiler olarak kabul edilmektedir. Ensest kanunen evlenmelerine izin verilmeyen ve geleneksel olarak da onaylanmayan yakın akrabalar arasındaki cinsel ilişki anlamına gelmektedir. Ensestin yaşadığı aile, işlevsel olmayan ve düzensiz ilişkilere sahip olmaktadır. Bu ailelerde sık görülen durum babanın güçlü bir konumda durduğu ve bu gücünü kuvvet kullanarak elde ettiği ataerkil aile yapısıdır. Bu tarz ilişkilerde daha çok baba, ağabey, dayı amca gibi fiziksel ve toplumsal olarak daha güçlü olan taraf güçsüz olanı ilişkiye zorlamaktadır. Ensesti cinsel istismar içinde özelleştiren durum, istismarcının bakım veren ve otorite kişisi olması ve bu durumun yıllarca sürmeye müsait olmasıdır (Akgiray, 2007; Aktepe, 2009).

Pedofili

Pedofili, cinsel istismarın en sık görülen biçimidir ve küçük yaştaki çocuklarla cinsel olarak doyumu sağlamak için girilen ilişkiyi ifade etmektedir. Pedofili olan kişilerin ruh sağlığı normal değildir ve bu durum toplumda her kesimden kişide görülebilmektedir. Pedofililer kendi cinsel arzularını gizleme eğiliminde oldukları için genellikle evli ve çocuklar tarafından sevilen kişilerdir. Pedofili bireyler ilgi gösterdikleri çocukları onların hoşlanacağı

bir Őeyle kandırarak yaklaŐmaktadır. Genelde aile ilişkileri iyi olmayan, akademik olarak problemlili ve ilgiye muhtaç çocukları kendilerine kurban Őeçme eğiliminde olmaktadırlar (Görevin-Öner, 2016).

İhmal

“Çocuk ihmali; çocuğa bakmaktan sorumlu kişinin bu sorumluluğunu yerine getirmemesi, beslenme, giyim, sosyal açıdan veya duygusal açıdan ihtiyaçlarını karŐılamaması, gerekli alakayı göstermeyerek duygusal ve fiziksel açıdan ihmal etmesi olarak tanımlanmaktadır.” (Yaşar, 2016, s.3). Fiziksel ve cinsel istismar ile kıyaslandığında daha soyut olduğu için tanısı zor olmaktadır. Bir çocukta büyüme geriliğinin olması, psiko-sosyal uyumda zorluklar yaşaması, eğitim ihtiyaçlarının karŐılanmaması ve gerekli koruyucu sağlık hizmetlerinden faydalanmaması gibi durumlar görüldüğünde çocuğun ihmal yaşadığı düşünölebilmektedir (Yücel, 2014). İhmalde akla gelen ilk durumlardan biri annenin bakım vermedeki eksik kaldığı eylemler olabilmektedir. İhmal yaşayan çocuk, beslenme ve bakım yetersizliğine ek olarak toplumda temel bir ihtiyaç olarak görölmeyen ama çocuk için büyük önem arz eden sevgi ve ilgiden mahrum olarak yetişebilmektedir (Efe, 2016).

Fiziksel İhmal

Fiziksel ihmali, ihmalin en sık görölen formlarından biridir. Çocuğu terk etmek, evden kovmak, çocuğun yeterince beslenmemesi, tekrar eden biçimde uzun süreli aç bırakılması, çocuğu dış etkenlerden koruyacak uygun giysi ve ayakkabılara sahip olmaması, çocuğun hijyenik olmayan bir ortamda yetiştirilmesi, çocuğun emniyetinin gözetilmemesi, çocuğun tıbbi ihtiyaçlarının karŐılanmaması fiziksel ihmali kapsamında değerlendirilmektedir (DePanfilis, 2006).

Duygusal İhmal

Çocuğun sevgiden ve ilgiden mahrum bırakılması, başarılarının ödöllandirilmemesi, yeteneklerine uygun yönlendirmelerin yapılmaması, denetimden uzakta yetiştirilmesi, eğitim hakkının elinden alınması, çocuğun isteklerine duyarsız kalınması, dışlanması, reddedilmesi, aŐağılayarak hakaret edilmesi, çocuğa karşı hoş olmayan ifadeler takınılması, çocuğun aşırı korunması veya hiç korunmaması duygusal ihmali kapsamında ele alınan davranışlar içerisinde bulunmaktadır (Bayraktar, 2015).

Aşırı Koruma-Kontrol

Koruyuculuk, sık görülen bir anne-baba tutumu olarak, çocuğa gereğinden fazla kontrol ve özen gösterilmesi anlamına gelmektedir. Böyle bir tutum içerisinde çocuğun davranışları kısıtlanmakta, çocuğa hareket serbestliği tanınmamakta, başına bir şey gelir endişesiyle çocuk onu hiç yalnız bırakmayan ebeveynlerinin denetleyici tutumuna maruz kalmaktadır. Koruyucu tutum çocuğun ebeveynine bağımlı olmasına, kendi başına hareket edememesine, kaygılı ve güvensiz bir kişi olarak yetişmesine sebep olmaktadır. Çocuğun gelişiminin zarar görmemesi için anne-babaların koruyucu davranışlarının dozunu iyi ayarlamaya çalışmaları gerekmektedir (Sargın, 2012).

2.1.3. Çocuk istismarında risk ve koruyucu faktörler

Bireysel risk faktörleri

Çocuğun prematüre, anomalilerle, düşük kilo ağırlığıyla ve rahim içinde toksinlere maruz kalarak doğması; çocuğun zor bir mizaca sahip olması; cinsiyet açısından kız olması; cinsel kimlik açısından heteroseksüel kimliğe sahip olmaması; fiziksel, bilişsel ve duygusal yetersizliğe sahip olması; kronik ve ciddi bir hastalığın bulunması; travmaya maruz kalmış olması, anti sosyal arkadaş grubuna sahip olması; yaşının küçük olması; saldırganca bir tutum, davranış problemleri ve dikkat eksikliğine sahip olması ve daha önce istismara maruz kalmış olması çocuklar için istismara uğramada bireysel faktörler içinde yer almaktadır (Child Welfare Information Gateway, 2020b; Chu vd., 2011).

Ailesel risk faktörleri

Ebeveynlerin dış denetim odaklı, zayıf dürtü kontrollü, depresyon ve anksiyete hastası, hayal kırıklığına karşı düşük toleranslı olması, güvensizlik duyguları içerisinde olması ve güven eksikliği duyması gibi kişisel özelliklere sahip olması; genç yaşta ebeveyn olma; ebeveynin düşük eğitim ve iş statüsüne sahip olması; ebeveynlerin kendi ebeveynleri ile güvensiz bağlanma biçimine sahip olması; çocukluklarında istismara maruz kalmış olmaları; ebeveynlerin çatışma halinde olması ve ev içi şiddetin varlığı; desteğin az olduğu tek ebeveynli aileye sahip olma ya da evde çocuk sayısının çok sayıda olması; sosyal izolasyon ve destek eksikliği; ebeveynin psikopatolojiye sahip olması; madde bağımlılığı gösterme; ebeveynlerin ayrılma/boşanma ve özellikle şiddetli bir biçimde ayrılması; yüksek seviyede strese sahip olma; zayıf çocuk-ebeveyn etkileşimi; ebeveynin çocuğun davranışlarına karşı negatif tutum içinde olması ve olumsuz anlamlar atfetmesi çocuklar için istismara uğramada

ailesel risk faktörleri içinde yer almaktadır (Child Welfare Information Gateway, 2020b; Chu vd., 2011).

Sosyal/çevresel risk faktörleri

Düşük sosyoekonomik statüye sahip olma; stresli yaşam olayları geçirme; medikal hizmetlerin, sağlık sigortasının, yeterli sayıda çocuk bakım ve sosyal servislerin eksikliği; ebeveynlerin işsiz ve evsiz olmaları; sosyal izolasyon içinde sosyal destekten mahrum kalma; ırkçılığa ve ayrımcılığa uğrama; okula gidememe ya da erişmede sıkıntı çekme; çevredeki zararlı maddelere maruz kalma; tehlikeli ve şiddet içeren semtte yaşama; toplumsal şiddetin varlığı çocuklar için istismara uğramada sosyal/çevresel risk faktörleri içinde yer almaktadır (Child Welfare Information Gateway, 2020b).

Bireysel koruyucu faktörler

İyi bir sağlık durumu ve gelişim göstermek; ortalamanın üstünde bir zekaya sahip olmak; hobi ve ilgilere sahip olmak; iyi akran ilişkilerine sahip olmak; kolay mizaç, pozitif bir yaratılış, aktif bir başa çıkma tarzı, olumlu benlik saygısı, iyi sosyal beceriler, iç kontrol odaklı olma, yardım arama ve otonomi arasındaki dengeye sağlama gibi kişilik özelliklerine sahip olmak çocuklar için istismara uğramada bireysel koruyucu faktörler arasında yer almaktadır (Child Welfare Information Gateway, 2020b).

Ailesel koruyucu faktörler

Güvenli bağlanma; çocuk-ebeveyn arasında pozitif ve sıcak bir ilişki olması; destekleyici aile çevresi; kurallara sahip, ebeveynler tarafından çocukların gözlendiği bir ev ortamı; çocuklara bakım vermede yardım eden geniş aile desteği; ebeveynlerle istikrarlı ilişki; ebeveynlerin iyi bir baş etme modeline sahip olması; ebeveynlerin toplum yanlısı davranış beklentileri ve ebeveynlerin yüksek eğitim seviyesine sahip olması çocuklar için istismara uğramada ailesel koruyucu faktörler arasında yer almaktadır (Child Welfare Information Gateway, 2020b).

Sosyal/çevresel koruyucu faktörler

Orta ya da yüksek sosyoekonomik seviyeye sahip olmak; sağlık bakım ve sosyal hizmetlere erişim kolaylığı; ebeveynin sürekli bir işe sahip olması; yeterli ve ihtiyaçları karşılayan bir eve sahip olma; ailenin bir dini inanca sahip olması ve dini etkinliklere katılım sağlanması çocuklar için istismara uğramada sosyal/çevresel koruyucu faktörler arasında yer almaktadır (Child Welfare Information Gateway, 2020b).

2.1.4. Çocuk istismarının etkileri

Çocuk istismarı türüne ve şiddetine göre çocukları farklı düzeyde ve sürede etkileyebilmektedir. Çocuğun tam iyilik halinin sağlanmasını engelleyen her türlü davranış ihmal ve istismar kapsamında ele alınabilmektedir. Bu yüzden istismarın kapsamına göre en az düzeyden en yüksek düzeye kadar geniş bir yelpazede çocuğu etkileyebilmektedir (Bilgin, 2015). Çocuk istismarı tüm toplumlarda ve her ırk, din, etnik köken, ekonomik düzeyden bağımsız bir şekilde ortaya çıkabilmektedir. Çocukluk döneminde istismar gibi travmatik bir yaşantıya maruz kalmış çocuklarda hem kısa hem de uzun dönemde bilişsel, duygusal, davranışsal, psikolojik ve fiziksel fonksiyonları açısından riskler bulunmaktadır ve bu riskler çocukluk döneminden başlayarak bireyin tüm yaşamı boyunca devam edebilmektedir, bununla birlikte istismar yaşantıları çocuğun kişiliğinde ve davranışlarında geri dönülemez hasarlara sebep olabilmektedir (Koçak, 2017; Korkut, 2012; Küçük, 2019). Fiziksel, duygusal ve cinsel istismara uğrayan bireylerin yaşadıkları bu olumsuzluk yalnızca kendilerine yapılmış, fiziksel bir darbe, duygusal bir baskı ya da cinsel bir taciz olarak değerlendirilmemelidir. Bu durum aynı zamanda kişinin yaşamına ve geleceğine negatif yönde etki eden ciddi psikolojik etkiler içermektedir (Bozgün ve Pekdoğan, 2017).

Bal (2010), yaptığı araştırmada evlerinde tartışıp kavga eden, fiziksel şiddete uğrayan, ailede alkol kullanan bireyler olan, aile üyelerinin birbirlerine sevgi ile yaklaşmadığı, evinde huzursuzluğun hakim olduğu öğrencilerin kural dışı davranış gösterme oranları, evlerinde bu tarz durumlar yaşamayan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu bulmuştur ve geçmişlerinde fiziksel, duygusal ve cinsel istismar yaşantısı olan bireylerin ergenlikte kural dışı davranış gösterdiklerini belirlemiştir. Çocukluk çağında fiziksel, duygusal ve cinsel istismar yaşantısı deneyimleyen bireylerin bu yaşantıları deneyimlemeyenlere göre akademik başarılarının ve benlik saygılarının daha düşük, depresyon, intihar ve kaygı düzeylerinin daha yüksek, sosyal becerilerinin ve uyumlarının daha yetersiz olduğu görülmüştür (Korkut, 2012). Yetişkin yaşta görülen majör depresyon, çocuklukta cinsel istismarla ilişkili bulunmuştur (Ergündüz, 2010).

Özellikle çocukluk çağında meydana gelen travmatik yaşantılar nörogelişimsel, nörohormonal ve immünolojik hasarlara yol açmaktadır. Ayrıca erişkinlikte psikiyatrik hastalığa sahip olma riskini ve tüm tanısal kategorilerdeki intihar riskini artırmaktadır. Erken yaşta fiziksel, duygusal ve cinsel istismara maruz kalmış bireylerde ileride şiddet davranışının ortaya çıkması gibi risk faktörleri bulunmaktadır. Çocuğuna şefkat göstermeyen ve

ihtiyaçlarını karşılamayan, öfkelerini bebeklerinden çıkaran annelerin ileri dönemlerde özellikle erkek çocuklarında saldırganca davranışların olduğu görülmüştür (Yıldırım, 2010).

Çocuk istismarı, çocukların yaşam doyumlarını ve benlik saygılarını etkileyebilecek yaşantıları kapsamaktadır. Çocukların güven duyduğu, değer verdiği, sevdiği, yaşamını devam ettirmede bağımlı olduğu kişiler tarafından istismara uğraması çocukta hayal kırıklığına, çaresizliğe, utanç ve korku duyguları duymasına ve bunları hissederken yaşadığı çaresizliği içselleştirerek olumsuz bir benlik algısı geliştirmesine sebep olabilmektedir. Çocuğun istismara uğradığında bağımlı olduğu otorite kişisine karşılık verememesinden dolayı duyduğu öfke ve kızgınlık ya başkalarına yansıtılarak ya da kendi içine yönlendirilerek iç yıkıma sebep olarak ortaya çıkmaktadır. Erişkin yaşta tekrarlayan travma, kişiliğin daha önce oluşmuş yapısını yıpratmaktadır ama çocuklukta tekrarlayan travma kişiliğinin oluşumunu etkilemekte ve kişiliği biçimlendirmektedir. İstismarcı çevre içinde sıkışıp kalan çocuk zor bir adaptasyon sürecinin içine girmekte ve yaşadığı çaresizlik içinde kendini güçlü tutmaya çalışmaktadır. Çocuğun bir yetişkin tarafından korunma eksikliği kendi başına psikolojik savunma mekanizmaları geliştirmesine ve bu savunma mekanizmaları ile kendini korumaya çalışmasına sebep olmaktadır. Çocuğun erken yaşta bu olumsuzlukları deneyimlemesi ileride onun da bir istismarcı veya suçlu olmasına sebep olabilmekte ve bu durum nesilden nesile aktararak ailede bir istismar kısır döngüsüne yol açabilmektedir (Ergündüz, 2010; Korkut, 2012).

2.1.5 Çocuk istismarını önleme

Çocuk ihmal ve istismarının önlenmesinde yapılabilecek çalışmalarda önceliğin risk faktörlerinin tespit edilmesine ve bu faktörlere göre koruyucu faktörler belirlenerek önlemlerin alınmasına verilmesi gerekmektedir. Sonraki adım ise istismara maruz kalmış kişinin daha fazla yara almasının önlenmesi olmaktadır (İrevül, 2016). Çocuk istismarında önleme çalışmaları, tedavi etmekten daha kolay ve başarılıdır. İstismarın önlenmek için sergilenen girişimler tedavi edici hizmetlere paralel gitmeli, birbirlerine engel olmamalıdır. Önleme çalışmalarında birincil olarak aile bilinçlendirme eğitimlerine ağırlık verilmeli ve zor şartlarla başa çıkabilmek için geliştirici programlar hazırlanması gerekmektedir. Çocuk istismarında sadece ailenin rolü yoktur, olumsuz çevre koşulları da istismarın meydana gelmesinde etkili olmaktadır. Yaşanılan çevrede kökten değişimler yapmak her zaman olanak dâhilinde olmayabilir bu yüzden aileler yaşamaya elverişli ve tehdit unsuru bulundurabilecek ortamlar konusunda bilgilendirilmelidir. Ailelerin çocuk istismarı, istismar sonrasında

yaşanabilecek muhtemel durumlar ve çocukların sonraki yaşantılarında gösterecekleri kişilik özellikleri ve davranışları üzerindeki etkileri konusunda bilinçlendirilmesi ve çeşitli kurumlar aracılığıyla bu konuda ailelere eğitim verilmesi çocuk istismarı için etkin müdahaleler geliştirilmesine olanak sağlayacaktır (Erel, 2013). Çocuk istismarının alt boyutlarından cinsel istismar, tüm istismar türleri arasında en çok yok sayılan, görmezden gelinen ve inkâr edilen istismar türü olmaktadır. Çocuklar her yaşta istismara maruz kalabilmektedirler. Bu nedenle çocuklara yaş ve gelişim düzeylerine uygun olarak cinsel istismar hakkında farkındalık eğitimlerinin verilmesi gerekmektedir. Çocuklara anlayabilecekleri yaştan itibaren özel bölgelerin mahremiyeti hakkında eğitilmelidir. Çocuklara farklı konularda hayır deme becerisi kazandırılmalıdır. Çocuğun kendi bedensel sınırını tanıması ve öğrenmesi için çocuğa kendi bedeni hakkında kendisinin söz sahibi olduğu ve zorla dokunulmaya, öpülmeye veya sarılmaya kalkışıldığında kendine dokundurtmama hakkı bulunduğu öğretilmelidir (Kaytez vd., 2018).

2.2. Suç

2.2.1 Suçluluğu açıklayan kuramlar

Birçok kuramcı insan doğasını bireysel bir olgu olarak görmekte bundan yola çıkarak da açıklamalarını bireysel boyutta yapmaktadır. Bireysel boyutta yapılan açıklamalar iki grupta toplanmaktadır. Bunlardan birincisi suçlu davranışa neden olan faktörlerin var olmadığı, suçun insanın özgür bir seçimi olduğudur. Bu açıklamaya göre, suçun seçimi diğer başka bir davranışın seçimine benzetmekle birlikte onun bazı durumsal sorumluluklar getirebilmektedir. Temelde yasaları çiğnemeyi seçenler bunu güdülerini tatmin etmek için yapmaktadır. Suçun kaynağını açıklamada bireysel boyuttaki diğer grup ise, suçlu davranışın özgür seçim yerine, suçun ortaya çıkmasında bazı sebeplerin bulunduğu görüşüdür. Bireyi kuralları ihlale yönlendiren veya onun yasadışı bir davranış sergilemesine yol açan herhangi bir güdü, bireyi rahatlatan davranış olmak yerine nedensel olabilmektedir. Biyolojik, psikolojik ve sosyolojik suç yaklaşımları, genetik/ kromozom anormallikler, fiziksel anormallikler, taklit yoluyla öğrenme, güçlendirme ya da genel bir süreci kapsayan sosyal etkileşim gibi geniş bir yelpazede yer alan çok sayıda koşulun sonucu olabilmektedir (Dinç, 2013).

Suçluluğu açıklayan kuramlar çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. Literatür taraması sonucunda bu kuramların daha çok biyolojik, psikolojik ve sosyolojik olarak sınıflandırıldığı görülmüştür. Burada da bu üç kategori altında açıklamalar yapılacaktır.

Biyolojik kuramlar

Bu kuramlar suçta biyolojik ya da fizyolojik nedenlerle açıklamaktadır. Biyolojik yaklaşımın öncüleri arasında Sheldon, Lombroso ve Gall bulunmaktadır. Biyolojik yaklaşım suç davranışını açıklarken genetik miras, sinir sistemi, beyin yapısı, vücut kimyası, hormonal değişimler ve beslenme biçimlerinin etkisini göz önünde bulundurmıştır. Biyolojik yaklaşımlar beyni kişiliğin ve insan davranışının merkezi ve akıl organı olarak görmektedir. Suç davranışlarını gösterenlerdeki cinsiyet ve irksal farklılıkların biyolojik temelli olduğu savunmaktadırlar. Suça yatkınlığın kalıtsal olduğunu ve suç davranışını da kapsayan insan davranışlarının nesilden nesile aktarıldığını ifade etmişlerdir. Bu yaklaşıma göre suç nedenlerinin ortaya çıkmasında kalıtım, biyoloji ve sosyal çevrenin birlikte etkileşimi önemli bir yere sahip olmaktadır (Özaşçılar, 2016).

Suçta beden yapılarındaki farklılıklarla açıklayan yaklaşımlar

Bu görüşü savunan kuramcılar doğuştan gelen beden yapısının kişinin davranışlarını belirleyeceği görüşüne inanmaktadır. Bu kuramın savunucularından Sheldon kişilik özellikleri ve mizacı belirleyen farklı beden yapılarının bulunduğunu söylemektedir. İnsanları fiziksel yapılarına göre endomorfik, mezomorfik ve ektomorfik olarak üçe ayırmışlardır. Endomorfik kişilerin yuvarlak hatları olan ve şişman olarak daha rahat ve sosyal kişiler olduğu; mezomorfik kişilerin atletik ve güçlü olarak mücadeleci ve saldırgan kişiler olduğu; ektomorfik kişilerin düz hatları olan, zayıf, küçük yapıları olarak duygusal, endişe barındıran, çekingen kişiler olduğu belirtilmiştir. Mezomorfik kişilerin suç işlemeye daha yatkın olabileceği söylenmiştir (Beşe, 2013).

Suçta genetik yapıyla açıklayan yaklaşımlar

Bu yaklaşımı savunan kuramcılar suçun kalıtımla olan ilgisini incelemişlerdir. Kişiliğin ve gösterilen davranışların aktarımla nesilden nesile geçeceği düşünülerek suç davranışlarına bu şekilde yaklaşmışlardır. Bu yaklaşım kapsamında suçlu aileleri, ikizleri ve kromozomları incelenmiştir. Çevre unsuru göz ardı ederek yapılan çalışmalarda görüşlerinin doğruluğunu ortaya koyacak yeterli kanıtı ve sonuca ulaşamamıştır (Beşe, 2013).

Suçta biyokimyasal faktörlerle açıklayan yaklaşımlar

Bu yaklaşımı savunan kuramcılar hormonal dengesizliklerin suçta neden olabileceğini düşünmektedir. Bedende salgılanan enzim ya da hormonların saldırganlıkla ilgili suçlara neden olabileceği iddia edilmektedir. Testosteron hormonu, adrenal hormonu, kandaki şeker oranı, kandaki kolesterol seviyesi ve suçluluk arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir (Beşe, 2013).

Psikolojik kuramlar

Suçta psikolojik açıdan yaklaşan kuramlar, bireysel ve kişilerarası dinamiklere odaklanmakta, bireyi davranışa sevk eden güdüleyicileri incelemekte ve bireyin içinde bulunduğu çevrede yaşamındaki kişilerle etkileşimi sonucu oluşan psikopatolojiyi suçun nedeni olarak görmektedirler. Psikolojik yaklaşımlar temelde kişilik özelliklerine odaklanırken biyolojik, sosyolojik, çevresel ve kültürel faktörleri de reddetmeden bu faktörlerin etkilerini bireyin içsel yapısıyla açıklamaya çalışmaktadır (Kaner, 2019). Suçta psikanalitik yaklaşımdan bakıldığında ise içsel çatışmaların ve duygusal gerilimlerin suçta neden olduğu görüşü hâkim olmaktadır. Aşamalar halinde gelişen kişilik yapısı gelişimin bazı evrelerinde farklı nedenlerle çatışmalara ve anormalliklere maruz kalabilmektedir. Genelde çocukluk çağında ortaya çıkan bu problemlerle baş etmenin giderek daha zor ve acı verici olacağı, bu sorunların bir dönem sonra yavaş yavaş bilinç dışına itilerek üstünün örtülebileceği fakat ilerleyen zamanlarda bu üstü örtülen problemlerin suç olgusu gibi daha farklı kişilik problemleri olarak kendini gösterebileceği psikolojik yaklaşımın öngörülere arasında yer almaktadır (Dolu, 2012).

Sosyolojik kuramlar

Suçun nedenlerine çocuk ve yetişkin suçluluğu kapsamında en sistematik açıdan yaklaşan kuramlar, sosyolojik kuramlardır. Sosyal norm ve organizasyonlar, sosyal süreçler, sosyal değişme ve çatışma ve sosyal yapı ile sapkın davranış arasındaki ilişkiler suçun nedenlerine yoğunlaşan sosyolojik kuramların temel odak noktaları arasında yer almaktadır. Sosyolojik kuramlar hasta olanın birey değil toplum olduğunu öne sürmektedir. Bu yaklaşım çerçevesinde suç içeren davranış, suçlu ortamın bir ürünüdür. Sosyolojik kuramların hepsi sosyal yapıya, sosyal norm ve değerlere ve sosyal kurumlara suçun sebepleri çerçevesinde odaklanmışlardır (İçli, 2021).

Sosyal yapı kuramları

Bu yaklaşımı savunanlar suçun sosyal yapı ile ilişkisini inceler ve suçun sosyal sistemdeki yeri, hangi durumlarda suçun ortaya çıktığı, sosyal yapının hangi özellikleri barındırdığı ve sosyal yapı ve durumun değişmesiyle suç oranlarının değişip değişmediğini araştırmaktadırlar (Beşe, 2013).

Fonksiyonalist kuram/anomi kuramı

Bu kuramın temsilcisi Durkheim'dir. Durkheim suçu normal bir durum olarak ele almış, her toplumda suçun bulunabileceğini bu yaklaşım çerçevesinde açıklamıştır. Her

toplumun bir değişme ivmesi olduğu bu değişme gerekleşiirken bazı değerlerin kaybolabileceği ve değerlerin ortadan kalkması ile istenmeyen davranışların ortaya çıkabileceğini ifade edilmiştir. İnsanın olduğu her ortamda suç faktörünün de bulunacağına işaret edilmiştir (Avcı, 2009). Sosyal sistem içindeki bireylerin arasındaki ilişkileri düzenleyen temel kuralların ortadan kalkması anomi olarak isimlendirilmiştir (Yavuzer, 2018).

Gerilim kuramı

Temsilcisi olan Merton tarafından suçlu birey ve suçluğa neden olarak toplumsal yapı incelenmiştir. Suçlu ocuk ya da yetişkinlerin alt toplumsal sınıflardan geldiğini söylenmiştir (Avcı, 2009). Gerilim kuramı, suça yönelen bireyin diğer kişiler ile ilişkisini ön planda tutmuş ve suçluluğun nedenlerini anlamak için kişilerarası özellikleri incelemiştir (Işık, 2006). Alt sınıftan gelen bireylerin bir üst sınıftaki kişilere düşmanca hisler besleyebileceği bunun da onları suça yöneltebileceği gerilim kuramında söylenmiştir (Örki, 2013).

Alt kültür kuramları

Alt kültür teorileri, suçun ortaya çıkmasının nedeni olarak bireyin içinde yaşadığı suçlu alt kültür olarak görmektedir. Bu teori çerçevesinde suç olgusu mutlaka bir grup davranışının sonucu olarak meydana gelmektedir (Güçlü ve Akbaş, 2016). Bu yaklaşım toplumdaki belli grup veya alt kültürlerin suç davranışını onayladığını ya da en azından suça sebep olan bir değer sistemine sahip olduklarını savunmaktadırlar (İçli, 2021). Kendini bir grubun üyesi olarak görmek isteyen birey içinde olmak istediği gruptaki bireylerin yanlış davranışlarını örnek alabilir ya da gruptan kabul alabilmek için suç teşkil eden davranışları benimseyip bu davranışları göstererek kendini kanıtlamak isteyebilmektedir (Beşe, 2013).

Sosyal düzensizlik kuramı

Sosyal düzensizlik kuramı, suçluluğu biyolojik ve sosyolojik faktörlerin yanı sıra toplumsal koşullar etrafında değerlendirmekte ve toplumsal yapı etkenlerini suçun temel belirleyicileri olarak görmektedir. Sapkın davranışların ana sebebi toplumsal yapının özellikleridir. Bu yaklaşım suç ve sosyal evre arasındaki etkileşime odaklanmaktadır (Akbaş ve Güçlü, 2016). Bu kuramı savunanlar suçluluğun bir nedeni olarak kentleşmeyi görmüşlerdir. Sosyal özülmenin en çok kentlerde olduğunu ve kentlerin suç üreten ortamlar olduğu söylenmiştir. Toplumdaki heterojen yapının, çöküntü bölgelerinin, sanayileşmenin ve kentleşmenin suç üzerindeki etkisine odaklanılmıştır. Fuhuş, intihar, sapıcı ve suç davranışlarının görüldüğü ortamlar, çöküntü bölgeler olarak isimlendirilmiştir. Sosyal

denetimden uzak, düzensizleşmiş toplumlarda suçlu alt kültürü gelişmiş ve bu da bireylerin suça yönelimini kolaylaştırmıştır (Beşe, 2013).

Sosyal süreç kuramları

Sosyal süreç kuramları suçluluğun ve sapkın davranışların nesilden nesile veya gruplardan birbirine öğrenme ve kültür aracılığıyla taşındığını savunmaktadır. Bu yaklaşım suçun bireylerarası etkileşimler sonucu meydana geldiğini ifade etmektedir. Sosyal süreç kuramları kapsamında suç, sosyo-psikolojik perspektifte incelenmektedir (Güçlü ve Akbaş, 2016). Bu kuram sosyal öğrenme, sosyal kontrol ve sosyal etiketleme kuramlarını kapsamaktadır:

Sosyal öğrenme kuramı; sosyal öğrenme kuramları taklit üzerine odaklanmıştır. Buradan hareketle suç davranışı öğrenilirken aile ve arkadaş grubu gibi yakın çevredeki ilişkiler yoluyla öğrenildiği öne sürülmüştür. Sosyalleşme kavramı kuramın temel taşıdır, bu kurama göre çevresi ile etkileşim içinde olan birey içinde bulunduğu ortamda diğer kişilerin gösterdiği suç niteliğindeki davranışları da öğrenecektir (Örki, 2013).

Sosyal kontrol kuramı; sosyal kontrol kuramını benimseyenler bireyin içinde bulunduğu toplumsal yapıya ve toplum değerlerine karşı ilgisinin azalması ya da tamamen kaybolması ile suç davranışının ortaya çıkacağını savunmaktadır. Bu kuram çocuğun suça yönelmesinde kontrol eksikliğinin, disiplinsiz yetiştirilmenin, çocuğun öz kontrolünün zayıf olmasının suç işlemeye etki eden faktörler olabileceğini söylemiştir (Örki, 2013).

Sosyal etiketleme kuramı; bu kuram suçlu davranışın toplum tarafından güçlü olarak bilinen kişilerden zayıf olanlara yönelik tanımlandığı, gerçekte hiçbir davranışın suç özelliği göstermediğini ifade etmiştir. Toplum böyle yaparak bir sosyal kontrol sistemi oluşturmuştur fakat ilerleyen zamanlarda suçlu adı altında bu etiketlenmenin bireylerin tekrar suç işlemesine yola açacağı durumu kuramın üzerinde durduğu önemli bir nokta olmaktadır (Avcı, 2009; Örki, 2013).

2.2.2. Suç için risk ve koruyucu faktörler

Bireysel risk faktörleri

Cinsiyet faktörü açısından erkekler daha çok suç işlemeye eğilimli olmaktadır. Son yıllarda kadınların suç işleme oranı artsa da erkeklerin suç işlemeleri çok daha olası olmaktadır. Alkol ve madde bağımlılığı genellikle suç davranışıyla ilişkilendirilmektedir. Suç işlendiğinde birçok failin uyuşturucu veya alkolün etkisi altında olduğu belirlenmiştir.

Ergenlik döneminde düzenli alkol kullanımı, yetişkinlikte daha yüksek mahkûmiyet oranlarına yol açabilmektedir. Hiperaktivite ya da dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğuna sahip olmak da bireysel risk faktörleri arasında yer almaktadır. Beslenme ve şiddet içeren davranış arasında da bağlantı olduğu görülmüştür (The Community Safety & Crime Prevention Council Statement [CS&CPC Statement], 1996; Farrington vd., 2012). Suç ile ilgili faktörler arasında yaşın önemi büyüktür. Suça yönelme yaş ile birlikte azalmaktadır. Suça katılma yetişkinliğin ilk dönemlerinde zirveye ulaşır daha sonrasında yetişkinlik dönemlerinde azalma eğilimi göstermektedir (Ortaç, 2007).

Bireyin anti-sosyal tutumlara, anti-sosyal kişilik kalıplarına ve travma deneyimine (yakın aile üyesinin ölümü; boşanma / ayrılık; aile içi şiddete tanık / mağdur; cinsel / duygusal/fiziksel istismar; ihmal) sahip olması suç işlemek için risk faktörleri arasında yer almaktadır. Fiziksel olarak istismara uğramış çocukların şiddet içeren yetişkinler olma olasılığı beş kat daha fazla olmaktadır. Cinsel istismara uğramış çocukların yetişkin olduğunda cinsel şiddeti uygulaması sekiz kat daha fazladır (CS&CPC Statement, 1996; Department of Communities and Justice, 2020). Düşük zekâ (IQ) ve düşük okul başarısı da suçu öngörmektedir. Düşük IQ, okul başarısızlığının aracı faktörü olarak suçluluğa yol açabilmektedir. Yüksek okul başarısı genellikle teşvik edici ve koruyucu bir faktör olarak tanımlanmıştır (Farrington vd., 2012).

Suç ile ilgili faktörler arasında yaşın önemi büyüktür. Suça yönelme yaş ile birlikte azalmaktadır. Suça katılma yetişkinliğin ilk dönemlerinde zirveye ulaşır daha sonrasında yetişkinlik dönemlerinde azalma eğilimi göstermektedir (Ortaç, 2007). Bireylerin medeni durumu da suç ile ilişkilidir. Bekar olan bireylerin suç işleme oranlarının evlilere göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Bunun nedeni evi olan bireylerin aile içinde sosyal destek görmesi, sorumluluk alması bekar olan bireylerin ise psikolojik ve biyolojik olarak eksiklik hissetmesi ve duygusal açıdan hassas olmasından kaynaklanmaktadır. Fakat bu durumu yaşlara göre incelemek de gerekmektedir. 25 yaşına kadar evli suçluların sayısı bekarlardan fazla olduğu görülmüştür. Bunun nedeni olarak da çiftlerin evlilik sorumluluğunun farkında olmadan evlenmeleri gösterilmiştir. 25-60 yaş arasında ise bekar bireyler daha fazla suç işlemektedirler. 60 yaş sonrasında ise iki grup arasında fark bulunmamaktadır. Bu duruma bir de cinsiyet açısından bakıldığında ise farklı bir tablo çıkmakta ve evli kadınların bekarlara göre daha fazla suça yöneldiği görülmektedir (Soyaslan, 1996; Akt. Ortaç, 2007).

Ailesel risk faktörleri

Ebeveynin yetersiz olması, çatışma yaratması, suçlu bir birey olması, iletişim kurmada sıkıntı yaşaması, saygılı ve sorumluluk sahibi bir birey olmaması, çocuğuna karşı ihmal ve istismarda bulunması ve aile içinde şiddetin olması bireyin suça yönelmesi için risk faktörleri arasında yer almaktadır. Etkili olmayan ebeveynlik, gençleri suç faaliyetlerine karışan akranlarıyla ilişki kurmaya teşvik etmektedir (CS&CPC Statement, 1996).

Pek çok farklı çocuk yetiştirme yöntemi suçu öngörmektedir. Çocuk yetiştirmenin en önemli boyutları: Çocukların denetimi veya izlenmesi, disiplin veya ebeveynlerin doğru şekilde pekiştirme uygulaması, çocuk ile duygusal ilişkilerin sıcaklığı veya soğukluğu ve çocuklarla ebeveynlerin iş birliğidir. Çocuğuna karşı soğuk, çocuğu reddeden ebeveynler, suçlu çocuklara sahip olma riski taşımaktadır. Düzensiz veya tutarsız disiplin uygulamak da suçluluğu öngörmektedir. Ebeveynler, çocukların antisosyal davranışlarına tutarlı yanıt vermezlerse ve ebeveynlerin kendileri antisosyal bir şekilde davranırlarsa, çocukların suçlu olma eğiliminde olacağı belirtilmiştir. Erken yaşta çocuk doğurma veya genç hamilelik, düşük okula gitme oranı, antisosyal okul davranışı, madde kullanımı ve erken cinsel ilişki dahil olmak üzere çocuklar için pek çok istenmeyen sonucu doğurmaktadır. Bununla birlikte annenin yaşının babanın yaşı ile yüksek oranda ilişkili olduğu ve suça yönelmede genç bir babaya sahip olmanın genç bir anneye sahip olmak kadar önemli olabilmektedir. Ebeveyn çatışması ve ebeveynler arası şiddet ergenlerin antisosyal davranışını öngörmektedir. Birçok çalışma, parçalanmış yuvaların veya yapısı bozulmuş ailelerin suçluluğu öngördüğünü göstermektedir (Farrington vd., 2012). Her iki ebeveynle birlikte yaşamamak ya da ebeveynlerden bir ya da ikisini birden kaybetmek suç için risk faktörü olmaktadır (Department of Communities and Justice, 2020).

Sosyal/çevresel risk faktörleri

Mali kaynakların eksikliği, yoksulluk, eğitim olanaklarına ulaşamama, istihdam olanaklarının azlığı, bir eve sahip olamama, gelir eşitsizliği, ailelere desteğin az olması, toplumda bir liderin olmaması, çocuklara ve bireysel refaha düşük değer verilmesi, rekreasyon aracı olarak televizyona aşırı maruz kalma bireylerin suça yönelmesinde risk faktörleri olarak kabul edilmektedir (CS&CPC Statement, 1996). Anti- sosyal akran grubuna sahip olmak ve suçlu akranlarla birlikte suç işlemek önemli risk faktörleri arasında yer almaktadır (Department of Communities and Justice, 2020). Düşük aile geliri ve kötü barınma genellikle yetersiz ebeveyn denetimi, evlilik uyumsuzluğu, tutarsız bakım, kötü

beslenme, kronik sağlık sorunları, kötü okul performansı ve psikolojik bozuklukları artırmaktadır. Yetersiz yaşam koşulları hamilelik sırasında özellikle stresli durumlara neden olmaktadır. Fetal gelişim maternal stresten olumsuz etkilenmektedir. Bu tür stresin, çocuklarda sağlıksızlık, nörolojik problemler, yavaş gelişim ve davranış bozuklukları ile yakından ilgili olduğu gösterilmiştir. Yoksulluk ve suç arasında doğrudan neden sonuç ilişkisi olmamakla birlikte, yoksulluktan kaynaklanan koşullar, ceza adaleti sisteminde aşırı temsil edilen "yüksek" riskli nüfuslar oluşturmak için birleşmektedir. Birçok araştırma ıslahevlerine kabul edilen çok sayıda genç ve yetişkinin işsiz olduğunu ortaya çıkarmıştır. Sürekli işsizlik genellikle özellikle gençler arasında umutsuzluk hissi yaratmakta ve hırsızlık, madde ve alkol kötüye kullanımı, çocuk ve aile içi şiddet gibi öfkeli ifadelerle neden olabilmektedir. Benzer şekilde, hapsedildikten sonra serbest bırakılan işsiz erkeklerin yeniden suç işleme olasılığı daha yüksek bulunmuştur. Bireyin suça karışmaya devamlılık göstermesinde okuldaki başarısızlık ve istikrarsız bir iş durumu birlikte etkili olabilmektedir (CS&CPC Statement, 1996).

Koruyucu faktörler

Genç bir kişinin suç davranışında bulunma olasılığını azaltabilecek bir dizi koruyucu faktör bulunmaktadır. Bu koruyucu faktörler güçlü olduğunda birden çok riske maruz kalmayı yöneterek ve risklerin etkisini ortadan kaldırarak suç davranışının devam etme olasılığını etkili bir şekilde azaltabilmektedir. Bireyler benzer risk faktörlerine sahip olabilmektedir, ancak koruyucu faktörlerin varlığı veya yokluğunun bir sonucu olarak yeniden suç işleme açısından farklılık göstermektedir. Koruyucu faktörler geliştirilecek güçlü yönleri temsil etmektedir ve mevcut risk faktörlerinin etkisini azaltabilmektedir. Koruyucu faktörler, bireysel eğilim ve yeterlilikler, aile ortamı ve ilişkiler veya dış destek sistemlerinde güçlü yanları içermektedir. Anti-sosyal davranış ve suç işleme riskini azalttığı belirlenen koruyucu faktörler şunlardır (Department of Communities and Justice, 2020):

- Empati gibi pro-sosyal davranışlar,
- İyi bir bilişsel performansla sahip olma (uygun dil gelişimi ve iyi akademik performans gibi),
- Destekleyici, ilgili ebeveynler veya bakımverenler,
- Topluluk etkinlikleriyle etkileşimde bulunma,
- Sosyal beceriler ve problem çözme becerilerine sahip olma.

2.2.3. Suçluluğu önleme yaklaşımları

Suçluluğu tamamen ortadan kaldırmak mümkün değildir fakat suçluluğun sayısı, şiddeti ve ciddiyetini azaltmak asıl amaçlanan nokta olmaktadır. Suçluluğu önlemeye yönelik ilk kuramsal çalışmalar Brantingham ve Faust tarafından yapılmıştır. Suçu önleme tekniklerini birincil, ikincil ve üçüncül olarak üç grupta incelenmiştir. *Birincil suç önleme* suçu işleme potansiyeli olan kişi ile ilgili değil fiziksel ve sosyal ortamda değişiklik ve düzenlemeler yaparak suçu önleme çalışmaları olarak ele alınmıştır. *İkincil suç önleme yaklaşımı* suçtan ziyade suçluluğu ön plana almıştır. Gelecekte suç işleme potansiyeli olan bireyler üzerinde faaliyetler gösterilmiştir. *Üçüncül suç önleme* ise suçlu bireylerin rehabilite edilmesi üzerine odaklanmıştır. Tonry ve Farrington (1995) tarafından gelişmeci suç önleme, toplum temelli suç önleme, konum temelli suç önleme olarak yapılan sınıflandırma aşağıdaki şekilde yer almaktadır (Akt. Seyhan ve Eryılmaz, 2004).

Konum temelli suç önleme yaklaşımı

Bu yaklaşım suçlu bireylerin fırsat bulduğunda suç işleyebileceğini söylemektedir. Yapılacak suç önleme müdahalelerinde fiziksel ortam düzenlemelerini esas almaktadır. Konum temelli suç önleme yaklaşımı suçun meydana gelebileceği yerlerde suç işleme fırsatları ortadan kaldırıldığında suçun da ortadan kalkabileceğini savunmaktadır. Odaklanılan nokta suç olayının kendisi olmaktadır. Bu yaklaşım suçun meydana geldiği yerlerde fiziksel müdahaleler ile suçun işlenmeyeceği ya da işlenemeyeceği hale getirilmesini önermektedir. Özellikle mal varlığına zarar veren suç türlerinde bu yaklaşımın müdahaleleri uygulanabilmektedir.

Suçluluğun önlenmesi yaklaşımı

Bu yaklaşım suçluluğu önlemede çocuk ve gençler üzerine ağırlık vermiştir çünkü bu bireyler sosyalleştirmenin hedef grubunda yer almaktadır. Yetişkinlikte suç işleyenlerin büyük kısmı daha çocukken suç işlemeye başlamaktadır. Bu nedenle çok daha erken zamanlarda önleme çalışmalarının başlaması gerekmektedir. Bireyin yaşamının sonraki aşamalarında toplumdaki farklı kurumların onlar için risk barındıran etkenleri de çözümlenmelidir. Bu yaklaşımda odaklanılan nokta suçlunun davranışı olmaktadır. Bu yaklaşımın müdahaleleri kısa zamanda değil daha uzun zamanda bir süreç olarak gerçekleştirilmektedir. Bu yaklaşım müdahaleleri en az altı alanda; şehircilik, eğitim, sağlık, aile, gençlik ve istihdam politikalarına katkı sunabilmektedir. Eğitim alanında okulda başarısız olan, devamsızlık

yapan, bozuk davranışlar sergileyen, zorbalık yapan, suçluluğa yönelen çocuklarda etkili olabilmektedir.

Toplum temelli suç önleme yaklaşımı

Bu yaklaşım bireyin içinde bulunduğu mahalle ya da semtte yapılacak fiziksel ve sosyal değişikliklerin tasarlanması ile ilgili geniş kapsamlı müdahaleleri kapsamaktadır. Yapılan müdahaleler hem konum temelli hem de suçluluğun önlenmesi yaklaşımları ile benzerlik göstermektedir. Burada yapılanlar konum temelli yaklaşımda yapılanların toplum üzerinden uygulanması olmaktadır. Burada alınan tedbirler toplum çapında toplumdaki bireylerin katılımıyla uygulanmaktadır.

2.3. Tutum

Tutum bireylerin diğer bireylere, olaylara, durumlara, nesnelere karşı geliştirdikleri düşünce, duygu, davranış ve tavır alım biçimleri olarak tanımlanmaktadır. Oluşturdukları tutumlar sonucunda bireyler belirli davranışlara yönelmektedir (Kırel, 2014). Tutum bireyi davranışa hazır hale getiren eğilimler bütünüdür ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Böylelikle bireyin çevresindeki çeşitli nesnelere hakkındaki düşüncesi, bilgisi, o nesnelere karşı hissettiği duygular ve nesnenin karşısındaki davranışları devamlılık ve düzenlilik göstermektedir. Tutumların kendileri gözlenemez fakat gözlenebilen davranışlara yol açmaktadırlar (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2015).

2.3.1 Tutumun öğeleri

Bir tutum bireyin düşünce, duygu ve davranış eğilimlerini birbiriyle uyumlu kılmaktadır. Tutumlar içinde birbiriyle uyumlu bu üç faktöre tutumun öğeleri denilmektedir. Güçlü bir şekilde yerleşmiş tutumlarda bilişsel, duygusal ve davranışsal öğelerin üçü de bulunmaktadır. Zayıf olan tutumlarda ise davranışsal öğe çok zayıf olabilmektedir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2015). Tutumlar öğrenmeye dayalı bilişsel öğe, duygulara dayalı olarak duygusal öğe, tepkilerin ortaya konulmasına dayanarak da davranışsal öğe olarak üç boyuttan oluşmaktadır. Bireyin bir konu hakkında bildiklerini bilişsel öğe, ona nasıl bir duyguyla yaklaşacağını duygusal öğe ve ona nasıl tepki vereceğini davranışsal öğe belirlemektedir. Tutumun oluşması için bu üç öğe arasında tutarlı bir ilişki olması gerekmektedir (Tutar, 2018).

Tutar (2016) tarafından tutumun öğeleri üç boyut altında açıklamıştır. Öğrenmeye dayalı *bilişsel öğe*, tutum objesi hakkındaki inançlara, zihinsel eylemlere dayanmakta ve

bireyin dūşünsel iŖleyiŖ sūrecini kapsamaktadır. *Duygusal öęe*, inançlara dayalı heyecansal duygularda oluşmakta ve insan tepkilerinin olumlu veya olumsuz olaylarla, istenen ve istenmeyen durumlarla ilişkilendirilmesini sağlamaktadır. *Davranışsal öęe*, insanın bir etkiye karşı bilinçli bir şekilde tepki vermesi için bireyi tepki göstermeye hazır hale getirmekte ve bireyin bilişsel faaliyetleri ve inançları ile ortaya çıkan yargısı bireyi tutum nesnesine karşı olumlu veya olumsuz davranışta bulunmaya yönlendirmektedir.

2.3.2 Tutumların oluşumu

Tutumlar çok erken yaşta oluşabilmektedir. Bireylerin tutumları, sosyal normları ve kültürel değerleri yansıtmaktadır. Erken yaşlarda öğrenilen tutumların değişmesi önemli yaşam olayları olmadığı takdirde zor olmaktadır. Tutumların çoğu başka insanlardan edinilmekte ve sosyal alanda oynadığımız roller sonucunda meydana gelmektedir. Ebeveynler çocuklarda tutum oluşturan ilk kaynaklardır. Arkadaş çevresi de müzik, giyim, saç biçimi davranış tarzı gibi pek çok tutum objesinde yönelik tutumlarımızın oluşumunda etkili olmaktadır. Tutum oluşumunda medyanın önemi de büyük yere sahip olmaktadır. Medya hem yeni tutum oluşturulmasında hem de var olan tutumların pekiştirilmesinde etkilidir ama bireylerin daha önce sahip olduğu tutumların değiştirilmesinde etkisiz kalabilmektedir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2015). Bir eğilimin tutum olabilmesi için bireyin o eğilimi çok uzun bir süre göstermesi gerekmektedir. Tutum sadece bir düşünce veya duygudan ibaret değildir. Tutum olarak tanımladığımız eğilimlerin içinde kendini inanç olarak ifade eden bilişsel, duygu ve heyecanları içeren duygusal olarak gözlemlenebilen eylemleri içeren davranışsal öğeler bulunmaktadır (Cüceloğlu, 2014). Kalıplaşmış tutumlar ise kolay değişebilen ve sağduyulu tutumlar değillerdir. Bilişsel öğe bakımından eksiklikleri olan ve bu yüzden kalıp haline gelmiş olumsuz tutumlar propagandalara ve duygusal etkilere açık olmaktadır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2015).

Tutum konusunda bireyin kendine karşı güveni var ve bu konudaki düşünceleri gayet açık ve net ise, bireyin tutumunun konusu olan kişi, grup veya nesneyle kişisel bir yaşantısı varsa, yapmaya niyetlenen belirli bir davranış var ise, bu niyet bireyin tutumuna dayalı olarak gelişmiş ve birey için önemli olan diğer kişilerin de onun gibi davranacağını düşünüyorsa, birey geçmişte niyet ettiği şekilde hareket etmiş ve bu şekilde davranma onun kuvvetli bir alışkanlığı olmuş ise bireyin davranışıyla tutum arasında sıkı bir ilişki var demektir (Cüceloğlu, 2014).

2.3.3. Tutumların ölçülmesi

Tutumlar doğrudan ölçülemez, dolaylı ve davranış yoluyla ölçülmektedir. Bu ölçümede de genellikle kullanılan yöntem, sorulara cevap vermek veya düşüncelerini ifade etme şeklinde sözel davranış biçiminde ortaya çıkmaktadır. Çoğu tutum ölçümü doğrudan ölçüm şeklinde olmaktadır. Çünkü genellikle tutum ölçerken kişilerin kendi görüşlerini aktarmaları ve bu ölçümlerde kişinin kendi fikrini ona yöneltilen sorulara verdiği cevaplar ile ifade etmesi göz önüne alınmaktadır. Tutumları doğrudan ölçmek için Likert ölçekleri, Thurstone ölçekleri, Guttman ölçekleri ve Duygusal anlam ölçeği gibi ölçekler kullanılmaktadır. İnsanların sosyal beğenirlik gibi olgulardan dolayı sorulan sorulara dürüst yanıt vermemeleri olasılığı göz önünde bulundurularak dolaylı ölçüm teknikleri geliştirilmiştir. Bu dolaylı ölçüm tekniklerinde yapılan ölçümler saklı tutulmakta ve kişi kendiliğinden olan süreçlerle yanıt vermektedir. Davranış gözlemi ve Örtük çağrışım testi dolaylı ölçüm teknikleri içinde en sık kullanılanlardır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2015).

2.4. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde öncelikle çocukluk çağı istismarı ve ihmali ile ilgili araştırmalara, sonrasında suça yönelik tutum ile ilgili araştırmalara ve son olarak bu iki değişken arasındaki ilişkiye dair çalışmalara yer verilmiştir.

2.4.1 Çocukluk çağı istismarı ve ihmali ile ilgili araştırmalar

Çavuşoğlu'nun (2020) 73 erkek ve 127 kadın yetişkin bireyin cinsiyet gruplarına göre çocukluk çağı travmalarını incelediği çalışmasında cinsiyete göre istismar ve ihmal durumları açısından herhangi bir farklılığa ulaşılmamıştır. Araştırmanın bir diğer değişkeni olan anne-baba birliktelik durumu açısından ise anne-babası ayrı olan katılımcıların anne babası birlikte olanlara göre istismar ve ihmal düzeyleri daha yüksek bulunmuştur.

Öztürk vd.'nin (2020) 530 üniversite öğrencisi ile yürüttükleri çalışmada çocukluk çağı travmaları ile savunma mekanizmaları ve kendine zarar verme davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda çocukluk çağı travmaları ile savunma mekanizmaları ve kendine zarar verme davranışları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiye ulaşılmıştır. Araştırmada çocukluk çağı istismarı ve ihmali cinsiyete göre değerlendirildiğinde kadınlarda duygusal ihmal, erkeklerde ise fiziksel ihmal daha fazla görülmüştür.

Aytaçalp ve Durat'ın (2019) 400 üniversite öğrencisinin çocukluk çağı travmalarının benlik saygısı ve suçluluk-utanç duyguları ile ilişkisini inceledikleri çalışmada benlik saygısı

arttikça çocukluk çağı travmaları ve suçluluk-utanç duygularının azaldığını ve çocukluk çağı travmaları arttikça suçluluk-utanç duygularının da arttığı tespit edilmiştir. Çocukluk çağı travmaları cinsiyet açısından incelendiğinde kadın öğrencilerde çocukluk çağındaki istismar ve ihmali daha fazla olduğunu bulunmuştur. Yaş grupları açısından çocukluk çağı istismar ve ihmali incelendiğinde bütün alt boyutlarda 21-22 yaş grubunda daha yüksek sonuçlar elde edilmiştir. Gelir düzeyi, anne öğrenim ve baba öğrenim durumu açısından ise çocukluk çağındaki istismar ve ihmali açısından herhangi bir farklılığa ulaşılmamıştır. Mükemmelliyeçi anne tutumuna sahip olan öğrencilerde duygusal ihmali ve istismar daha yüksek görülürken demokratik baba tutumuna sahip öğrencilerde çocukluk çağındaki istismar ve ihmali daha yüksek tespit edilmiştir. Tedavi gerektiren psikiyatrik yakınması olan, ailesinde ruhsal hastalık nedeniyle tedavi gören birey olan ve çocukluk döneminde kişiyi etkileyen travmatik yaşantıya maruz kalan öğrencilerde çocukluk çağındaki istismar ve ihmali düzeyi daha yüksek görülmüştür.

İlikçi-İygün'ün (2018) 18-25 yaş arası 455 üniversite öğrencisinin çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme becerileri ve kaygı düzeyleri üzerindeki etkisinin incelediği araştırmada çocukluk çağındaki fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmali ve duygusal ihmali duygu düzenleme becerileri üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğunu gözlemlenmiştir. Çalışmanın bir diğer sonucu olarak ise çocukluk çağı travmalarının öğrencilerin kaygı düzeyini arttırdığına ulaşılmıştır. Çocukluk çağı travmaları cinsiyete göre incelendiğinde ise fiziksel ihmali ve fiziksel istismar durumlarının erkek öğrencilerde daha yüksek olduğu görülürken, kadın öğrencilerde ise cinsel istismar durumunun daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Mulder vd.'nin (2018) çocuk ihmali üzerindeki risk faktörlerini araştırdıkları metaanaliz çalışmasında ihmali ortaya çıkmasında birden fazla risk faktörünün rol oynadığı söylenmiştir. Ebeveynlerin antisosyal davranış/suç geçmişine, zihinsel/psikiyatrik rahatsızlıklara, düşük eğitim seviyesine ve istismar geçmişine sahip olmalarının çocuk ihmali üzerinde önemli risk faktörleri olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerin cinsiyetine göre çocuk ihmali düzeyi incelendiğinde anne ile ilgili risk faktörlerinin etkisinin baba ile ilgili risk faktörlerinin etkisinden biraz daha fazla olduğu görülmüştür. Bu durumun sebebi özellikle çocukların daha sık anneleriyle birlikte yaşadığı tek ebeveynli ailelerde, annelerin çocuklarıyla babalardan daha fazla duygusal ve/veya fiziksel olarak ilgilenmeleri ile açıklanmıştır.

Bozgün ve Pekdoğan'nın (2018) öğretmen adaylarının çocukluk dönemi istismar yaşantılarını bazı değişkenler açısından araştırdıkları çalışmada cinsiyet, gelir düzeyi, kardeş sayısı ve anne-baba eğitim düzeyi açısından anlamlı farklılık elde edilmiştir. Çalışmada erkeklerin daha fazla istismara maruz kaldıkları; cinsel istismar hariç tüm istismar ve ihmal türlerinde alt gelir düzeyine sahip öğrencilerin yüksek puanlara sahip olduğunu; ailedeki kardeş sayısı arttıkça istismar yaşantısının da arttığı; üniversite ve üstünde eğitim düzeyindeki annelere sahip olanlarda fiziksel istismar, duygusal ihmal ve cinsel istismar; okuryazar düzeyindeki annelere sahip olanlarda fiziksel ihmal ve duygusal istismarın daha çok görüldüğü, baba eğitim düzeyi okuryazar olmayanlarda ise fiziksel ihmal, duygusal ihmal, duygusal istismar ve toplam istismarın daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Zeren vd. (2012), yaşları 17-26 arasında olan 150 üniversite öğrencisi ile çocukluk çağı istismarının sıklığını araştırdıkları çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre fiziksel, duygusal ve cinsel istismara daha maruz kaldıkları görülmüştür. Alt gelir düzeyine sahip ailelerden gelen öğrencilerde ve annesi boşanmış öğrencilerde duygusal istismar ve toplam istismar daha fazla görülmüştür. Anne-baba eğitim düzeyi, anne-baba mesleği, baba medeni durumu, yaş ve kardeş sayısı değişkenleri açısından ise çocukluk çağı istismarına bakıldığında anlamlı bir farklılığa ulaşılmamıştır.

Kourt'un (2011) 18-24 yaş arası üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmaları, dissosiyatif yaşantılar ve suçluluk-utanç duyguları ile ilişkisini incelediği çalışmada çocukluk çağı travma yaşantıları arttıkça dissosiyatif yaşantıların da arttığı gözlenirken, çocukluk çağı travma yaşantıları arttıkça suçluluk ve utanç duygusunun ise azaldığı bulunmuştur. Sosyodemografik açıdan çocukluk çağı travmaları incelediğinde cinsiyet, ailedeki kardeş sıralaması, süregen hastalığın bulunması, anne-baba öğrenim durumu ve eğitim gördükleri bölüm açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Çalışmada ailedeki kardeş sayısı arttıkça çocukluk çağı travmalarının arttığı, duygusal ihmal ve istismar yaşantılarının kardeş sayısı arttıkça daha çok görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin doğum yerlerine göre karşılaştırma yapıldığında Marmara bölgesi dışında doğanların cinsel istismara uğrama sıklığının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin ailesinde ruhsal hastalık nedeniyle tedavi gören bireyin varlığının çocukluk çağı travma yaşantılarını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ailenin gelir düzeyine göre karşılaştırma yapıldığında düşük gelirli ailelerde fiziksel ihmalin varlığı daha çok ortaya çıkmıştır. Sosyal hayatlarını kötü veya orta

derecede algılayan öğrencilerde ise çocukluk çağı travma yaşantılarının yüksek olduğu bulunmuştur.

Häuser vd. (2011), 14 yaş üstü 2504 Alman yetişkin ile çocukluk ve ergenlik çağında yaşanan olumsuz deneyimlerin (istismar veya ihmal) sıklığının araştırmışlardır. Çalışmaya katılan kişilerin %1,6'sı çocukluk ve/veya ergenlik döneminde şiddetli duygusal istismar, %2,8'i şiddetli fiziksel istismar, %1.9'u şiddetli cinsel istismar, %6,6'sı şiddetli duygusal ihmal ve %10,8'i şiddetli fiziksel ihmal bildirdiği bilgisi edinilmiştir. Cinsiyet açısından kadın olmanın şiddetli cinsel istismar için; düşük veya orta bir sosyal tabakaya mensup olmanın ise şiddetli fiziksel istismar ve ihmal için yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dong vd. (2003) 17,337 yetişkin katılımcının bulunduğu çocukluk çağı cinsel istismarı ile çeşitli aile sorunları dahil olmak üzere diğer dokuz tür (duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal, hırpalanmış anneye sahip olma, evde madde bağımlılığına, zihinsel rahatsızlığa sahip bireyin varlığı, ebeveyn ayrılığı veya boşanması, evde suçlu bir kişinin bulunması) olumsuz çocukluk deneyimi arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada kadınların %25'nin ve erkeklerin %16'sının cinsel saldırı mağduru olduğu belirlenmiştir. İstismara uğramamış kişilerle karşılaştırıldığında cinsel istismar mağdurlarının diğer çocukluk çağı olumsuz deneyimlerini yaşamalarının kadınlarda 2 ila 3,4 kat, erkeklerde ise 1,6 ila 2,5 kat daha fazla olduğu araştırma sonucunda görülmüştür.

2.4.2. Suça yönelik tutum ile ilgili araştırmalar

Thapa vd. (2021) genç suçlularda benlik saygısı, cinsiyet, suça yönelik tutumlar ve tekrar suç işleme arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmaya 100'ü kadın 200'ü erkek toplam 300 genç suçlu katılmıştır. Kadınlarda yüksek benlik saygısı suça yönelik tutumlar ve tekrar suç işleme ile ilişkili bulunmuştur. Suça yönelik tutumların alt boyutlarından şiddete yönelik tutumlar alt boyutu hem erkeklerde hem kadınlarda tekrar suç işlemeyi yordamıştır. Araştırma sonuçlarına göre erkek cinsiyetine sahip olmanın, genç olmanın, en az bir idari yargı suçuna sahip olmanın ve yüksek şiddete yönelik tutumlara sahip olmanın tekrar suç işleme olasılığını arttırdığı görülmüştür.

Sarı ve Arslantaş (2018), 1465 lise öğrencisinin katılım sağladığı çalışmada ergenlerin suça yönelik tutumlarını ve risk faktörlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma sonucunda erkek ergenlerin, disiplin soruşturması geçiren, anne-baba eğitim düzeyi yüksek olan, babası hükümlü olan, ekonomik düzeyi yüksek olan, baskıcı ve ilgisiz ebeveyn tutumuna sahip olan

ve ailede şiddet içeren cezalara maruz kalan ergenlerin suçu daha fazla onayladıkları bulunmuştur.

Hill vd. (2018), beliren yetişkinlikte (18-24 yaş) suçluluk için risk faktörlerini araştırmışlardır. Akran suçluluğu, özerklik ihtiyacı, ebeveyn desteği ve madde kullanımı gibi bir dizi risk faktörünün ölçüldüğü çalışmada ebeveyn sosyal desteği, alkol kullanımı, öz kontrol, saldırganlık ve suça yönelik tutumların suçluluğu yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Düşük özdenetim, alkol kullanımı, saldırganlık ve suça yönelik tutumları gösteren antisosyal eğilim, beliren yetişkinlikteki gençlerin suç içeren davranışlarda bulunmaları ile yakından ilişkili bulunmuştur. Ebeveynin sosyal desteği ve ebeveynlerle iyi bir ilişkinin olması ise beliren yetişkinlik döneminde önemli bir koruyucu faktör olarak suça karışma olasılığını azaltmıştır. Bu çalışma ebeveyn davranışının etkisinin, beliren yetişkinlik yıllarında çocuklarıyla olan etkileşimlerine kadar uzandığını göstermektedir.

Certel vd. (2014), 454 ortaokul öğrencisinin katılım sağladığı araştırmalarında öğrencilerin antisosyal inanç ve tutumlarını, cinsiyet, yaş, öğrenim görülen bölge ve ailenin çocuğa karşı tutumu değişkenleri açısından incelemişlerdir. Araştırma sonucunda erkek öğrencilerin saldırganlık/kurallara uymama ve kendini haklı gösterme puanları kızlara göre daha yüksek bulunmuştur. Antisosyal inanç ve tutumların yaşla birlikte arttığı, ilçede öğrenim gören öğrencilerin şehir merkezinde öğrenim gören öğrencilere göre antisosyal inanç ve tutumlarının daha düşük olduğu, demokratik tutum gösteren ailede büyüyen çocukların otoriter ve serbest tutum sergileyen ailelere sahip çocuklara göre antisosyal tutum düzeylerinin daha düşük saptandığı çalışmanın diğer sonuçları arasında yer almaktadır.

Ozulu'nun (2011), 231 katılımcının yer aldığı 12-15 yaş arasındaki ergenlerin suça yönelik farkındalıklarını incelediği araştırmada cinsiyet açısından kız öğrencilerin suç farkındalık düzeyleri erkeklerden daha yüksek bulunmuştur. Ergenlerin baba öğrenim durumları açısından suç bilinç düzeylerinin değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. Babası ortaokul mezunu olanların suç farkındalık düzeyi en yüksek olarak görülürken, babası üniversite mezunu olanları en düşük olarak saptanmıştır. Ailesinde suç işleyen bireyin varlığına göre suça yönelik farkındalık düzeyleri incelendiğinde öğrenciler arasında herhangi bir farklılığa ulaşılmamıştır. Araştırmanın sonucunda ergenlerin genel olarak suç teşkil edecek davranışlar konusunda farkındalık düzeyleri yüksek olarak bulunmuştur.

Özdemir vd. (2011), adli psikiyatrik değerlendirme için gelen 40 erkek çocuk ile yürüttükleri çalışmada suça yönelen erkek ergenlerde travmatik yaşantılar, dissosiyasyon ve suça karşı tutumlar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada suça yönelen ergenlerin suç davranışına karşı tutumları olumsuz olarak bulunmuştur. Suça yönelen ergenlerin duygusal ihmal düzeyleri suça yönelmeyenlerden daha yüksek olarak gözlenmiştir. Suça yönelen ergenlerin baba eğitim düzeyinin suça yönelmemiş ergenlerinkine göre daha düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Suça yönelen ergenlerin ailelerinde bir suçtan ceza alan bireyler daha fazla bulunurken aynı zamanda bu ailelerin ekonomik düzeyleri de suça yönelmeyen gruba göre daha düşük olarak tespit edilmiştir. Çocukluk çağındaki istismar ve ihmal durumu açısından incelendiğinde ise suça yönelen ergenlerin duygusal ihmal düzeyleri daha yüksek gözlenmiştir.

2.4.3. Çocukluk çağı istismarı ve suç arasındaki ilişki ile ilgili araştırmalar

Suçta yönelmiş bireyler ile geriye dönük olarak yapılan araştırmalarda çocukluk çağı ihmal ve istismarının suça yönelme riskini artırdığı görülmüştür. Çocukluk döneminde olumsuz yaşam olaylarının gelişimsel farklılıklara yol açtığını vurgulayan araştırmacılar, çocukluk çağı ihmal ve istismarının ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde suça yönelme riskini artırdığını öne sürmüşlerdir (Koçak, 2017).

Çocukluk çağı istismarının her türü (fiziksel, duygusal, cinsel) ile ilgili çalışmalar yapılmış ve suça yönelme ile ilişkili bulunmuştur. Türkiye’de ve yurtdışında yapılan çalışmalar, çocukluk çağı istismarının yetişkinlerin suça yönelmesinde önemli bir faktör olduğunu ve istismarın önlenmesiyle suç davranışlarında azalma olacağını göstermiştir.

Beşer vd. (2019), çocuk ve ergen psikiyatrisi polikliniğine adli değerlendirme amacıyla gelen 13-18 yaş arası suça sürüklenen 45 ergen ile çocukluk çağı travmalarını değerlendirdiği çalışmada ergenlerin orta düzeyde duygusal istismar ve fiziksel ihmal yaşadığı, düşük düzeyde de fiziksel ve cinsel istismar ile duygusal ihmale maruz kaldığı, başka bir ifadeyle orta düzeyde çocukluk çağı travması deneyimledikleri belirlenmiş olup, suça sürüklenmede çocukluk çağı travmalarının etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca aile ortamında baskıcı-ilgisiz ebeveyn tutuma maruz kalan, okula devam edemeyen, babaları alkol alan, babaları ile iletişimin kötü olduğunu ifade eden suça sürüklenen çocukların çocukluk çağı ruhsal travmalarını daha fazla yaşadıkları bulunmuştur.

Kayma-Güneş (2018), suç davranışı sebebiyle çocuk adalet sistemi içerisinde bulunan ve yargılama süreci devam eden 213 katılımcı ile ergenlerin kişilik ve aile özellikleri ile suç davranışı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda ergenlerin anne kabul-reddi ve baba kabul-reddi ile suç davranışı arasında anlamlı, pozitif yönde ve yüksek bir ilişki bulunmuştur. Bir diğer deyişle ebeveyn reddinin suç davranışına yol açtığı bulgulanmıştır. Ebeveynin çocuğu reddetmesi duygusal istismar ve ihmal kapsamına girmektedir.

Papalia vd.'nin (2018) suça karışmış cinsel istismar mağdurları ile yaptıkları 2759 katılımcının bulunduğu çalışmada çocukluk çağı cinsel istismar mağdurlarının, her türden suç davranışına girme olasılığının herhangi bir istismar geçmişi olmayan kişilerden daha olası olduğu bulunmuş ve kadınlar arasında genel ve şiddet içeren suçlar, erkekler arasında ise cinsel suçlar ile ilgili daha güçlü ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Koçak (2017), 20-40 yaş arası romantik ilişkiye sahip olan genç yetişkinler ile yürüttüğü şiddet içeren ve içermeyen suçlar ile çocukluk çağı travmaları arasındaki çalışmada çocukluk çağı travmaları ile suç arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yapılan çalışmada fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar deneyiminin şiddet içeren suçlarla ilişkili olduğu görülmüştür. Cinsel istismarın hem kadınlarda hem erkeklerde genel şiddeti yordadığı ve erkeklerin çocukluk çağı fiziksel istismarının ve duygusal ihmalinin yakın ilişkide şiddeti yordadığı araştırmanın bulguları içerisinde yer almaktadır.

Fox vd.'nin (2015) 22,575 suç işlemiş ergen üzerinde olumsuz çocukluk deneyimleri ile şiddet içeren ve kronik suçlar arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, şiddetli ve kronik olarak suç işleyen ergenlerin tek seferlik suç işleyenlere göre daha yüksek olumsuz çocukluk deneyimine sahip oldukları bulunmuştur. Çocuklukta maruz kalınan fiziksel istismarın şiddet içeren ve kronik suçlu olma riskini %58 artırdığı görülmüştür. Bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak cinsel istismarın şiddet içeren ve kronik suç davranışları yerine sadece bir sefer işlenmiş suçları öngördüğü tespit edilmiştir.

Asscher vd. (2015), 12-18 yaş aralığındaki 13,613 ergen ile suçlu davranışları üzerindeki cinsiyet farklılıklarının etkisini inceledikleri çalışmada %61'i kadın (n=2,136) ve %37'si (n=3,741) erkek olan istismar ve ihmal mağduru suça yönelmiş ergenler ile çalışmışlardır. Araştırma sonucunda suça sürüklenen kadın çocuk suçluların, erkek çocuk suçlulara göre daha sık cinsel ve fiziksel istismar mağduru oldukları görülmüştür. Kadın suçluların erkeklerden daha fazla ihmale uğradığı ve kötü muamale yaşantıları geçirdiği

belirlenmiştir. Erkek çocuk suçlular, kişilere karşı daha sık cinsel suçlar ve ağır suçlar işlerken, kadın çocuk suçlular kişilere karşı kabahatli suçlar işlemiş ve daha çok suç duyurusunda bulunmayan şiddet davranışları göstermişlerdir. Cinsel istismar öyküsüne sahip olmak cinsel suçla ilişkiliyken, fiziksel istismar öyküsü şiddet içeren suçlarla ilişkili olarak saptanmıştır. Erkek çocuk suçlularda istismar mağduriyeti ve suça yönelme arasındaki ilişki, özellikle cinsel istismar ve cinsel suç arasındaki ilişki, kadın çocuk suçlulara göre çok daha güçlü olarak tespit edilmiştir. İstismar mağduriyetinin sonuçları, özellikle suçlu davranış açısından, genç erkekler üzerinde kadınlara göre daha manidar etkiler göstermiştir.

Cuadra vd. (2014), 338 erkek yetişkin mahkûmla çocuk istismarı ve yetişkin suç davranışı ile suçlu düşünme tarzı arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada bir yetişkinin çocuk cinsel istismarı geçmişi ile cinsel suçlar arasında ve çocukluk fiziksel istismarı/ ihmali ile proaktif ve tepkisel suçlu düşünme stillerini arasında pozitif ilişkiler olduğu bulunmuştur. Genel istismar geçmişi olan yetişkinlerin, yetişkin suç davranışları ile genel kriminal düşünce tarzları ve hem proaktif hem de reaktif suç düşüncesi arasında ilişki olduğu belirlenmiştir.

Erel (2013), Türkiye’de öğrenim gören 1102 üniversite öğrencisi ile yürüttüğü çalışmada riskli davranışlar ve istismar arasındaki ilişkinin varlığını araştırmıştır. Kavgaya girmeye eğilimli, polis müdahalesi gerektiren olaylara karışan, yaralanan ve birini yaralayan kişilerin şiddet odaklı riskli davranışlarında bulunmalarının istismar ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Kesici-delici alet ile ateşli silah taşıyanların daha çok istismara maruz kalmış ve dürtüsel davranışlar sergileyen gençler olduğu görülmüştür.

Minh vd.’nin (2013) yetişkin suçluluğu ve çocukluk arasındaki ilişkiye çocukluk çağı istismarı, madde kullanımı ve partner şiddetine maruz kalma çerçevesinden baktıkları 13 kadın ile derinlemesine görüşmeler içeren nitel araştırmada; nesiller boyunca aktarılmış ve öğrenilmiş sorunlu ebeveynliğin, çocukluk çağı istismarı veya ihmali ile ilgili olarak suçluluğa maruz kalmak için riskin yüksek olduğu ortamlar yarattığı görülmüştür. Çalışmaya katılan kadınların çoğunun evdeki istismar ve şiddetten kendilerini korumak için bir suç olarak kabul edilen evden kaçma davranışını gösterdikleri tespit edilmiştir.

Tiftik’in (2012) adam öldürme eylemi nedeniyle hüküm giymiş olan 77 kadının çocukluk örselenme yaşantıları, adil dünya inancı ve öfke ifade tarzlarını incelediği araştırmasında kadınların yaklaşık %23’ünün çocukluk döneminde örselenme yaşantısına maruz kaldıkları görülmüştür. Çocukluk örselenme yaşantıları türleri ayrı ayrı incelendiğinde;

bu kadınların yaklaşık %26'sının fiziksel örselenme yaşantılarının, %21'inin duygusal örselenme yaşantılarının ve %10'unun cinsel örselenme yaşantılarının yüksek olduğu yapılan çalışmanın bulguları arasında yer almıştır.

Topitzes vd.'nin (2011) ekonomik açıdan dezavantajlı 1539 bireyi doğdukları andan itibaren 24'yaşına kadar inceledikleri araştırmada, çocukluk çağında kötü muameleye maruz kalmış bireylerin hem erkekler hem de kadınlar için yetişkin tutuklamalarını anlamlı şekilde yordadığını bulunmuştur. Çocukluk çağı istismarının erkeklere kıyasla kadınlar için suç işlenmesindeki yüzdelik artışta daha önemli bir rol oynadığı görülmüştür. Çalışmanın bulguları, literatürde yer alan çocukluk çağı istismarının özellikle ekonomik olarak dezavantajlı erkekler arasında suç riskini artırdığı yönündeki hipotezleri güçlendirmektedir.

Ergündüz'ün (2010) 12-18 yaş grubundaki 100 çocuğu kapsayan, çocuk suçluluğunda çocuk istismarı olgularının değerlendirilmesi adlı çalışmasında suça yönelen çocukların aileleri tarafından ihmal ve istismar edildiklerini ve bir işte çalıştırılarak ekonomik açıdan istismara maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Yine aynı çalışmada madde kullanmış suça yönelen çocuklarda fiziksel istismar ve ihmalin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Coşgun (2010) ise tutukevine giren 15-18 yaş arası 200 erkek ergen ile yürüttüğü çalışmada çocukluk döneminde örselenen ergenlerin suça daha fazla yöneldikleri bulunmuştur. Tutukevine ilk kez giren ergenler ile daha önce tutukevine girmiş olan ergenler arasında çocukluk dönemi örselenme yaşantıları açısından anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Daha önce tutukevine girmiş olan ergenlerin çocukluk örselenme yaşantıları, fiziksel örselenme yaşantıları ve duygusal örselenme yaşantıları daha yüksek olarak belirlenmiştir.

Erdoğan (2005), 12-16 yaş arasındaki 50 suça yönlendirilmiş ve 50 suça yönlendirilmemiş toplam 100 çocuğun katılımcı olduğu çalışmada çocukların saldırganca davranışlarını karşılaştırılmalı olarak incelemiştir. Çalışma sonucunda suça yönelen çocukların ailede şiddet gördükleri ve aile ilişkilerinin daha sağlıklı olduğu bununla birlikte daha fazla saldırganca davranışlar gösterdiği bulunmuştur. Yine aynı çalışmada sokakta çalışarak ekonomik istismara maruz kalan çocuklarda daha fazla saldırganca tutum tespit edilmiştir.

Leschied vd.'nin (2008) yetişkin suçluluğunun çocuklukta belirleyicileri ile ilgili yaptıkları 1994-2004 yılları arasındaki yayınları kapsayan literatür tarama çalışmasında; ebeveynleri tarafından zorlayıcı ve otoriter davranışlar gibi olumsuz ebeveyn stratejilerine

maruz kalan, ebeveynleri arasındaki şiddete ve çatışmaya tanık olan, yetersiz ebeveyn denetimi altında olan ve ev içinde aile üyeleri ile etkili bir iletişime sahip olamayan bireylerin suça yönelebilecekleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Colman vd. (2009), tarafından çocuk istismarı ve ilk yetişkinlikteki suçluluğun uzun süreli sonuçlarını incelenmiş ve elde edilen sonuçlar raporlaştırılmıştır. Bu rapor sonucunda 499 kadın ve 500 erkek katılımcının yer aldığı çalışmada suçlu gençlerin önemli bir kısmının, çocuk istismarı ve aile işlev bozukluğu ile karakterize edilen geçmişlerden geldikleri görülmüştür. Vaka kaydı incelemeleri ile erkek çocukların %25'inin ve kızların %46'sının çocuk adalet sistemine girmeden önce çocukluk çağı fiziksel veya cinsel istismarının kurbanı oldukları görülmüştür. Her iki cinsiyet de yüksek düzeyde suç için erken risk gösterirken, kızların çocuk istismarı ile ilgili geçmişlerden gelmesi suç için risk oluşturmada erkeklerden önemli ölçüde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Teague vd. (2008), 480 kadın ve erkek katılımcının yer aldığı çocukluk çağı fiziksel istismarı ve yetişkin suçluluğu arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada sonuçlar, fiziksel olarak istismar edilen suçluların, fiziksel olarak istismar edilmeyen suçlulardan daha yüksek şiddet, mülk ve toplam suç oranları bildirdiğini ortaya koymuştur. Bu çalışma, istismar düzeyi arttıkça şiddet, mülkiyet ve toplam suç düzeylerinin de artabileceğini göstermiştir. Çalışmanın bulguları, istismar deneyiminin yoğunluğunun, gelecekteki saldırgan davranış olasılığını değerlendirmede önemli bir faktör olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Haapasalo ve Moilanen'in (2004) 87 genç mahkumla yürüttüğü resmi verilere göre ve bireyin kendi beyanına dayalı olarak istismara uğrama ve yetişkin suçları arasındaki ilişkiye baktıkları çalışmada, çocuklukta fiziksel istismara maruz kalmanın kriminal şiddeti öngördüğü belirlenmiştir. Diğer bir deyişle fiziksel olarak istismara uğramış çocukların yetişkinlikte şiddet içeren suçlara başvurduğu tespit edilmiştir.

İşman (2003), yaşları 14-18 arasındaki 48 erkek ve 4 kız olmak üzere toplam 52 suça yönelmiş çocuğun katılımcı olduğu çocuk istismarı ve suç arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmada hükümlü çocukların %94,2 sinin ailede kendisine vurulduğu/dövüldüğü, %34,6 sinin aile içinde aşırı şekilde dövüldüğü ve çocukların %36,5'in ailede aşağılanma, küçük düşürülme, tehdit edilme gibi sözlere sürekli maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan çocukların %13,5'i cinsel istismara maruz kaldığı belirlenmiştir. Araştırma sonucunda

hükümlü çocukların yaşadıkları istismar oranlarının önemli ölçüde olması istismar ve suça yönelme arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Grogan-Kaylor ve Otis'in (2003) çocukluk çağında kötü muameleye maruz kalmanın yetişkin suçluluğuna etkisine baktıkları çalışma, 908 kötü muamele gören ve 667 kötü muamele görmeyen katılımcı ile yürütülmüştür. Analiz sonucunda ihmalin yetişkin tutuklamalarının önemli bir yordayıcısı olduğu, diğer kötü muamele biçimlerinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada yetişkin suç davranışının belirleyicileri olarak düşünülen fiziksel istismar ve cinsel istismar durumlarından anlamlı sonuç elde edilmemiştir.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu ve veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada kullanılan model, nicel araştırmanın ilişkisel (korelasyonel) tarama modelindedir. Nicel araştırma yöntemi, sayısal verilerin toplanması ve toplanan verilerin istatistiksel teknikler kullanılarak çözümlenmesi yoluyla olay ve olguların sistematik bir şekilde araştırılması olarak tanımlanmaktadır. Nicel araştırmalarda amaç, değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesi, çözümlenen verilerin sonucunun evrene genellenmesi veya belirli bir fenomenin açıklanması olmaktadır (Ocak, 2019).

“Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir” (Karasar, 2016, s.114). Korelasyonel araştırmalar, değişkenler arasındaki ilişkinin varlığının ortaya çıkarılmasında ve ilişkinin düzeyinin belirlenmesinde etkili olmakla birlikte bu ilişkilerle ilgili üst düzey araştırmaların yapılmasını sağlayan önemli araştırmalardır (Büyüköztürk vd., 2020).

İki değişkenli korelasyonel çalışmalarda, iki değişken arasındaki ilişkinin ölçümü yapılmaktadır. İstatistiksel analizler kullanılarak ilişkinin derecesi ve bu değişkenlerin birbirleriyle ne kadar yakından ilişkili oldukları gözlenmektedir. Bu ilişkinin derecesi, korelasyon katsayısı olarak bilinen, -1 ile +1 arasında bir sayı ile ifade edilmektedir. Sıfır iki değişken arasında bir ilişkinin olmadığını göstermektedir. Korelasyon katsayısı -1 veya +1'e doğru ilerledikçe, değişkenler arasındaki ilişkinin mükemmeliği de artmaktadır (Özdemir ve Doğruöz, 2020).

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Necmettin Erbakan Üniversitesi ve Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi'nde 2020-2021 Eğitim-Öğretim döneminde öğrenim gören gönüllü 575 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Tablo 3.1. 'de araştırmanın çalışma grubunun sosyo-demografik özellikleri yer almaktadır.

Tablo 3.1. Araştırma grubunun sosyo-demografik özelliklerine ilişkin değerler

Değişkenler	Değişkenlere Ait Sınıflandırma	n	%
Cinsiyet	Kadın	399	69,4
	Erkek	176	30,6
	Toplam	575	100
Yaş	18-19 Yaş	124	21,6
	20-21 Yaş	219	38,1
	22 Yaş ve Üzeri	232	40,3
	Toplam	575	100
En Uzun Süre Yaşanılan Yerleşim Birimi	Köy	62	10,8
	Kasaba	19	3,3
	İlçe	116	20,2
	İl	283	49,2
	Metropol(Ankara, İstanbul, İzmir)	95	16,5
	Toplam	575	100
Sosyo-Ekonomik Düzey	Düşük	15	2,6
	Düşük-Orta	111	19,3
	Orta	367	63,8
	Orta-Yüksek	73	12,7
	Yüksek	9	1,6
	Toplam	575	100
Anne-Babanın Birliktelik Durumu	Boşanmış	25	4,3
	Ayrı Yaşıyor	16	2,8
	Birlikte	534	92,9
	Toplam	575	100
Annenin Öğrenim Durumu	Okur-Yazar Değil	40	7,0
	Okur Yazar	42	7,3
	İlköğretim 1,Kademe	238	41,4
	İlköğretim 2,Kademe	115	20,0
	Lise	106	18,4
	Üniversite	34	5,9
	Toplam	575	100
Babanın Öğrenim Durumu	Okur-Yazar Değil	3	0,5
	Okur Yazar	21	3,7
	İlköğretim 1,Kademe	167	29,0
	İlköğretim 2,Kademe	130	22,6
	Lise	143	24,9
	Üniversite	111	19,3
	Toplam	575	100
Ailede Daha Önce Herhangi Bir Suçtan Ceza Alan veya Tutuklanan Birey	Var	49	8,5
	Yok	526	91,5
	Toplam	575	100

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı incelendiğinde çalışmada 399 kadın (% 69,4) ve 176 erkek katılımcı (% 30,6) bulunmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin yaşlarına bakıldığında 18-19 yaş grubunda 124 kişi (% 21,6), 20-21 yaş grubunda 219 kişi (% 38,1) ve 22 yaş ve üzeri grubunda 232 kişi (% 40,3) olduğu görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin en uzun süre yaşadığı yerleşim birimi incelendiğinde öğrenciler en yüksek sayı 283 kişi ile (% 49,2) ilde yaşamaktadır. Bunu sırasıyla 116 kişi (% 20,2) ile ilçe, 95 kişi (% 16,5) ile metropol (Ankara, İstanbul, İzmir), 62 kişi (% 10,8) ile köy ve 19 kişi (% 3,3) ile kasaba takip etmektedir.

Üniversite öğrencilerinin öz bildirimlerine dayalı olarak sosyo-ekonomik düzeylerine bakıldığında en yüksek oranı 367 kişi (% 63,8) ile orta düzey oluşturmaktadır. Bunu sırasıyla 111 kişi (19,3) ile düşük-orta düzey, 73 kişi (% 12,7) ile orta-yüksek düzey, 15 kişi (% 2,6) ile düşük düzey ve 9 kişi (% 1,6) ile yüksek düzey izlemektedir.

Öğrencilerin anne-babalarının birlikte olma durumları incelendiğinde 534 kişinin (% 92,9) anne-babasının birlikte olduğu, 25 kişinin (% 4,3) anne babasının boşanmış olduğu ve 16 kişinin (% 2,8) anne babasının ayrı yaşıyor olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin anne öğrenim durumları incelendiğinde 40 kişinin (% 7) annesinin okur-yazar olmadığı, 42 kişinin (% 7,3) annesinin okur yazar olduğu, 238 kişinin (% 41,4) annesinin ilköğretim 1.kademe mezunu olduğu, 115 kişinin (% 20) annesinin ilköğretim 2.kademe mezunu olduğu, 106 kişinin (%18,4) annesinin lise mezunu olduğu ve 34 kişinin (% 5,9) annesinin üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin baba öğrenim durumları incelendiğinde 3 kişinin (% 0,5) babasının okur-yazar olmadığı, 21 kişinin (% 3,7) babasının okur yazar olduğu, 167 kişinin (% 29) babasının ilköğretim 1.kademe mezunu olduğu, 130 kişinin (% 22,6) babasının ilköğretim 2.kademe mezunu olduğu, 143 kişinin (%24,9) babasının lise mezunu olduğu ve 11 kişinin (% 19,3) babasının üniversite mezunu olduğu gözlenmiştir.

Öğrencilerin ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumu incelendiğinde 49 kişinin (% 8,5) ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olduğu 526 kişinin (% 91,5) ailesinde ise olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan Bilgilendirilmiş Onam Formu, Kişisel Bilgi Formu, öğrencilerin suça yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla Mills vd. (2002) tarafından geliştirilen Nergiz ve Işıklı (2019) tarafından Türkçe' ye uyarlanan Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği ve öğrencilerin çocukluk çağı istismar ve ihmal durumlarını

belirlemek için Bernstein vd. (1994) tarafından geliştirilen ve Şar vd. (2020) tarafından Türkçe' ye uyarlanan Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ-33) kullanılarak elde edilmiştir.

Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bilgilendirilmiş Onam Formu'nda, çalışmanın genel amacı üniversite öğrencilerine bildirilmiş, çalışmaya katılımın gönüllülük ve gizlilik esasına dayandığı, çalışmaya katılmayı kabul etmeleri durumunda verdikleri bilgilerin bilimsel amaçlı kullanılacağı ve toplu bir biçimde değerlendirileceği, araştırmacılar haricinde kimse ile paylaşılmayacağı ve istedikleri zaman araştırmadan çekilebilecekleri konusunda bilgiler verilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada öğrencilerin sosyodemografik özellikleri (cinsiyet, yaş, sosyoekonomik düzey, en uzun süre yaşanan yerleşim birimi, anne-babanın birliktelik durumu, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu ve ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan bireyin varlığı) ile ilgili veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmış Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Suç Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği

Mills, Kroner ve Forth (2002) tarafından bireylerin anti sosyal eğilimi ve ilişkilerini ölçmek için geliştirilmiş olan ölçek 2 bölüm ve toplam 6 alt boyut olmak üzere 66 maddeden oluşmaktadır (Akt. Nergiz ve Işıklı, 2019). Ölçeğin birinci bölümü (A bölümü) suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı ve katsayısı; ikinci bölüm şiddete yönelik tutumlar (12 madde), haklılık düşünceleri (12 madde), antisosyal niyet (12 madde) ve ilişkilere yönelik tutumlar (10 madde) alt boyutlarından oluşmaktadır. Suça Yönelik Tutum ve İlişkiler Ölçeği'nin Türkçe' ye uyarlanması Nergiz ve Işıklı (2019) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe formunda 64 madde bulunmaktadır. Yapılmış olan Türkçe uyarlama çalışmasında tüm ölçek için iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa değeri 0,86; test-tekrar test güvenilirlik katsayısı tüm test toplam puan için 0,43 ($p<0,05$) ve Spearman-Brown yarı test güvenilirlik katsayısı değerleri 0,72-0,87 aralığında bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach alfa değerleri ise 0.68 ve 0.82 aralığında; test-tekrar test katsayıları 0,21 ile 0,59 ($n=27$) aralığında ve yarı test güvenilirlik katsayıları ise 0,75-0,81 aralığındadır. Bu çalışmada ölçeğin tamamına ilişkin Cronbach alfa değeri 0,80 olarak tespit edilmiştir.

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ-33)

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ-28) 'nin özgün formu 20 yaş öncesinde yaşanan istismar ve ihmal deneyimlerini bireyin yanıtlarına dayanarak geriye dönük ve niceliksel olarak değerlendirmek amacıyla Bernstein ve diğerleri (1994) tarafından geliştirilmiştir (Akt. Şar vd. 2012). Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ-28) 'nin 28 maddelik Türkçe formu Şar ve diğerleri (2012) tarafından Türkçe' ye uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin bütünü için iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa değeri 0,93; Gutmann yarım test katsayısı ise 0,97 değerinde bulunmuştur. Bu araştırmada kullanılan Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ-33) Şar vd. (2020) tarafından gözden geçirilmiş ve genişletilmiş versiyonu ile 33 madde ve fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol olmak üzere 6 alt boyuttan meydana gelmektedir. Her bir alt bölümün puanlarının toplamı, toplam Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ) puanını vermektedir. Ölçek 5'li likert biçiminde (1:Hiç Bir Zaman 2:Nadiren 3:Kimi Zaman 4:Sık Olarak 5:Çok Sık) hazırlanmıştır. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ-33)'nin bütünü için Cronbach alfa değeri 0,87; Gutmann yarım test katsayısı 0,69 bulunmuştur. Alt boyutlar için korelasyon katsayıları ise tüm ölçümler için $p<0,001$ değeri baz alınarak duygusal istismar için 0,95; duygusal ihmal için 0,94; fiziksel istismar için 0,94; fiziksel ihmal için 0,92; cinsel istismar için 0,89; aşırı kontrol-aşırı koruma için 0,91; minimizasyon içinse 0,91 olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmada ise ölçeğin tamamına ilişkin Cronbach alfa değeri 0,85 olarak tespit edilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, 2020-2021 Eğitim-Öğretim döneminde Necmettin Erbakan Üniversitesi ve Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi'nin farklı bölüm ve sınıf düzeylerinde öğrenimlerine devam eden ve araştırma grubu kapsamında yer alan öğrencilerden elde edilmiştir.

Veri toplama araçlarını kullanmadan önce ölçek geliştirici yazarlardan izin alınmıştır. Ölçeklerin online olarak uygulanabilmesi için üniversitelerin ilgili birimlerinden araştırma izinleri alınmıştır. Veriler çevrimiçi ortamda sosyal medya araçlarından (Twitter, Facebook, Telegram, Whatsapp ve Gmail grupları) yararlanılarak Google formlar aracılığıyla araştırmaya gönüllü olan üniversite öğrencilerinden toplanmıştır. Anket formları Google Forms uygulaması üzerinden tanımlanarak link haline getirilmiştir. İlgili link öğrenci

Whatsapp ve Telegram grupları; öğrenci topluluk mailleri; Twitter öğrenci hesapları; Facebook öğrenci toplulukları ve grupları üzerinden düzenli tekrarlar ile paylaşılmıştır. Ölçekler uygulanmadan önce öğrencilerin bilgilendirmiş onam formunu okudukları ve gönüllü katılımlarını kabul ettiklerine dair onayları online olarak alınmıştır. Veri toplama araçlarının uygulanması 20 dk olarak belirlenmiştir. Katılımcılara online olarak ulaşmanın zorluğu nedeniyle verilerin toplanması iki ay sürmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında 612 kişiye ulaşılmıştır. 32 kişinin araştırma grubu dışında olduğu ve 5 kişinin ölçeklere eksik veri girdiği tespit edilerek bu kişiler araştırma kapsamına alınmamıştır. 575 katılımcının yanıtlarıyla SPSS 26.0 programında istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir.

Araştırma bulgularının anlamlılığının yorumlanmasında ölçüt olarak $p < 0,05$ ve $p < 0,01$ değerleri alınmıştır. T testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Spearman Sıra Farkları Korelasyon analizi testlerini uygulayabilmek için normallik varsayımının karşılanıp karşılanmadığı test edilmiştir. Değişkenlerin normallik varsayımını karşılayıp karşılamadıklarını belirlemek için çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Tablo 3.2.'de Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler ve Çocukluk Çağı Travmaları ölçeklerinden elde edilen puanların aritmetik ortalama, standart sapma, basıklık ve çarpıklık değerlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3.2. Suça yönelik tutumlar ve ilişkiler ölçeği ve çocukluk çağı travmaları ölçeğine ait n, \bar{x} , ss, çarpıklık ve basıklık değerlerine ilişkin değerler

	Alt Boyutlar	n	\bar{x}	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Suç Yönelik Tutumlar ve İlişkiler	Suç Davranışında Bulunmuş Arkadaş Sayısı	575	0,68	0,26	3,996	16,329
	Suç Davranışında Bulunmuş Arkadaş Katsayısı	575	0,41	1,55	4,712	24,057
	Suç Davranışında Bulunan Kişilerle İlişkilere Yönelik Tutumlar	575	1,37	1,57	1,639	3,268
	Şiddete Yönelik Tutumlar	575	3,49	2,65	,739	-,371
	Antisosyal Niyet	575	1,83	2,06	1,498	2,202
	Haklılık Düşünceleri	575	3,86	2,16	,057	-,807
	SYTİÖ B Bölümü Toplam Puanı	575	10,56	5,55	,861	,954
	Çocukluk Çağı Travmaları	Duygusal İstismar	575	7,70	3,66	1,947
Fiziksel İstismar		575	6,23	2,63	3,195	11,921
Cinsel İstismar		575	6,38	3,43	3,250	10,874
Duygusal İhmal		575	10,29	4,34	,799	,194
Fiziksel İhmal		575	7,35	3,06	1,619	2,553
Aşırı Koruma-Kontrol		575	10,58	4,32	,964	,649
ÇÇTÖ Toplam Puanı		575	48,53	15,15	1,305	1,968

Tablo 3.2. incelendiğinde Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği'nin B bölümü toplam puanları, şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyutları ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol alt boyutlarının Tabachnick ve Fidell' e (2013) göre çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1,5 ve +1,5 değerleri arasında olması bu verilerin normal dağılım gösterdiğine işaret etmektedir. Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği'nin suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyutları ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin toplam puanı, duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar ve fiziksel ihmal alt boyutlarının Tabachnick ve Fidell' e (2013) göre çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1,5 ve +1,5 aralığında olmaması bu verilerin normal dağılmadığını göstermektedir.

Araştırma verilerinin analizinde suça yönelik tutum toplam ve alt boyut puanlarının ve çocukluk çağı istismarı ve ihmali toplam ve alt boyut puanlarının cinsiyet ve ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olma durumu değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ölçmek için normal dağılım gösteren verilerde bağımsız örneklem t testi, normal dağılım göstermeyen verilerde ise Bağımsız Örneklem t testinin nonparametrik karşılığı olan Mann Whitney U testi uygulanmıştır.

Suçta yönelik tutum toplam ve alt boyut puanlarının ve çocukluk çağı istismar ve ihmali toplam ve alt boyut puanlarının yaş, en uzun süre yaşanan yerleşim birimi, sosyo-ekonomik düzey, anne babanın birlikte olma durumu, anne öğrenim durumu ve baba öğrenim durumu değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ölçmek için normal dağılım gösteren verilerde tek yönlü varyans analizi (ANOVA), normal dağılım göstermeyen verilerde ise tek yönlü varyans analizinin nonparametrik karşılığı olan Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Normal dağılım gösteren verilerde gruplar arası farkın kaynağı belirlemek için Post Hoc analizi yapılarak Tukey testi uygulanmıştır. Normal dağılmayan verilerde ise gruplar arası farkın kaynağını belirlemek için düzeltilmiş Bonferonni testi yapılmıştır.

Son olarak ise suça yönelik tutum toplam ve alt boyut puanlarının ve çocukluk çağı istismar ve ihmali toplam ve alt boyut puanları ile arasındaki ilişki belirlemek için Spearman Sıra Farkları Korelasyon analizi yapılmıştır.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Öncelikle üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismar ve ihmal durumlarının ve suça yönelik tutumlarının hangi düzeyde olduğu; çocukluk çağı istismar ve ihmal durumları ve suça yönelik tutum ve ilişkilerinin cinsiyet, yaş, sosyoekonomik düzey, en uzun süre yaşanan yerleşim birimi, anne-baba birliktelik durumu, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, ailede herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan bireyin varlığı değişkenleri açısından farklılaşp farklılaşmadığına dair bulgular sunulmuştur. Bir sonraki aşamada ise üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismar ve ihmal durumları ile suça yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

4.1. Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı İstismar ve İhmal Durumlarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.1.'de Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin alt boyutları (fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol) ve toplam puana ilişkin n , \bar{x} ve Ss değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 4.1. Çocukluk çağı travmaları ölçeği n , \bar{x} , Ss değerlerine ilişkin bulgular.

Çocukluk Çağı Travmalar Ölçeği Alt boyutları	n	\bar{x}	Ss
Fiziksel İstismar	575	6,23	2,63
Duygusal İstismar	575	7,70	3,66
Cinsel İstismar	575	6,38	3,43
Fiziksel İhmal	575	7,35	3,06
Duygusal İhmal	575	10,29	4,33
Aşırı Koruma-Kontrol	575	10,58	4,32
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Toplam Puanı	575	48,54	45,151

Tablo 4.1. incelendiğinde fiziksel istismar alt boyutu puan ortalamasının 6,23; duygusal istismar alt boyutu puan ortalamasının 7,70; cinsel istismar alt boyutu puan ortalamasının 6,38; fiziksel ihmal alt boyutu puan ortalamasının 7,35; duygusal ihmal alt boyutu puan ortalamasının 10,29; aşırı koruma-kontrol alt boyutu puan ortalamasının 10,58 ve çocukluk çağı travmaları ölçeği toplam puan ortalamasının 48,54 olduğu görülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda alt boyutlar içerisinde en yüksek puan ortalamasının aşırı koruma-kontrol alt boyutuna ait olduğu ve en düşük puan ortalamasının ise fiziksel istismar alt boyutunda bulunduğu tespit edilmiştir.

4.2 Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Çocukluk Çağı İstismar ve İhmal Durumlarının İncelenmesi

Tablo 4.2.'de Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyutları ve toplam puanına ilişkin cinsiyete göre farklılaşma düzeyini belirlemek için yapılan Mann-Whiney U testi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 4.2. ÇÇTÖ alt boyut ve toplam puanlarının cinsiyete göre Mann-Whiney U testine ilişkin bulgular.

	Cinsiyet	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sıralar Toplamı	U	p	Fark
Fiziksel İstismar	Kadın	399	6,12	2,42	283,25	113018,50	33218,50	,229	
	Erkek	176	6,49	3,04	298,76	52581,50			
Duygusal İstismar	Kadın	399	7,84	3,88	289,56	115532,50	34491,50	,727	
	Erkek	176	7,40	3,07	284,47	50067,50			
Cinsel İstismar	Kadın	399	6,66	3,68	302,57	120723,50	29300,50	,000*	1>2
	Erkek	176	5,73	2,70	254,98	44876,50			
Fiziksel İhmal	Kadın	399	7,06	2,92	269,52	107537,50	27737,50	,000*	2>1
	Erkek	176	8,02	3,25	329,90	58062,50			
ÇÇTÖ Toplam	Kadın	399	48,34	15,41	284,03	113326,00	33526,00	,387	
	Erkek	176	48,99	14,56	297,01	52274,00			

* $p<0,05$

Tablo 4.2. incelendiğinde fiziksel istismar ($U= 33218,50$; $p=,229>0,05$), duygusal istismar ($U= 34491,50$; $p=,727>0,05$) alt boyutlarında ve ÇÇTÖ toplam puanlarında ($U= 33526,00$; $p=,387>0,05$) cinsiyete göre yapılan karşılaştırmada istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık gözlenmemiştir.

Cinsel istismar alt boyutunda ($U=29300,50$; $p=,000<0,05$) cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Grupların puan ortalamalarına bakıldığında bu farkın kadın öğrenciler lehinde olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle kadın öğrencilerin cinsel istismara maruz kalma durumlarının erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Fiziksel ihmal alt boyutuna ($U=27737,50$; $p=,000<0,05$) bakıldığında da cinsiyete göre anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu görülmektedir. Grupların puan ortalamaları incelendiğinde bu farkın erkek öğrenciler lehinde olduğu bulunmuştur. Elde edilen bu bulgu erkek öğrencilerin fiziksel ihmale maruz kalma durumlarının kadınlara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.3'de duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarının cinsiyete göre farklılaşma düzeyini belirlemek için yapılan Bağımsız Gruplar t testi bulguları yer almaktadır.

Tablo 4.3. Duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarının cinsiyete göre t testine ilişkin bulgular.

	Cinsiyet	n	\bar{x}	Ss	t	p
Duygusal İhmal	Kadın	399	10,28	4,47	-,054	,957
	Erkek	176	10,31	4,03		
Aşırı Koruma-Kontrol	Kadın	399	10,37	4,29	-1,699	,090
	Erkek	176	11,04	4,38		

Tablo 4.3. incelendiğinde duygusal ihmal ($t = -,054$; $p = ,957 > 0,05$) ve aşırı koruma-kontrol ($t = -1,699$; $p = ,090 > 0,05$) alt boyut puanlarında cinsiyete göre yapılan karşılaştırmada istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır.

4.3. Üniversite Öğrencilerinin Yaş Gruplarına Göre Çocukluk Çağı İstismar ve İhmal Durumlarının İncelenmesi

Tablo 4.4.'de fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal alt boyut puanları ve ÇÇTÖ toplam puanlarının yaş gruplarına göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.4. ÇÇTÖ alt boyut ve toplam puanlarının yaş gruplarına göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p
Fiziksel İstismar	18-19 Yaş	124	6,11	2,14	295,29	2	4,683	,096
	20-21 Yaş	219	6,09	2,52	271,74			
	22 Yaş ve Üzeri	232	6,43	2,95	299,45			
Duygusal İstismar	18-19 Yaş	124	7,64	3,45	292,22	2	1,130	,568
	20-21 Yaş	219	7,65	3,85	278,96			
	22 Yaş ve Üzeri	232	7,79	3,59	294,28			
Cinsel İstismar	18-19 Yaş	124	6,40	3,65	287,06	2	1,324	,516
	20-21 Yaş	219	6,22	3,16	281,06			
	22 Yaş ve Üzeri	232	6,51	3,57	295,05			
Fiziksel İhmal	18-19 Yaş	124	7,49	3,34	292,71	2	2,271	,321
	20-21 Yaş	219	7,02	2,60	275,38			
	22 Yaş ve Üzeri	232	7,59	3,27	297,39			
ÇÇTÖ Toplam	18-19 Yaş	124	49,31	14,21	303,47	2	1,507	,471
	20-21 Yaş	219	47,78	14,82	280,79			
	22 Yaş ve Üzeri	232	48,84	15,95	286,54			

Tablo 4.4. incelendiğinde fiziksel istismar ($H(2) = 4,683$; $p = ,096 > 0,05$), duygusal istismar ($H(2) = 1,130$; $p = ,568 > 0,05$), cinsel istismar ($H(2) = 1,324$; $p = ,516 > 0,05$) ve fiziksel ihmal ($H(2) = 2,271$; $p = ,321 > 0,05$) alt boyut puanları ile ÇÇTÖ toplam puanlarının ($H(2) = 1,507$; $p = ,471 > 0,05$) yaş gruplarına göre yapılan karşılaştırmada istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Tablo 4.5. duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarının yaş gruplarına göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.5. Duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarının yaş gruplarına göre Anova sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Var.K.	K.T.	Sd.	K.O.	F	p
Duygusal İhmal	18-19 Yaş	124	10,85	4,60	G.Arası	68,577	2	34,288	1,830	,161
	20-21 Yaş	219	10,36	4,22	G.İçi	10720,338	572	18,742		
	22 Yaş ve Üzeri	232	9,93	4,28	Toplam	10788,915	574			
Aşırı Koruma-Kontrol	18-19 Yaş	124	10,82	4,19	G.Arası	11,152	2	5,576	,298	,743
	20-21 Yaş	219	10,45	4,24	G.İçi	10720,997	572	18,743		
	22 Yaş ve Üzeri	232	10,57	4,48	Toplam	10732,150	574			

Tablo 4.5.'e bakıldığında duygusal ihmal alt boyut puanları ($F(2,572)= 1,830$; $p=,161>0,05$) ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarında ($F(2,572)=,298$; $p=,743>0,05$) yaş gruplarına göre yapılan karşılaştırmada istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir

4.4. Üniversite Öğrencilerinin Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Çocukluk Çağı İstismar ve İhmal Durumlarının İncelenmesi

Tablo 4.6'da fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal alt boyutlarının ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği toplam puanlarının sosyoekonomik düzeye göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.6 ÇÇTÖ alt boyut ve toplam puanlarının sosyoekonomik düzeye göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p	Fark
Fiziksel İstismar	Düşük	15	9,00	5,20	394,53	4	16,135	,003*	1>5
	Düşük-Orta	111	6,35	2,70	299,88				1>3
	Orta	367	6,09	2,43	279,46				
	Orta-Yüksek	73	6,34	2,60	303,71				
	Yüksek	9	5,00	0,00	184,50				
Duygusal İstismar	Düşük	15	10,87	5,38	410,47	4	26,005	,000*	1>5
	Düşük-Orta	111	8,20	3,46	328,54				1>3
	Orta	367	7,37	3,54	269,23				2>3
	Orta-Yüksek	73	8,18	3,86	308,84				
	Yüksek	9	6,00	2,34	180,33				

Tablo 4.6 ÇÇTÖ alt boyut ve toplam puanlarının sosyoekonomik düzeye göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular (Devamı).

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p	Fark
Cinsel İstismar	Düşük	15	7,40	5,16	309,30	4	2,242	,691	
	Düşük-Orta	111	6,33	3,08	293,31				
	Orta	367	6,43	3,51	289,55				
	Orta-Yüksek	73	6,09	3,34	270,45				
	Yüksek	9	5,33	0,70	266,22				
Fiziksel İhmal	Düşük	15	10,80	2,98	471,97	4	64,898	,000*	1>3
	Düşük-Orta	111	8,86	3,73	365,48				1>4
	Orta	367	6,93	2,72	267,32				1>5
	Orta-Yüksek	73	6,78	2,40	257,31				2>3
	Yüksek	9	5,00	0,00	118,00				2>5
ÇÇTÖ Toplam	Düşük	15	65,00	18,32	443,70	4	42,322	,000*	1>5
	Düşük-Orta	111	52,58	14,29	347,68				1>3
	Orta	367	49,93	14,79	267,39				1>4
	Orta-Yüksek	73	48,60	14,80	289,53				2>5
	Yüksek	9	36,33	8,06	120,67				2>3 3>5

* $p<0,05$

Tablo 4.6. incelendiğinde fiziksel istismar alt boyut puanlarında ($H(4)= 16,135$; $p=,003<0,05$) üniversite öğrencilerinin sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farkın hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu belirlemek amacıyla düzeltilmiş Bonferonni testi yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin ikili gruplar şeklinde yapılan karşılaştırmalarında yüksek ile düşük sosyoekonomik düzey arasında ve orta ile düşük sosyoekonomik düzey arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Her iki karşılaştırmada da farkın düşük sosyoekonomik düzeye sahip öğrenciler lehinde olduğu görülmüştür. Düşük sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin orta ve yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilere göre fiziksel istismara maruz kalma durumlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunlar dışında yapılan tüm ikili karşılaştırmalarda sosyoekonomik düzey değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır.

Duygusal istismar alt boyut puanlarına ($H(4)=26,005$; $p=,000<0,05$) bakıldığında üniversite öğrencilerinin sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farkın hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu belirlemek amacıyla düzeltilmiş Bonferonni testi yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin ikili gruplar şeklinde yapılan karşılaştırmalarında yüksek ile düşük sosyoekonomik düzey; orta ile düşük-orta sosyoekonomik düzey; orta ile düşük sosyoekonomik düzey arasında anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür. Yüksek ile düşük sosyoekonomik düzey ve orta ile düşük sosyoekonomik düzey arasındaki farklarda sonucun düşük sosyoekonomik düzeye sahip

öğrenciler lehinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Düşük sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin yüksek ve orta sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilere göre daha yüksek oranda duygusal istismara sahip olduğu görülmüştür. Düşük-orta sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin ise orta sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha fazla duygusal istismar durumuna maruz kaldığı bulunmuştur. Bunlar dışında yapılan tüm ikili karşılaştırmalarda sosyoekonomik düzey değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır.

Cinsel istismar alt boyut puanları ($H(4)= 2,242$; $p=,691>0,05$) incelendiğinde ise sosyoekonomik düzeye göre yapılan karşılaştırmada istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

Fiziksel ihmal alt boyutunda üniversite öğrencilerinin puanlarına ($H(4)= 64,898$; $p=,000<0,05$) bakıldığında sosyoekonomik düzeye göre anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farkın hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu belirlemek amacıyla düzeltilmiş Bonferonni testi yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin ikili gruplar şeklinde yapılan karşılaştırmalarında düşük ve düşük-orta sosyoekonomik düzey gruplarının kendi aralarında anlamlı bir fark bulunmazken bu grupların diğer tüm sosyoekonomik düzey grupları ile aralarında anlamlı düzeyde fark olduğu bulunmuştur. Düşük ve düşük-orta sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin orta, orta-yüksek ve yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerden daha yüksek oranda fiziksel ihmale maruz kaldığı belirlenmiştir.

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği toplam puanlarında da ($H(4)= 42,322$; $p=,000<0,05$) üniversite öğrencilerinin sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu farkın hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu belirlemek amacıyla düzeltilmiş Bonferonni testi yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin ikili gruplar şeklinde yapılan karşılaştırmalarında yüksek sosyoekonomik düzey ile orta-yüksek, düşük-orta ve düşük sosyoekonomik düzey arasında; orta sosyoekonomik düzey ile düşük-orta ve düşük sosyoekonomik düzey arasında; orta-yüksek sosyoekonomik düzey ile düşük sosyoekonomik düzey arasında anlamlı düzeyde fark olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgular yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin orta-yüksek, düşük-orta ve düşük sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilere göre daha düşük travma düzeyine sahip olduğunu göstermektedir. Orta sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin ise düşük-orta ve düşük sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilere göre daha düşük travma düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Orta-yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin de düşük

sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerden daha az düzeyde travmaya maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4.7.'de duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarının sosyoekonomik düzeye göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.7. Duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarının sosyoekonomik düzeye göre ANOVA sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Var.K.	K.T.	Sd.	K.O.	F	p	Fark
Duygusal İhmal	Düşük	15	13,47	4,29	G.Arası	377,128	4	94,282	5,162	,000*	1>3
	Düşük-Orta	111	11,40	3,96	G.İçi	10411,787	570	18,266			1>4
	Orta	367	9,93	4,33	Toplam	10788,915	574				1>5
	Orta-Yüksek	73	10,00	4,27							2>3
	Yüksek	9	8,33	5,72							
Aşırı Koruma-Kontrol	Düşük	15	13,47	5,38	G.Arası	427,431	4	106,858	5,911	,000*	1>3
	Düşük-Orta	111	11,41	3,83	G.İçi	10304,719	570	18,078			1>5
	Orta	367	10,18	4,31	Toplam	10732,150	574				2>5
	Orta-Yüksek	73	11,20	4,49							4>5
	Yüksek	9	6,66	1,87							

* $p < 0,05$

Tablo 4.7. incelendiğinde duygusal ihmal alt boyut puanlarında ($F(4,570) = 5,162$; $p = ,000 < 0,05$) üniversite öğrencilerinin sosyoekonomik düzeyine anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir. Gruplar arası farkın kaynağı belirlemek için Post Hoc analizi yapılarak Tukey testi uygulanmıştır. Tukey testi bulgularına göre düşük sosyoekonomik düzey ile orta, orta-yüksek ve yüksek sosyoekonomik düzey arasında; düşük-orta ile orta sosyoekonomik düzey arasında anlamlı düzeyde fark olduğu bulunmuştur. Düşük sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin duygusal ihmal durumlarının orta, orta-yüksek ve yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Düşük-orta sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin de orta sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerden daha yüksek duygusal ihmal durumlarına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarına ($F(4,570) = 5,911$; $p = ,000 < 0,05$) bakıldığında da üniversite öğrencilerinin sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu bulunmuştur. Gruplar arası farkın kaynağı belirlemek için Post Hoc analizi yapılarak Tukey testi uygulanmıştır. Tukey testi bulgularına göre düşük ile orta sosyoekonomik düzey arasında; yüksek sosyoekonomik düzey ile düşük, düşük-orta ve orta-yüksek sosyoekonomik düzey arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmüştür. Düşük sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin orta sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilere göre

daha yüksek aşırı-koruma kontrole maruz kaldıkları görülürken, yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin ise düşük, düşük-orta ve orta-yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha düşük aşırı-koruma kontrol durumlarına maruz kaldıkları sonucu elde edilmiştir.

4.5. Üniversite Öğrencilerinin En Uzun Süre Yaşanılan Yerleşim Birimine Göre Çocukluk Çağı İstismar ve İhmal Durumlarının İncelenmesi

Tablo 4.8.'de fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal alt boyut puanları ve ÇÇTÖ toplam puanlarının en uzun süre yaşanılan yerleşim birimine göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.8. ÇÇTÖ alt boyut ve toplam puanlarının en uzun süre yaşanılan yerleşim birimine göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p	Fark
Fiziksel İstismar	Köy	62	6,55	3,20	302,66	4	1,114	,892	
	Kasaba	19	6,37	2,85	288,84				
	İlçe	116	6,13	2,28	290,92				
	İl	283	6,13	2,37	282,77				
	Metropol	95	6,43	3,26	290,28				
Duygusal İstismar	Köy	62	8,18	4,05	298,94	4	1,119	,891	
	Kasaba	19	6,42	1,54	257,32				
	İlçe	116	7,66	3,50	291,33				
	İl	283	7,67	3,63	287,97				
	Metropol	95	7,81	3,94	283,02				
Cinsel İstismar	Köy	62	5,97	2,59	288,63	4	4,192	,381	
	Kasaba	19	6,00	2,24	284,50				
	İlçe	116	6,18	3,08	274,54				
	İl	283	6,49	3,40	298,33				
	Metropol	95	6,62	4,48	273,95				
Fiziksel İhmal	Köy	62	9,14	3,80	375,93	4	25,033	,000*	1>2
	Kasaba	19	6,26	1,97	232,34				1>4
	İlçe	116	7,48	3,07	299,04				1>5
	İl	283	7,15	2,94	274,53				
	Metropol	95	6,85	2,57	268,39				
ÇÇTÖ Toplam Puanı	Köy	62	50,56	16,88	305,19	4	4,907	,297	
	Kasaba	19	42,10	9,15	220,42				
	İlçe	116	48,20	15,29	283,97				
	İl	283	48,66	14,28	294,72				
	Metropol	95	48,56	17,06	275,19				

* $p < 0,05$

Tablo 4.8. incelendiğinde fiziksel istismar ($H(4) = 1,114$; $p = ,892 > 0,05$), duygusal istismar ($H(4) = 1,119$; $p = ,891 > 0,05$) ve cinsel istismar ($H(4) = 4,192$; $p = ,381 > 0,05$) alt boyut puanları ile ÇÇTÖ toplam puanları ($H(4) = 4,907$; $p = ,297 > 0,05$) en uzun süre yaşanılan

yerleşim birimine göre yapılan karşılaştırmada istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık göstermemiştir.

Fiziksel ihmal alt boyut puanlarına ($H(4)= 25,033$; $p=,000<0,05$) bakıldığında ise yerleşim birimine göre yapılan karşılaştırmada istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu farkın hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu belirlemek amacıyla düzeltilmiş Bonferonni testi yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin ikili gruplar şeklinde yapılan karşılaştırmalarında köy yerleşim birimi ile kasaba, il ve metropol (Ankara, İstanbul, İzmir) yerleşim birimleri arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu bulunmuştur. Bu farkın en uzun süre köy yerleşim biriminde yaşayan öğrenciler lehinde olduğu görülmüştür. Bu bulgu en uzun süre köy yerleşim biriminde yaşayan öğrencilerin fiziksel ihmal düzeylerinin en uzun süre kasaba, il ve metropol (Ankara, İstanbul, İzmir) yerleşim birimlerinde yaşayan öğrencilerden daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.9.'da duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarının en uzun süre yaşanan yerleşim birimine göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.9. Duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarının en uzun süre yaşanan yerleşim birimine göre ANOVA sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Duygusal İhmal	Köy	62	10,48	4,54	G.Arası	109,542	4	27,386	1,462	,212
	Kasaba	19	8,10	2,64	G.İçi	10679,372	570	18,736		
	İlçe	116	10,25	4,28	Toplam	10788,915	574			
	İl	283	10,49	4,25						
	Metropol	95	10,06	4,72						
Aşırı Koruma-Kontrol	Köy	62	10,24	4,18	G.Arası	68,892	4	17,223	,921	,451
	Kasaba	19	8,95	2,50	G.İçi	10663,258	570	18,707		
	İlçe	116	10,49	4,12	Toplam	10732,150	574			
	İl	283	10,73	4,34						
	Metropol	95	10,78	4,84						

Tablo 4.9.'a bakıldığında duygusal ihmal alt boyut puanları ($F(4,570)=1,462$; $p=,212>0,05$) ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarında ($F(4,570)=,921$; $p=,451>0,05$) en uzun süre yaşanan yerleşim birimine göre yapılan karşılaştırmada istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

4.6. Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre Çocukluk Çağı İstismar ve İhmal Durumlarının İncelenmesi

Tablo 4.10.'da fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal alt boyut puanları ve ÇÇTÖ toplam puanlarının anne-baba birliktelik durumuna göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.10. ÇÇTÖ alt boyut ve toplam puanlarının anne-baba birliktelik durumuna göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p	Fark
Fiziksel İstismar	Boşanmış	25	6,88	3,32	328,72	2	5,433	,066	
	Ayrı Yaşıyor	16	6,50	2,37	349,81				
	Birlikte	534	6,19	2,60	284,24				
Duygusal İstismar	Boşanmış	25	9,72	5,98	335,38	2	3,821	,148	
	Ayrı Yaşıyor	16	8,31	3,57	335,22				
	Birlikte	534	7,59	3,50	284,37				
Cinsel İstismar	Boşanmış	25	9,76	6,53	384,64	2	15,164	,001*	1>3
	Ayrı Yaşıyor	16	5,94	2,01	308,16				
	Birlikte	534	6,23	3,18	282,87				
Fiziksel İhmal	Boşanmış	25	7,48	2,53	312,98	2	,711	,701	
	Ayrı Yaşıyor	16	6,69	1,78	276,22				
	Birlikte	534	7,37	3,11	287,18				
ÇÇTÖ Toplam Puan	Boşanmış	25	56,40	23,83	335,88	2	2,502	,286	
	Ayrı Yaşıyor	16	49,06	12,84	309,31				
	Birlikte	534	48,15	14,62	285,12				

* $p < 0,05$

Tablo 4.10. incelendiğinde fiziksel istismar ($H(2) = 5,433$; $p = ,066 > 0,05$), duygusal istismar ($H(2) = 3,821$; $p = ,148 > 0,05$) ve fiziksel ihmal ($H(2) = ,711$; $p = ,701 > 0,05$) alt boyut puanları ile ÇÇTÖ toplam puanlarının ($H(2) = 2,502$; $p = ,286 > 0,05$) anne-baba birliktelik durumuna göre yapılan karşılaştırmada istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Cinsel istismar alt boyut puanları ($H(2) = 15,164$; $p = ,001 < 0,05$) incelendiğinde ise gruplar arasında anne-baba birliktelik durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık olduğu bulunmuştur. Bu farkların hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu belirlemek amacıyla düzeltilmiş Bonferonni testi yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin ikili gruplamalara göre cinsel istismar puanları farkı anne-babanın boşanmış ve birlikte olma durumları arasında bulunmaktadır. Bu farkın anne-babası boşanmış olan öğrenciler lehinde olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle anne-babası boşanmış olan öğrencilerin cinsel istismara maruz kalma düzeyleri anne-babası birlikte olan öğrencilere göre anlamlı düzeyde

daha yüksek bulunmuştur. Bunlar dışında yapılan tüm ikili karşılaştırmalarda anne-babanın birlikte olma durumu değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 4.11’de duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarının anne-baba birliktelik durumuna göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.11. Duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol alt boyutlarının anne-baba birliktelik durumuna göre ANOVA sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Var.K	K.T.	Sd.	K.O.	F	p
	Boşanmış	25	10,80	5,35	G.Arası	31,709	2	15,854	,843	,431
Duygusal İhmal	Ayrı Yaşıyor	16	11,50	3,65	G.İçi	10757,206	572	18,806		
	Birlikte	534	10,23	4,30	Toplam	10788,915	574			
	Boşanmış	25	11,76	5,03	G.Arası	39,089	2	19,544	1,045	,352
Aşırı Koruma Kontrol	Ayrı Yaşıyor	16	10,12	4,53	G.İçi	10693,061	572	18,694		
	Birlikte	534	10,54	4,28	Toplam	10732,150	574			

Tablo 4.11’de bakıldığında duygusal ihmal alt boyut puanları ($F(2,572)=,843$; $p=,431>0,05$) ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarında ($F(2,572)= 1,045$; $p=,352>0,05$) anne-baba birliktelik durumuna göre yapılan karşılaştırmada istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

4.7. Üniversite Öğrencilerinin Anne Öğrenim Durumuna Göre Çocukluk Çağı İstismar ve İhmal Durumlarının İncelenmesi

Tablo 4.12.’de fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal alt boyut puanları ve ÇÇTÖ toplam puanlarının anne öğrenim durumuna göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.12 ÇÇTÖ alt boyut ve toplam puanlarının anne öğrenim durumuna göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p
	Okur-Yazar Değil	40	6,20	1,50	330,04	5	9,955	,077
	Okur Yazar	42	6,88	3,53	297,04			
Fiziksel İstismar	İlköğretim 1.Kademe	238	6,46	2,98	297,85			
	İlköğretim 2.Kademe	115	5,88	2,08	272,11			
	Lise	106	6,13	2,56	277,61			
	Üniversite	34	5,38	0,82	244,57			

Tablo 4.12 ÇÇTÖ alt boyut ve toplam puanlarının anne öğrenim durumuna göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular (Devamı).

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p	Fark
Duygusal İstismar	Okur-Yazar Değil	40	7,72	3,95	290,26	5	5,194	,393	
	Okur Yazar	42	7,52	3,93	275,01				
	İlköğretim	238	7,92	3,86	293,75				
	1.Kademe								
	İlköğretim	115	7,32	3,54	264,00				
	2.Kademe								
	Lise	106	7,77	3,20	309,29				
Üniversite	34	7,47	3,36	275,94					
Cinsel İstismar	Okur-Yazar Değil	40	5,90	2,14	269,76	5	7,771	,169	
	Okur Yazar	42	7,21	4,21	322,32				
	İlköğretim	238	6,21	3,17	282,56				
	1.Kademe								
	İlköğretim	115	6,37	3,45	294,49				
	2.Kademe								
	Lise	106	6,82	4,13	298,09				
Üniversite	34	5,68	2,77	251,74					
Fiziksel İhmal	Okur-Yazar Değil	40	9,77	4,68	375,13	5	25,165	,000*	1>6
	Okur Yazar	42	8,09	3,61	330,13				1>5
	İlköğretim	238	7,50	3,04	296,81				1>4
	1.Kademe								
	İlköğretim	115	6,85	2,49	263,10				
	2.Kademe								
	Lise	106	6,73	2,32	264,46				
Üniversite	34	6,20	1,92	229,37					
ÇÇTÖ Toplam Puanı	Okur-Yazar Değil	40	51,52	15,80	325,83	5	10,559	,061	
	Okur Yazar	42	50,14	18,02	295,67				
	İlköğretim	238	49,14	15,81	292,12				
	1.Kademe								
	İlköğretim	115	46,14	14,32	256,20				
	2.Kademe								
	Lise	106	49,43	13,77	309,60				
Üniversite	34	44,18	11,30	245,41					

* $p<0,05$

Tablo 4.12. incelendiğinde fiziksel istismar ($H(5)= 9,955$; $p=,077>0,05$), duygusal istismar ($H(5)= 5,194$; $p=,393>0,05$) ve cinsel istismar ($H(5)= 7,771$; $p=,169>0,05$) alt boyut puanları ile ÇÇTÖ toplam puanlarının ($H(5)= 10,559$; $p=,061>0,05$) anne öğrenim durumuna göre yapılan karşılaştırmada istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Fiziksel ihmal alt boyut puanlarına ($H(5)= 25,165$; $p=,000<0,05$) bakıldığında ise anne öğrenim durumuna göre yapılan karşılaştırmada istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu farkın hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu belirlemek amacıyla düzeltilmiş Bonferonni testi yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin anne

öğrenim durumunun ikili gruplamalar şeklinde yapılan karşılaştırmalarında okur-yazar değil grubu ile üniversite, lise ve ilköğretim 2.kademe öğrenim durumları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu bulunmuştur. Bu farkın okur-yazar değil grubu lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu anne öğrenim durumu okur-yazar olmayan öğrencilerin anne öğrenim durumu üniversite, lise ve ilköğretim 2.kademe olan öğrencilerden daha yüksek fiziksel ihmale maruz kalma durumlarına sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.13.'de duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarının anne öğrenim durumuna göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.13. Duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarının anne öğrenim durumuna göre ANOVA sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Duygusal İhmal	Okur Yazar Değil	40	11,87	5,28	G.Arası	179,375	5	35,875	1,924	,089
	Okur Yazar	42	10,09	4,49	G.İçi	10609,540	569	18,646		
	İlköğretim 1.Kademe	238	10,37	4,29	Toplam	10788,915	574			
	İlköğretim 2.Kademe	115	9,56	4,37						
	Lise	106	10,55	3,92						
	Üniversite	34	9,79	4,04						
Aşırı Koruma Kontrol	Okur Yazar Değil	40	10,05	4,40	G.Arası	144,190	5	28,838	1,550	,173
	Okur Yazar	42	10,33	4,51	G.İçi	10587,960	569	18,608		
	İlköğretim 1.Kademe	238	10,67	4,06	Toplam	10732,150	574			
	İlköğretim 2.Kademe	115	10,15	4,41						
	Lise	106	11,43	4,70						
	Üniversite	34	9,65	4,09						

Tablo 4.13.'e bakıldığında duygusal ihmal alt boyut puanları ($F(5,569)= 1,924$; $p=,089>0,05$) ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarında ($F(5,569)=1,550$; $p=,173>0,05$) anne öğrenim durumuna göre yapılan karşılaştırmada istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

4.8. Üniversite Öğrencilerinin Baba Öğrenim Durumuna Göre Çocukluk Çağı İstismar ve İhmal Durumlarının İncelenmesi

Tablo 4.14'.te fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal alt boyut puanları ve ÇÇTÖ toplam puanlarının baba öğrenim durumuna göre farklılaşma

durumunu incelemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.14. ÇÇTÖ alt boyut ve toplam puanlarının baba öğrenim durumuna göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p	Fark
Fiziksel İstismar	Okur-Yazar Değil	3	5,67	0,58	334,83	5	9,665	,085	
	Okur Yazar	21	6,24	2,05	308,12				
	İlköğretim 1.Kademe	167	6,69	3,23	311,69				
	İlköğretim 2.Kademe	130	6,21	2,60	288,52				
	Lise	143	5,99	2,30	273,59				
	Üniversite	111	5,91	2,08	265,25				
Duygusal İstismar	Okur-Yazar Değil	3	5,33	0,58	161,83	5	7,998	,156	
	Okur Yazar	21	6,86	2,51	261,02				
	İlköğretim 1.Kademe	167	8,08	4,05	299,96				
	İlköğretim 2.Kademe	130	7,18	3,30	262,20				
	Lise	143	7,73	3,26	303,27				
	Üniversite	111	7,93	4,06	289,06				
Cinsel İstismar	Okur-Yazar Değil	3	5,33	0,58	287,83	5	9,145	,103	
	Okur Yazar	21	7,81	5,53	313,74				
	İlköğretim 1.Kademe	167	6,49	3,25	293,61				
	İlköğretim 2.Kademe	130	5,88	3,12	258,63				
	Lise	143	6,58	3,56	298,15				
	Üniversite	111	6,28	3,38	296,01				
Fiziksel İhmal	Okur-Yazar Değil	3	7,67	0,58	379,83	5	24,586	,000*	3>6
	Okur Yazar	21	8,14	2,88	356,19				3>2
	İlköğretim 1.Kademe	167	8,14	3,46	327,89				
	İlköğretim 2.Kademe	130	6,95	2,79	267,36				
	Lise	143	7,22	3,08	278,87				
	Üniversite	111	6,66	2,45	248,55				
ÇÇTÖ Toplam Puanı	Okur-Yazar Değil	3	40,67	3,05	214,00	5	8,353	,138	
	Okur Yazar	21	49,67	13,79	312,60				
	İlköğretim 1.Kademe	167	50,75	16,75	308,01				
	İlköğretim 2.Kademe	130	45,70	13,75	256,16				
	Lise	143	48,57	14,48	292,15				
	Üniversite	111	48,49	15,11	287,18				

* $p<0,05$

Tablo 4.14. incelendiğinde fiziksel istismar ($H(5)= 9,665$; $p=,085>0,05$), duygusal istismar ($H(5)= 7,998$; $p=,156>0,05$) ve cinsel istismar ($H(5)= 9,145$; $p=,103>0,05$) alt boyut puanları ile ÇÇTÖ toplam puanlarının ($H(5)= 8,353$; $p=,138>0,05$) baba öğrenim durumuna göre yapılan karşılaştırılmasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Fiziksel ihmal alt boyut puanlarına ($H(5)= 24,586$; $p=,000<0,05$) bakıldığında ise baba öğrenim durumuna göre yapılan karşılaştırmada istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu farkın hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu

belirlemek amacıyla düzeltilmiş Bonferonni testi yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin baba öğrenim durumunun ikili gruplamalar şeklinde yapılan karşılaştırmalarında ilköğretim 1.kademe grubu ile üniversite ve ilköğretim 2.kademe öğrenim durumları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu bulunmuştur. Bu farkın ilköğretim 1.kademe grubu lehinde olduğu görülmüştür. Elde edilen bu bulgu baba öğrenim durumu ilköğretim 1.kademe olan öğrencilerin baba öğrenim durumu üniversite ve ilköğretim 2.kademe olan öğrencilerden daha yüksek düzeyde fiziksel ihmale maruz kaldıklarını göstermektedir.

Tablo 4.15.'te duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarının baba öğrenim durumuna göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.15 Duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarının baba öğrenim durumuna göre ANOVA sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Duygusal İhmal	Okur Yazar Değil	3	7,00	2,00	G.Arası	179,341	5	35,868	1,924	,089
	Okur Yazar	21	10,00	3,58	G.İçi	10609,573	569	18,646		
	İlköğretim 1.Kademe	167	10,53	4,35	Toplam	10788,915	574			
	İlköğretim 2.Kademe	130	9,45	3,93						
	Lise	143	10,43	4,53						
	Üniversite	111	10,89	4,57						
Aşırı Koruma-Kontrol	Okur Yazar Değil	3	9,67	1,15	G.Arası	58,447	5	11,689	,623	,682
	Okur Yazar	21	10,62	4,27	G.İçi	10673,703	569	18,759		
	İlköğretim 1.Kademe	167	10,83	4,36	Toplam	10732,150	574			
	İlköğretim 2.Kademe	130	10,03	3,99						
	Lise	143	10,61	4,40						
	Üniversite	111	10,82	4,61						

Tablo 4.15.'e bakıldığında duygusal ihmal alt boyut puanları ($F(5,569)= 1,924$; $p=,089>0,05$) ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarında ($F(5,569)= ,623$; $p=,682>0,05$) baba öğrenim durumuna göre yapılan karşılaştırmada istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

4.9. Üniversite Öğrencilerinin Ailede Daha Önce Herhangi Bir Suçtan Ceza Alan veya Tutuklanan Birey Olup Olmama Durumuna Göre Çocukluk Çağı İstismar ve İhmal Durumlarının İncelenmesi

Tablo 4.16.'da fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal alt boyutlarının ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği toplam puanlarının ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre farklılaşma düzeyini belirlemek için yapılan Mann-Whiney U testi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 4.16 ÇÇTÖ alt boyut ve toplam puanlarının ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre Mann-Whiney U testine ilişkin bulgular.

		Ailede herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey		n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sıralar Toplamı	U	p	Fark
Fiziksel İstismar	Yok	526	6,16	2,47	284,50	149646,00	11045,00	,053			
	Var	49	7,00	3,90	325,59	15954,00					
Duygusal İstismar	Yok	526	7,60	3,58	282,64	148667,00	10066,00	,009*	2>1		
	Var	49	8,86	4,31	345,57	16933,00					
Cinsel İstismar	Yok	526	6,30	3,31	284,94	149877,00	11276,00	,063			
	Var	49	7,24	4,47	320,88	15723,00					
Fiziksel İhmal	Yok	526	7,28	2,97	284,84	149825,00	11224,00	,120			
	Var	49	8,14	3,84	321,94	15775,00					
ÇÇTÖ Toplam Puanı	Yok	526	47,95	14,61	282,24	148459,50	9858,50	,006*	2>1		
	Var	49	54,84	19,12	349,81	17140,50					

* $p<0,05$

Tablo 4.16. incelendiğinde fiziksel istismar ($U= 11045,00$; $p=,053>,005$), cinsel istismar ($U= 11276,00$; $p=,063>0,05$) ve fiziksel ihmal ($U= 11224,00$; $p=,120>0,05$) alt boyutlarında ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre yapılan karşılaştırmada istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık gözlenmemiştir.

Duygusal istismar alt boyutunda ($U=10066,00$; $p=,009<0,05$) ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Farkın ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunan öğrencilerin lehinde olduğu bulunmuştur. Bu bulgu ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunan öğrencilerin duygusal

istismara maruz kalma durumlarının ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Çocukluk Çağı Travmaları toplam puanlarına ($U=9858,50$; $p=,006<0,05$) bakıldığında da ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu görülmektedir. Farkın ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunan öğrencilerin lehinde olduğu görülmüştür. Başka bir deyişle ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunan öğrencilerin çocukluk çağı travmalarının ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.17.'de duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarının ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre farklılaşma düzeyini belirlemek için yapılan Bağımsız Gruplar t testi bulguları sunulmuştur.

Tablo 4.17. Duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol alt boyut puanlarının ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre t testine ilişkin bulgular.

	Ailede herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey	n	\bar{x}	Ss	t	p	Fark
Duygusal İhmal	Yok	526	10,11	4,19	-2,777	,008*	2>1
	Var	49	12,28	5,34			
Aşırı Koruma-Kontrol	Yok	526	10,51	4,28	-1,231	,219	
	Var	49	11,31	4,73			

* $p<0,05$

Duygusal ihmal alt boyutunda ($t= -2,777$; $p=,008<0,05$) ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Farkın ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunan öğrencilerin lehinde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunan öğrencilerin duygusal ihmal durumlarının ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Aşırı koruma-kontrol ($t= -1,231$; $p=,219>0,05$) alt boyut puanlarında ise ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre yapılan karşılaştırmada istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır.

4.10. Üniversite Öğrencilerinin Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği Puanlarına İlişkin Bulguları

Tablo 4.18.'de SYTIÖ'nün A bölümü alt boyutları (suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı ve suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı) ve B bölümü alt boyutlarına (suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar, şiddete yönelik tutumlar, antisosyal niyet, haklılık düşünceleri) ilişkin n, x , Ss değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 4.18. SYTIÖ A bölümü ve SYTIÖ B bölümü n, x , ss değerlerine ilişkin bulgular.

	n	\bar{x}	Ss
SYTIÖ A Bölümü Alt Boyutlar			
Suç Davranışında Bulunmuş Arkadaş Sayısı	575	0,68	0,26
Suç Davranışında Bulunmuş Arkadaş Katsayısı	575	0,41	1,55
SYTIÖ B Bölümü Alt boyutlar			
Suç Davranışında Bulunan Kişilerle İlişkilere Yönelik Tutumlar	575	1,37	1,57
Şiddete Yönelik Tutumlar	575	3,49	2,65
Antisosyal Niyet	575	1,83	2,06
Haklılık Düşünceleri	575	3,86	2,16
SYTIÖ B Bölümü Toplam Puanı	575	10,56	5,55

SYTIÖ'nün A bölümündeki iki alt boyutu incelendiğinde suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı ortalamasının 0,68 olduğu ve suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı ortalamasının ise 0,41 olduğu görülmektedir. SYTIÖ B bölümü alt boyutları incelendiğinde suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutunun ortalamasının 1,37; şiddete yönelik tutumlar alt boyutunun ortalamasının 3,49; antisosyal niyet alt boyutunun ortalamasının 1,83; haklılık düşünceleri alt boyutunun ortalamasının 3,86 ve SYTIÖ B bölümü toplam puan ortalamasının 10,56 olduğu görülmektedir. Bu veriler incelendiğinde en yüksek puan ortalamasının haklılık düşünceleri ($\bar{x}= 3,86$) alt boyutunda olduğu, en düşük puan ortalamasının ise suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ($\bar{x}=1,37$) alt boyutunda olduğu görülmektedir.

4.11. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Suça Yönelik Tutum ve İlişkilerinin İncelenmesi

Tablo 4.19.'da SYTIÖ A bölümü alt boyutlarının (suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı ve suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı) cinsiyete göre farklılaşma düzeyini belirlemek için yapılan Mann-Whiney U testi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 4.19. SYTİÖ A bölümü cinsiyete göre Mann-Whiney U testine ilişkin bulgular.

	Cinsiyet	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sıralar Toplamı	U	p
Suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı	Kadın	399	0,06	0,26	287,50	114711,50	34911,50	,797
	Erkek	176	0,07	0,28	289,14	50888,50		
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	Kadın	399	0,44	1,62	289,07	115340,00	34684,00	,653
	Erkek	176	0,35	1,39	285,57	50260,00		

Tablo 4.19. incelendiğinde cinsiyete göre suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı puanları ($U=34911,50$; $p=,797>0,05$) ve suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı puanları ($U=34684,00$; $p=,653>0,05$) için istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 4.20.'de SYTİÖ B bölümüne ait suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyut puanlarının cinsiyete göre farklılaşma düzeyini belirlemek için yapılan Mann-Whitney U testi bulguları sunulmuştur.

Tablo 4.20. SYTİÖ B bölümü suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyut puanlarının cinsiyete göre Mann-Whiney U testine ilişkin bulgular.

	Cinsiyet	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sıralar Toplamı	U	p	Fark
Suç Davranışında Bulunan Kişilerle İlişkilere Yönelik Tutumlar	Kadın	399	1,12	1,39	263,44	105114,00	25314,00	,000*	2>1
	Erkek	176	1,94	1,81	343,67	60486,00			
Antisosyal Niyet	Kadın	399	1,59	1,85	271,84	108462,50	28662,50	,000*	2>1
	Erkek	176	2,39	2,38	324,64	57137,50			

* $p<0,05$

Tablo 4.20. incelendiğinde suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı düzeyde bir fark gözlenmiştir ($U= 25314,00$; $p=0,00<0,05$). Bu farkın erkek öğrencilerin lehinde olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle erkek öğrencilerin suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik olumlu tutumlarının kadın öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Antisosyal niyet alt boyutunda cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($U=28662,50$; $p=0,00<0,05$). Farkın erkek öğrencilerin lehinde olduğu görülmektedir. Bu bulgu erkek öğrencilerin antisosyal niyet düzeylerinin kadınlara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.21.'de SYTİÖ B bölümü toplam puanı, şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanlarının cinsiyete göre farklılaşma düzeyini belirlemek için yapılan Bağımsız Gruplar t testi bulguları sunulmuştur.

Tablo 4.21. SYTiÖ B Bölümü toplam ve şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanlarının cinsiyete göre t testine ilişkin bulgular.

	Cinsiyet	n	\bar{x}	Ss	t	p	Fark
Şiddete Yönelik Tutumlar	Kadın	399	2,99	2,38	-6,726	,000*	2>1
	Erkek	176	4,64	2,85			
Haklılık Düşünceleri	Kadın	399	2,39	2,13	2,095	,037*	2>1
	Erkek	176	3,58	2,19			
SYTiÖ B Bölümü Toplam Puanı	Kadın	399	9,68	4,93	-5,342	,000*	2>1
	Erkek	176	12,55	6,32			

* $p<0,05$

Tablo 4.21. incelendiğinde şiddete yönelik tutumlar alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı düzeyde bir fark gözlenmiştir ($t=-6,726$; $p=0,00<0,05$). Bu farkın erkek öğrencilerin lehinde olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle erkek öğrencilerin şiddete yönelik olumlu tutumlarının kadın öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Haklılık düşünceleri alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı düzeyde bir fark gözlenmiştir ($t=2,095$, $p=,037<0,05$). Bu farkın erkek öğrencilerin lehinde olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle erkek öğrencilerin haklılık düşüncelerinin kadın öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

SYTiÖ B Bölümü toplam puanına göre cinsiyet açısından gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=-5,342$; $p=0,00<0,05$). Bu farkın erkek öğrencilerin lehinde olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre erkek öğrencilerin SYTiÖ B Bölümü toplam puanlarının kadınlara göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.12. Üniversite Öğrencilerinin Yaş Gruplarına Göre Suça Yönelik Tutum ve İlişkilerinin İncelenmesi

Tablo 4.22.'de SYTiÖ A bölümü puanlarının yaş gruplarına göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.22 SYTiÖ A bölümü puanlarının yaş gruplarına göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p
Suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı	18-19 Yaş	124	0,64	0,28	285,82	2	,192	,908
	20-21 Yaş	219	0,68	0,27	287,90			
	22 Yaş ve Üzeri	232	0,69	0,25	289,26			
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	18-19 Yaş	124	0,56	1,91	296,65	2	1,639	,441
	20-21 Yaş	219	0,41	1,62	284,73			
	22 Yaş ve Üzeri	232	0,33	1,25	286,46			

Tablo 4.22. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin SYTIÖ A bölümü suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı alt boyut puanları ($H(2)=,192$; $p=,908>0,05$) ve suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı alt boyut puanlarının ($H(2)=1,639$; $p=,441>0,05$) istatistiksel açıdan yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği gözlenmiştir.

Tablo 4.23’de SYTIÖ B bölümü suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyut puanlarının yaş gruplarına göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.23. Suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyut puanlarının yaş gruplarına göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p
Suç Davranışında Bulunan Kişilerle İlişkilere Yönelik Tutumlar	18-19 Yaş	124	1,47	1,60	299,25	2	2,995	,224
	20-21 Yaş	219	1,29	1,66	273,41			
	22 Yaş ve Üzeri	232	1,40	1,47	295,76			
Antisosyal Niyet	18-19 Yaş	124	1,86	2,11	288,56	2	1,439	,487
	20-21 Yaş	219	1,74	2,08	278,45			
	22 Yaş ve Üzeri	232	1,90	2,02	296,71			

Tablo 4.23. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutunda istatistiksel açıdan yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($H(2)= 2,995$; $p=,224>0,05$). Antisosyal niyet alt boyutuna bakıldığında da üniversite öğrencilerinin istatistiksel açıdan yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği gözlenmiştir ($H(2)= 1,439$; $p=,487>0,05$).

Tablo 4.24.’te SYTIÖ B bölümü toplam, şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanlarının yaş gruplarına göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.24. SYTIÖ B bölümü toplam ve şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanlarının yaş gruplarına göre ANOVA sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Var.K	K.T.	Sd.	K.O.	F	p	Fark
Şiddete Yönelik Tutumlar	18-19 Yaş	342	3,17	2,43	G.Arası	26,740	2	13,370	1,913	,149	
	20-21 Yaş	374	3,43	2,68	G.İçi	3996,989					
	22 Yaş ve Üzeri	345	3,73	2,71	Toplam	4023,729					

Tablo 4.24. SYTiÖ B bölümü toplam ve şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanlarının yaş gruplarına göre ANOVA sonucuna ilişkin bulgular (Devamı).

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Var.K	K.T.	Sd.	K.O.	F	p	Fark
Haklılık Düşünceleri	18-19 Yaş	124	4,32	2,31	G.Arası	35,389	2	17,694	3,836	,022*	1>3
	20-21 Yaş	219	3,80	2,07	G.İçi	2638,757	572	4,613			
	22 Yaş ve Üzeri	232	3,67	2,13	Toplam	2674,146	574				
SYTiÖ B Bölümü Toplam Puanı	18-19 Yaş	124	0,82	5,37	G.Arası	32,344	2	16,172	,524	,592	
	20-21 Yaş	219	10,26	5,84	G.İçi	17637,214	572	30,834			
	22 Yaş ve Üzeri	232	10,70	5,36	Toplam	17669,558	574				

* $p<0,05$

Tablo 4.24. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlar alt boyutları ($F(2,572)=1,913$; $p=,149>0.05$) ve SYTiÖ B bölümü toplam puanlarında ($F(2,572)=,524$; $p=,592>0.05$) yaş gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır.

Haklılık düşünceleri alt boyutunda ise üniversite öğrencilerinin puanları yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($F(2,572)=3,836$; $p=,022<0,05$). Bu bulguya göre yaş gruplarına göre haklılık düşünceleri değişebilmektedir. Gruplar arası farkın kaynağı belirlemek için Post Hoc analizi yapılarak Tukey testi uygulanmıştır. Tukey testi bulgularına göre 18-19 yaş grubu ile 22 yaş ve üzeri grubu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre 18-19 yaş grubunun haklılık düşüncelerinin 22 yaş ve üzeri yaş grubuna göre anlamlı şekilde yüksek olduğu gözlenmiştir. Diğer yaş grupları arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.13. Üniversite Öğrencilerinin Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Suça Yönelik Tutum ve İlişkilerinin İncelenmesi

Tablo 4.25.'te SYTiÖ A bölümü puanlarının sosyoekonomik düzeye göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.25. SYTİÖ A bölümü puanlarının sosyoekonomik düzeye göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p
Suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı	Düşük	15	0,07	0,26	288,60	4	3,865	,425
	Düşük-Orta	111	0,04	0,21	282,41			
	Orta	367	0,06	0,26	287,51			
	Orta-Yüksek	73	0,12	0,37	301,15			
	Yüksek	9	0,00	0,00	269,50			
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	Düşük	15	0,80	2,40	299,37	4	4,971	,290
	Düşük-Orta	111	0,24	0,85	287,06			
	Orta	367	0,43	1,71	284,91			
	Orta-Yüksek	73	0,53	1,44	306,14			
	Yüksek	9	0,00	0,00	259,50			

Tablo 4.25. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin SYTİÖ A bölümü suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı alt boyutu ($H(4)= 3,865$; $p=,425>0,05$) ve suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı alt boyut puanlarının ($H(4)= 4,971$; $p=,290>0,05$) istatistiksel açıdan sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği gözlenmiştir.

Tablo 4.26.'da SYTİÖ B bölümü suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyut puanlarının sosyoekonomik düzeye göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.26. Suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyut puanlarının sosyoekonomik düzeye göre kruskal-wallis h testi sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p
Suç Davranışında Bulunan Kişilerle İlişkilere Yönelik Tutumlar	Düşük	15	2,27	1,71	386,00	4	7,213	,125
	Düşük-Orta	111	1,33	1,50	287,85			
	Orta	367	1,34	1,50	286,39			
	Orta-Yüksek	73	1,49	1,96	284,15			
	Yüksek	9	0,78	1,09	223,33			
Antisosyal Niyet	Düşük	62	2,00	2,27	303,43	4	5,851	,211
	Düşük-Orta	19	2,04	2,12	307,26			
	Orta	116	1,75	1,99	281,46			
	Orta-Yüksek	283	2,01	2,30	300,14			
	Yüksek	95	0,89	1,61	192,72			

Tablo 4.26. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutunda istatistiksel açıdan yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği gözlenmiştir ($H(4)= 7,213$; $p=,125>0,05$). Antisosyal niyet alt boyutuna bakıldığında da üniversite öğrencilerinin istatistiksel açıdan yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulunmuştur ($H(4)= 5,851$; $p=,211>0,05$).

Tablo 4.27.'de SYTİÖ B bölümü toplam, şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanlarının sosyoekonomik düzeye göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.27. SYTİÖ B bölümü toplam ve şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanlarının sosyoekonomik düzeye göre ANOVA sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Şiddete Yönelik Tutumlar	Düşük	15	3,80	2,48	G.Arası	60,635	4	15,159	2,180	,070
	Düşük-Orta	111	3,84	2,53	G.İçi	3963,094	570	6,953		
	Orta	367	3,51	2,70	Toplam	4023,729	574			
	Orta-Yüksek	73	3,03	2,55						
	Yüksek	9	1,67	1,94						
Haklılık Düşünceleri	Düşük	15	4,73	2,28	G.Arası	19,908	4	4,977	1,069	,371
	Düşük-Orta	111	3,82	2,18	G.İçi	2654,238	570	4,657		
	Orta	367	3,91	2,10	Toplam	2674,146	574			
	Orta-Yüksek	73	3,57	3,42						
	Yüksek	9	3,44	1,66						
SYTİÖ B Bölümü Toplam Puanı	Düşük	15	12,80	6,06	G.Arası	243,866	4	60,966	1,994	,094
	Düşük-Orta	111	11,03	5,37	G.İçi	17425,693	570	30,571		
	Orta	367	10,51	5,40	Toplam	17669,558	574			
	Orta-Yüksek	73	10,11	6,37						
	Yüksek	9	6,78	4,15						

Tablo 4.27. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlar alt boyutunda ($F(4,570)=2,180$; $p=,070>0,05$), haklılık düşünceleri alt boyutunda ($F(4,570)=1,069$; $p=,371>0,05$) ve SYTİÖ B bölümü toplam puanlarında ($F(4,570)=1,994$; $p=,094>0,05$) sosyoekonomik düzeye göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır.

4.14. Üniversite Öğrencilerinin En Uzun Süre Yaşanılan Yerleşim Birimine Göre Suça Yönelik Tutum ve İlişkilerinin İncelenmesi

Tablo 4.28'de SYTİÖ A bölümü puanlarının en uzun süre yaşanılan yerleşim birimine göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.28. SYTİÖ A bölümü puanlarının en uzun süre yaşanan yerleşim birimine göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p
Suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı	Köy	62	0,05	0,22	283,36	4	4,591	,332
	Kasaba	19	0,10	0,46	285,55			
	İlçe	116	0,02	0,16	276,91			
	İl	283	0,08	0,29	291,84			
	Metropol	95	0,08	0,28	293,63			
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	Köy	62	0,42	1,84	278,66	4	5,648	,227
	Kasaba	19	0,47	1,84	289,45			
	İlçe	116	0,25	1,23	274,58			
	İl	283	0,41	1,45	291,74			
	Metropol	95	0,61	1,92	299,05			

Tablo 4.28 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin SYTİÖ A bölümü suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı alt boyut puanları ($H(4)= 4,591$; $p=,332>0,05$) ve suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı alt boyut puanlarının ($H(4)= 5,648$; $p=,227>0,05$) istatistiksel açıdan en uzun süre yaşanan yerleşim birimine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği gözlenmiştir.

Tablo 4.29.'da SYTİÖ B bölümü suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyut puanlarının en uzun süre yaşanan yerleşim birimine göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.29. Suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyut puanlarının en uzun süre yaşanan yerleşim birimine göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p	Fark
Suç Davranışında Bulunan Kişilerle İlişkilere Yönelik Tutumlar	Köy	62	1,37	1,43	297,49	4	9,592	,048*	5>4
	Kasaba	19	1,26	1,37	290,84				
	İlçe	116	1,39	1,50	292,53				
	İl	283	1,25	1,56	270,54				
	Metropol	95	1,74	1,78	327,72				
Antisosyal Niyet	Köy	62	1,61	1,97	263,59	4	3,071	,546	
	Kasaba	19	1,63	1,34	297,82				
	İlçe	116	1,90	2,28	282,97				
	İl	283	1,77	1,94	287,99				
	Metropol	95	2,14	2,30	308,14				

* $p<0,05$

Tablo 4.29. incelendiğinde suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutunda istatistiksel açıdan en uzun süre yaşanan yerleşim birimi değişkenine göre gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($H(4)= 9,592$; $p=,048<0,05$). Bu farkın hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu belirlemek amacıyla düzeltilmiş Bonferonni

testi yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin ikili gruplamalar ile karşılaştırılmalarına göre suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutum puanları farkı il ve metropol yerleşim birimleri arasında bulunmuştur. Bu farkın en uzun süre metropol (Ankara, İstanbul, İzmir) yerleşim biriminde yaşamış üniversite öğrencileri lehinde olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle en uzun süre metropol (Ankara, İstanbul, İzmir) yerleşim biriminde yaşamış öğrencilerin suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik olumlu tutumları en uzun süre il yerleşim biriminde yaşamış öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunlar dışında yapılan tüm ikili karşılaştırmalarda en uzun süre yaşanan yerleşim birimi değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır ($p<0,05$). Antisosyal niyet alt boyutunda ise üniversite öğrencilerinin istatistiksel açıdan en uzun süre yaşanan yerleşim birimi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği gözlenmiştir ($H(4)= 3,071; p=,546>0,05$).

Tablo 4.30.'da SYTİÖ B bölümü toplam, şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanlarının en uzun süre yaşanan yerleşim birimine farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.30. SYTİÖ B bölümü toplam ve şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanlarının en uzun süre yaşanan yerleşim birimine göre ANOVA sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Şiddete Yönelik Tutumlar	Köy	62	3,42	2,54	G.Arası	12,606	4	13,370	,448	,774	
	Kasaba	19	3,74	2,35	G.İçi	4011,123	570	6,988			
	İlçe	116	3,45	2,64	Toplam	4023,729	574				
	İl	283	3,41	2,65							
	Metropol	95	3,80	2,80							
Haklılık Düşünceleri	Köy	62	3,19	1,99	G.Arası	50,425	4	12,606	2,739	,028*	5>1
	Kasaba	19	4,26	1,91	G.İçi	2623,721	570	4,603			
	İlçe	116	3,91	2,12	Toplam	2674,146	574				
	İl	283	3,81	2,26							
	Metropol	95	4,30	1,93							
SYTİÖ B Bölümü Toplam Puanı	Köy	62	9,60	5,34	G.Arası	280,722	4	70,181	2,300	,058	
	Kasaba	19	10,90	3,98	G.İçi	17388,836	570	30,507			
	İlçe	116	10,65	5,48	Toplam	17669,558	574				
	İl	283	10,24	5,43							
	Metropol	95	11,98	6,19							

* $p<0,05$

Tablo 4.30. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlar alt boyutu ($F(4,570)=,448; p=,774>,05$) ve SYTİÖ B bölümü toplam puanlarında ($F(4,570)=2,300; p=,058>0,05$) en uzun süre yaşanan yerleşim birimine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır.

Haklılık düşünceleri alt boyutunda ise üniversite öğrencilerinin puanları en uzun süre yaşanan yerleşim birimine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($F(4,570)=3,836$; $p=,022<0,05$). Bu bulguya göre en uzun süre yaşanan yerleşim birimine göre haklılık düşünceleri değişebilmektedir. Gruplar arası farkın kaynağı belirlemek için Post Hoc analizi yapılarak Tukey testi uygulanmıştır. Tukey testi bulgularına göre köy yerleşim birimi ile metropol (Ankara, İstanbul, İzmir) yerleşim birimi grupları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre en uzun süre metropol (Ankara, İstanbul, İzmir) yerleşim biriminde yaşamış olan öğrencilerin haklılık düşüncelerinin köy yerleşim biriminde yaşamış olan öğrencilere göre anlamlı şekilde yüksek olduğu gözlenmiştir. Diğer en uzun süre yaşanan yerleşim birimleri arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p<0,05$).

4.15. Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre Suça Yönelik Tutum ve İlişkilerinin İncelenmesi

Tablo 4.31.'de SYTiÖ A bölümü puanlarının anne-baba birliktelik durumuna göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.31. SYTiÖ A bölümü puanlarının anne-baba birliktelik durumuna göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p	Fark
Suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı	Boşanmış	25	0,24	0,52	327,54	2	9,402	,009*	1>3
	Ayrı Yaşıyor	16	0,12	0,34	305,31				
	Birlikte	534	0,06	0,24	285,63				
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	Boşanmış	25	0,64	1,11	347,16	2	12,555	,002*	1>3
	Ayrı Yaşıyor	16	0,37	1,02	295,44				
	Birlikte	534	0,40	1,58	285,01				

* $p<0,05$

Tablo 4.31.'de suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı alt boyutu incelendiğinde üniversite öğrencilerinin istatistiksel açıdan anne-babanın birliktelik durumuna göre gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği gözlenmiştir ($H(2)= 9,402$; $p=,009<0,05$). Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı alt boyutu için bakıldığında üniversite öğrencilerinin istatistiksel açıdan anne-babanın birliktelik durumuna göre gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($H(2)= 12,555$; $p=,002<0,05$). Bu farkların hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu belirlemek amacıyla düzeltilmiş Bonferonni testi yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin ikili gruplamalara göre suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı puanları farkı

anne-babanın boşanmış ve birlikte olma durumları arasında olduğu bulunmuştur. Bu farkın anne-babası boşanmış olan öğrenciler lehinde olduğu görülmüştür. Diğer bir deyişle anne-babası boşanmış olan öğrencilerin suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısının anne-babası birlikte olan öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunlar dışında yapılan tüm ikili karşılaştırmalarda anne-babanın birliktelik durumu değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır.

Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı sonuçları incelendiğinde üniversite öğrencilerinin ikili gruplara göre suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı puanları farkı anne-babanın boşanmış ve birlikte olma durumları arasında bulunmaktadır. Bu farkın anne-babası boşanmış olan öğrenciler lehinde olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle anne-babası boşanmış olan öğrencilerin suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısının anne-babası birlikte olan öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunlar dışında yapılan tüm ikili karşılaştırmalarda anne-babanın birlikte olma durumu değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 4.32.'de SYTIÖ B bölümü suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyut puanlarının anne-baba birliktelik durumuna göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.32. Suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyut puanlarının anne-baba birliktelik durumuna göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p	Fark
Suç Davranışında Bulunan Kişilerle İlişkilere Yönelik Tutumlar	Boşanmış	25	2,80	2,75	372,12	2	7,400	,025*	1>3
	Ayrı Yaşıyor	16	1,50	1,71	298,84				
	Birlikte	534	1,30	1,46	283,74				
Antisosyal Niyet	Boşanmış	25	3,72	3,02	404,34	2	18,003	,000*	1>3
	Ayrı Yaşıyor	16	2,81	2,29	366,88				
	Birlikte	534	1,71	1,95	280,19				

* $p < 0,05$

Tablo 4.32. incelendiğinde suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutunda üniversite öğrencilerinin istatistiksel açıdan anne-babanın birliktelik durumuna göre gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği gözlenmiştir ($H(2)=7,400$; $p=,025 < 0,05$). Bu farkın hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu belirlemek için düzeltilmiş Bonferonni testi yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin ikili gruplara göre suç

davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutum puanları farkı anne-babanın boşanmış ve birlikte olma durumları arasında bulunmaktadır. Bu farkın anne-babası boşanmış olan öğrenciler lehinde olduğu görülmüştür. Diğer bir deyişle anne-babası boşanmış olan öğrencilerin suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik olumlu tutumlarının anne-babası birlikte olan öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunlar dışında yapılan tüm ikili karşılaştırmalarda anne-babanın birlikte olma durumu değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık belirlenmemiştir.

Antisosyal niyet alt boyutuna bakıldığında da üniversite öğrencilerinin istatistiksel açıdan anne-babanın birliktelik durumuna göre gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur ($H(2)= 18,003$; $p=,000<0,05$). Bu farkın hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu belirlemek amacıyla düzeltilmiş Bonferonni testi yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin ikili gruplara göre antisosyal niyet puanları farkı anne-babanın boşanmış ve birlikte olma durumları arasında olduğu bulunmuştur. Bu anlamlı farkın anne-babası boşanmış olan öğrenciler lehinde olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgu anne babası boşanmış olan öğrencilerin anne-babası birlikte olan öğrencilere göre antisosyal niyet düzeyinin anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.33.'de SYTIÖ B bölümü toplam, şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanlarının anne-baba birliktelik durumuna göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.33. SYTIÖ B bölümü toplam ve şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanlarının anne-baba birliktelik durumuna göre ANOVA sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Var.K	K.T.	Sd.	K.O.	F	p	Fark
Şiddete Yönelik Tutumlar	Boşanmış	25	3,24	2,37	G.Arası	24,711	2	12,355	1,767	,172	
	Ayrı Yaşiyor	16	4,69	3,32	G.İçi	3999,018	572	6,991			
	Birlikte	534	3,47	2,63	Toplam	4023,729	574				
Haklılık Düşünceleri	Boşanmış	25	3,76	1,88	G.Arası	5,634	2	2,817	,604	,547	
	Ayrı Yaşiyor	16	4,44	1,96	G.İçi	2668,512	572	4,665			
	Birlikte	534	3,85	2,18	Toplam	2674,146	574				
SYTIÖ B Bölümü Toplam Puanı	Boşanmış	25	13,52	6,82	G.Arası	378,055	2	189,027	6,253	,002*	1>3
	Ayrı Yaşiyor	16	13,43	6,85	G.İçi	17291,503	572	30,230			
	Birlikte	534	10,34	5,39	Toplam	17669,558	574				

* $p<0.05$

Tablo 4.33. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlar ($F(2,572)=1,767$; $p=,172>,05$) ve haklılık düşünceleri ($F(2,572)=,604$; $p=,547>0,05$) alt boyutlarında anne-baba birliktelik durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır.

Üniversite öğrencilerinin SYTIÖ B bölümü toplam puanlarına bakıldığında ($F(2,572)=6,253$; $p=,002<0,05$) anne-baba birliktelik durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık gözlenmiştir. Bu bulguya göre anne-baba birliktelik durumuna göre SYTIÖ B bölümü toplam puanı değişebilmektedir. Gruplar arası farkın kaynağı belirlemek için Post Hoc analizi yapılarak Tukey testi uygulanmıştır. Tukey testi bulgularına göre boşanmış ve birlikte olma durumları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre anne-babası boşanmış olan üniversite öğrencilerinin SYTIÖ B bölümü toplam puanlarının anne-babası birlikte olan öğrencilere göre anlamlı şekilde yüksek olduğu gözlenmiştir. Diğer anne-baba birlikte olma durumları arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.16. Üniversite Öğrencilerinin Anne Öğrenim Durumuna Göre Suça Yönelik Tutum ve İlişkilerinin İncelenmesi

Tablo 4.34.'te SYTIÖ A bölümü puanlarının anne öğrenim durumuna göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.34. SYTIÖ A bölümü puanlarının anne öğrenim durumuna göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p
Suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı	Okur-Yazar Değil	40	0,07	0,27	290,99	5	4,682	,456
	Okur Yazar	42	0,05	0,21	283,14			
	İlköğretim 1.Kademe	238	0,05	0,21	282,74			
	İlköğretim 2.Kademe	115	0,11	0,34	299,56			
	Lise	106	0,07	0,25	288,42			
	Üniversite	34	0,09	0,38	286,90			
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	Okur-Yazar Değil	40	0,67	2,18	290,99	5	5,439	,365
	Okur Yazar	42	0,14	0,65	283,14			
	İlköğretim 1.Kademe	238	0,34	1,38	282,74			
	İlköğretim 2.Kademe	115	0,63	1,82	299,56			
	Lise	106	0,42	1,77	288,42			
	Üniversite	34	0,15	0,50	286,90			

Tablo 4.34. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin SYTIÖ A bölümü suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı alt boyut puanları ($H(5)= 4,682$; $p=,456>0,05$) ve suç

davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı alt boyut puanlarının ($H(5)=5,439$; $p=,365>0,05$) istatistiksel açıdan anne öğrenim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği gözlenmiştir.

Tablo 4.35.'te SYTIÖ B bölümü suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyut puanlarının anne öğrenim durumuna göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.35. Suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyut puanlarının anne öğrenim durumuna göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p
Suç Davranışında Bulunan Kişilerle İlişkilere Yönelik Tutumlar	Okur-Yazar Değil	40	1,82	1,85	329,31	5	6,817	,235
	Okur Yazar	42	1,45	1,50	304,95			
	İlköğretim 1.Kademe	238	1,21	1,46	271,44			
	İlköğretim 2.Kademe	115	1,37	1,38	297,62			
	Lise	106	1,55	1,84	297,38			
	Üniversite	34	1,29	1,70	272,57			
Antisosyal Niyet	Okur-Yazar Değil	40	1,45	2,01	253,71	5	7,777	,169
	Okur Yazar	42	1,38	1,75	249,26			
	İlköğretim 1.Kademe	238	1,77	1,91	287,51			
	İlköğretim 2.Kademe	115	2,11	2,13	314,86			
	Lise	106	2,01	2,37	293,02			
	Üniversite	34	1,76	2,22	273,13			

Tablo 4.35. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutunda istatistiksel açıdan bireylerin anne öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği gözlenmiştir ($H(5)= 6,817$; $p=,235>0,05$). Antisosyal niyet alt boyutuna bakıldığında da üniversite öğrencilerinin istatistiksel açıdan anne öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği gözlenmiştir ($H(5)= 7,777$; $p=,169>0,05$).

Tablo 4.36'da SYTIÖ B bölümü toplam puanı, şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanlarının bireylerin anne öğrenim durumuna göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.36. SYTİÖ B bölümü toplam ve şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanlarının anne öğrenim durumuna göre ANOVA sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Şiddete Yönelik Tutumlar	Okur Yazar Değil	40	3,10	2,14	G.Arası	11,264	5	2,253	,319	,901
	Okur Yazar	42	3,52	2,21	G.İçi	4012,465	569	7,052		
	İlköğretim 1.Kademe	238	3,62	2,71	Toplam	4023,729	574			
	İlköğretim 2.Kademe	115	3,41	2,70						
	Lise	106	3,44	2,74						
	Üniversite	34	3,47	2,89						
Haklılık Düşünceleri	Okur Yazar Değil	40	3,30	2,25	G.Arası	26,873	5	5,375	1,155	,330
	Okur Yazar	42	3,78	2,12	G.İçi	2647,273	569	4,653		
	İlköğretim 1.Kademe	238	3,77	2,08	Toplam	2674,146	574			
	İlköğretim 2.Kademe	115	4,16	2,19						
	Lise	106	3,97	2,25						
	Üniversite	34	3,91	2,16						
SYTİÖ B Bölümü Toplam Puanı	Okur Yazar Değil	40	9,67	5,15	G.Arası	93,803	5	18,761	,607	,694
	Okur Yazar	42	10,14	4,21	G.İçi	17575,756	569	30,889		
	İlköğretim 1.Kademe	238	10,38	5,34	Toplam	17669,558	574			
	İlköğretim 2.Kademe	115	11,06	5,80						
	Lise	106	10,97	6,18						
	Üniversite	34	10,44	6,02						

Tablo 4.36. incelendiğinde şiddete yönelik tutumlar alt boyutunda ($F(5,569)=,319$, $p=,901>0,05$), haklılık düşünceleri alt boyutunda ($F(5,569)=1,155$; $p=,330>0,05$) ve SYTİÖ B bölümü toplam puanlarında ($F(5,569)=,607$; $p=,694>0,05$) üniversite öğrencilerinin anne öğrenim durumu değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır.

4.17. Üniversite Öğrencilerinin Baba Öğrenim Durumuna Göre Suça Yönelik Tutum ve İlişkilerinin İncelenmesi

Tablo 4.37.'de SYTİÖ A bölümü puanlarının baba öğrenim durumuna göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.37. SYTIÖ A bölümü puanlarının baba öğrenim durumuna göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p
Suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı	Okur-Yazar Değil	3	0,00	0,00	269,50	5	2,840	,725
	Okur Yazar	21	0,00	0,00	269,50			
	İlköğretim 1.Kademe	167	0,07	0,26	290,09			
	İlköğretim 2.Kademe	130	0,08	0,30	291,68			
	Lise	143	0,05	0,22	283,52			
	Üniversite	111	0,08	0,30	290,32			
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	Okur-Yazar Değil	3	0,00	0,00	259,50	5	6,730	,241
	Okur Yazar	21	0,00	0,00	259,50			
	İlköğretim 1.Kademe	167	0,42	1,36	293,75			
	İlköğretim 2.Kademe	130	0,46	1,72	288,46			
	Lise	143	0,36	1,68	278,03			
	Üniversite	111	0,49	1,64	297,81			

Tablo 4.37. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin SYTIÖ A bölümü suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı alt boyutu ($H(5)= 2,840$; $p=,725>0,05$) ve suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı alt boyut puanlarının ($H(5)=6,730$; $p=,241>0,05$) istatistiksel açıdan baba öğrenim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği gözlenmiştir.

Tablo 4.38.'de SYTIÖ B bölümü suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyut puanlarının baba öğrenim durumuna göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.38. Suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyut puanlarının baba öğrenim durumuna göre Kruskal-Wallis H testi sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sd	H	p
Suç Davranışında Bulunan Kişilerle İlişkilere Yönelik Tutumlar	Okur-Yazar Değil	3	2,33	2,31	377,33	5	10,069	,073
	Okur Yazar	21	2,05	1,77	369,12			
	İlköğretim 1.Kademe	167	1,44	1,61	295,43			
	İlköğretim 2.Kademe	130	1,29	1,32	290,59			
	Lise	143	1,36	1,57	284,31			
	Üniversite	111	1,22	1,72	260,77			
Antisosyal Niyet	Okur-Yazar Değil	3	1,00	1,00	240,00	5	3,335	,648
	Okur Yazar	21	1,48	1,78	262,43			
	İlköğretim 1.Kademe	167	1,83	2,01	289,03			
	İlköğretim 2.Kademe	130	2,07	2,15	306,61			
	Lise	143	1,80	2,06	285,08			
	Üniversite	111	1,69	2,11	274,55			

Tablo 4.38. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutunda istatistiksel açıdan bireylerin baba öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği gözlenmiştir ($H(5)= 10,069$; $p=,073>0,05$). Antisosyal niyet alt boyutuna bakıldığında da üniversite öğrencilerinin istatistiksel açıdan baba öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği gözlenmiştir ($H(5)= 3,335$; $p=,648>0,05$).

Tablo 4.39.'da SYTIÖ B bölümü toplam puanı, şiddete yönelik tutunlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanlarının bireylerin baba öğrenim durumuna göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.39. SYTIÖ B bölümü toplam ve şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanlarının baba öğrenim durumuna göre ANOVA sonucuna ilişkin bulgular.

	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	p
Şiddete Yönelik Tutumlar	Okur Yazar Değil	3	3,67	1,15	G.Arası	1,880	5	,376	,053	,998
	Okur Yazar	21	3,67	2,10	G.İçi	4021,849	569	7,068		
	İlköğretim 1.Kademe	167	3,42	2,56	Toplam	4023,729	574			
	İlköğretim 2.Kademe	130	3,51	2,71						
	Lise	143	3,50	2,84						
	Üniversite	111	3,53	2,60						
Haklılık Düşünceleri	Okur Yazar Değil	3	2,00	1,73	G.Arası	26,873	5	5,375	1,401	,222
	Okur Yazar	21	4,24	2,07	G.İçi	2647,273	569	4,653		
	İlköğretim 1.Kademe	167	3,60	2,08	Toplam	2674,146	574			
	İlköğretim 2.Kademe	130	3,92	2,22						
	Lise	143	4,08	2,14						
	Üniversite	111	3,88	2,23						
SYTIÖ B Bölümü Toplam Puanı	Okur Yazar Değil	3	9,00	3,00	G.Arası	93,803	5	18,761	,342	,888
	Okur Yazar	21	11,43	4,08	G.İçi	17575,756	569	30,889		
	İlköğretim 1.Kademe	167	10,29	5,46	Toplam	17669,558	574			
	İlköğretim 2.Kademe	130	10,80	5,78						
	Lise	143	10,74	5,50						
	Üniversite	111	10,33	5,81						

Tablo 4.39. incelendiğinde şiddete yönelik tutumlar alt boyutunda ($F(5,569)= ,053$; $p=,998>0,05$), haklılık düşünceleri alt boyutunda ($F(5,569)=1,401$; $p=,222>0,05$) ve SYTIÖ B bölümü toplam puanlarında ($F(5,569)=,342$; $p=,888>0,05$) üniversite öğrencilerinin baba

öğrenim durumu değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır.

4.18. Üniversite Öğrencilerinin Ailede Daha Önce Herhangi Bir Suçtan Ceza Alan veya Tutuklanan Birey Olup Olmama Durumuna Göre Suça Yönelik Tutum ve İlişkilerinin İncelenmesi

Tablo 4.40.'da SYTİÖ A bölümü alt boyutlarının (suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı ve suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı) ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre farklılaşma düzeyini belirlemek için yapılan Mann-Whiney U testi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 4.40. SYTİÖ A bölümü ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre Mann-Whiney U testine ilişkin bulgular.

	Ailede herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sıralar Toplamı	U	p	Fark
Suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı	Yok	526	0,04	0,21	280,97	147792,00	9191,00	,000*	2>1
	Var	49	0,35	0,52	363,43	17808,00			
Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı	Yok	526	0,20	1,04	276,23	145296,00	6695,00	,000*	2>1
	Var	49	2,63	3,38	414,37	20304,00			

* $p<0,05$

Tablo 4.40. incelendiğinde ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmaması durumuna göre suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı alt boyutunda anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($U=9191,00$; $p=,000<0,05$). Farkın ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunan öğrencilerin lehinde olduğu görülmektedir. Bu bulgu ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunan öğrencilerin bulunmayan öğrencilere göre suçlu arkadaş sayısının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı puanlarına ($U=6695,00$; $p=,000<0,05$) bakıldığında da istatistiksel açıdan anlamlı bir fark gözlenmiştir. Bu farkın ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunan öğrencilerin lehinde olduğu görülmektedir. Elde edilen bu bulgu ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunan öğrencilerin bulunmayan öğrencilere göre suçlu arkadaş katsayısının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.41.'de SYTIÖ B bölümüne ait suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyut puanlarının ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre farklılaşma düzeyini belirlemek için yapılan Mann-Whitney U testi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 4.41. SYTIÖ B bölümü suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyut puanlarının ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmaması durumuna göre Mann-Whitney U testine ilişkin bulgular.

	Ailede herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey	n	\bar{x}	Ss	Sıralar Ort.	Sıralar Toplamı	U	p	Fark
Suç Davranışında Bulunan Kişilerle İlişkilere Yönelik Tutumlar	Yok	526	1,33	1,52	285,30	150068,50	11467,50	,184	
	Var	49	1,77	2,04	316,97	15531,50			
Antisosyal Niyet	Yok	526	1,79	2,04	283,60	149172,00	10571,00	,032*	2>1
	Var	49	2,26	2,21	335,27	16428,00			

* $p<0,05$

Tablo 4.41. incelendiğinde suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar alt boyutunda ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre anlamlı düzeyde bir fark gözlenmemiştir ($U= 11467,50$; $p=,181>0,05$). Antisosyal niyet alt boyutunda ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($U=10571,00$; $p=0,032<0,05$). Farkın ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunan öğrencilerin lehinde olduğu görülmektedir. Bu bulgu ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunan öğrencilerin antisosyal niyet düzeylerinin ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.42.'de SYTIÖ B bölümü toplam puanı, şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanlarının ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre farklılaşma düzeyini belirlemek için yapılan Bağımsız Gruplar t testi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 4.42. SYTİÖ B bölümü toplam ve şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanlarının ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre t testine ilişkin bulgular.

	Ailede herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey	n	\bar{x}	Ss	t	p
Şiddete Yönelik Tutumlar	Yok	526	3.47	2.65	-.552	.581
	Var	49	3.69	2.60		
Haklılık Düşünceleri	Yok	526	3.84	2.18	-.673	.501
	Var	49	4.06	1.95		
SYTİÖ B Bölümü Toplam Puanı	Yok	526	10.45	5.49	-1.630	.104
	Var	49	11.79	6.02		

Tablo 4.42. incelendiğinde, şiddete yönelik tutumlar ($t=-.552$; $p=.581>0,05$) ve haklılık düşünceleri ($t=-.673$; $p=.501>0,05$) alt boyutunda ve SYTİÖ B Bölümü toplam puanında ($t=1,630$; $p=.104>0,05$) ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark gözlenmemiştir.

4.19. Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı İstismarı ve İhmali ile Suça Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Üniversite öğrencilerinin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ve Suça Yönelik Tutum ve İlişkiler Ölçeği'nin alt boyutlarının ve toplam puanlarının birbirleriyle olan ilişkilerini belirlemek amacıyla uygulanan Spearman Sıra Farkları Korelasyon analizi sonucu elde edilen bulgular Tablo 4.43.'te verilmiştir

Tablo 4.43. Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği toplam ve alt boyut puanları ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği toplam ve alt boyut puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan Spearman Brown Sıra Farkları korelasyon analizine ilişkin bulgular.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1 Fiziksel istismar	1,00	,485**	,225**	,345**	,390**	,370**	,546**	,080	,111**	,189**	,270**	,102*	,000	,204**
2 Duygusal istismar		1,00	,295**	,421**	,693**	,570**	,807**	,111**	,142**	,107*	,230**	,106*	-,028	,151**
3 Cinsel istismar			1,00	,187**	,170**	,203**	,413**	,065	,104*	,080	,167**	,048	,007	,106*
4 Fiziksel ihmal				1,00	,485**	,394**	,640**	-,005	,031	,198**	,158**	,189**	,027	,215**
5 Duygusal ihmal					1,00	,535**	,831**	,059	,096*	,077	,193**	,140**	,034	,166**
6 Aşırı koruma-kontrol						1,00	,776**	,081	,065	,133**	,207**	,173**	,004	,185**
7 ÇÇTÖ toplam puanı							1,00	,109**	,137**	,191**	,281**	,175**	,023	,239**
8 Suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı								1,00	,807**	,143**	,123**	,030	,027	,118**
9 Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı									1,00	,163**	,117**	,036	,048	,136**
10 Suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar										1,00	,333**	,192**	,079	,489**
11 Antisosyal niyet											1,00	,317**	,142**	,634**
12 Şiddete yönelik tutumlar												1,00	,166**	,741**
13 Haklılık düşünceleri													1,00	,567**
14 SYTİÖ B bölümü toplam puanı														1,00

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin toplam puanının alt boyutları ile ilişkisi incelendiğinde duygusal istismar ($r=,807$; $p=,000$; $p<0,01$), duygusal ihmal ($r=,831$; $p=,000$; $p<0,01$) ve aşırı koruma-kontrol ($r=,776$; $p=,000$; $p<0,01$) alt boyut puanları arasında $p<0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur, ÇÇTÖ toplam puanlarının fiziksel istismar ($r=,546$; $p=,000$; $p<0,01$) ve fiziksel ihmal ($r=,640$, $p=,000$; $p<0,01$) alt boyutları arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ÇÇTÖ toplam puanı ile cinsel istismar ($r=,413$; $p=,000$; $p<0,01$) alt boyut puanları arasında ise $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

ÇÇTÖ toplam puanı ile Suça Yönelik Tutum ve İlişkiler Ölçeği'nin A bölümü suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı ($r=,109$; $p=,000$; $p<0,01$) ve suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı ($r=,137$; $p=,000$; $p<0,01$) alt boyutları ve Suça Yönelik Tutum ve İlişkiler Ölçeği'nin B bölümü toplam puanı ($r=,239$; $p=,000$; $p<0,01$), suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ($r=,191$; $p=,000$; $p<0,01$) ve şiddete yönelik tutumlar ($r=,175$; $p=,000$; $p<0,01$) alt boyut puanları arasında $p<0,01$ düzeyinde istatistiksel açıdan pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ÇÇTÖ toplam puanı ile antisosyal niyet ($r=,281$; $p=,000$; $p<0,01$) alt boyut puanları arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ÇÇTÖ toplam puanı ile haklılık düşünceleri alt boyut puanları arasında ise $0,05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). Bu bulgulara göre bireylerin çocukluk çağı travma düzeyleri arttıkça suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısının arttığı, suça yönelik tutumlarda, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlarda, şiddete yönelik tutumlarda olumlu düzeyde artışın olduğu ve antisosyal niyet düzeyinin de yükseldiği söylenebilmektedir.

Fiziksel istismar alt boyut puanları ile duygusal istismar ($r=,485$; $p=,000$; $p<0,01$), fiziksel ihmal ($r=,345$; $p=,000$; $p<0,01$), duygusal ihmal ($r=,390$; $p=,000$; $p<0,01$) ve aşırı koruma-kontrol ($r=,370$; $p=,000$; $p<0,01$) alt boyut puanları arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunurken fiziksel istismar ile cinsel istismar ($r=,225$; $p=,000$; $p<,001$) alt boyut puanları arasında ise $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Fiziksel istismar alt boyut puanlarının SYTİÖ ölçeğinin alt boyutları suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı ($r=,111$; $p=,008$; $p<0,01$), suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ($r=,189$; $p=,000$; $p<0,01$) alt boyut puanları ve SYTİÖ B bölümü

toplam puanları ($r=,204$; $p=,000$; $p<0,01$) ile arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki; şiddete yönelik tutumlar ($r=,102$; $p=,014$; $p<0,05$) ile $p<0,05$ düzeyinde pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Fiziksel istismar alt boyut puanları ile antisosyal niyet ($r=,270$; $p=,000$; $p<0,01$) alt boyut puanları arasında ise $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır. Fiziksel istismar alt boyut puanları ile suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı ve haklılık düşünceleri alt boyut puanları arasında ise $0,05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Bu bulgular bireylerin fiziksel istismar düzeyi arttıkça suça yönelik tutum toplam puanlarının, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısının, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik olumlu tutumların, şiddete yönelik olumlu tutumların ve antisosyal niyet düzeyinin arttığını göstermektedir.

Duygusal istismar alt boyut puanları ile cinsel istismar ($r=,295$; $p=,000$; $p<0,01$) ve fiziksel ihmal ($r=,421$; $p=,000$; $p<0,01$) alt boyut puanları arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunurken duygusal istismar alt boyut puanları ile duygusal ihmal ($r=,693$; $p=,000$; $p<0,01$) ve aşırı koruma-kontrol ($r=,570$; $p=,000$; $p<0,01$) alt boyut puanları arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Duygusal istismar alt boyut puanlarının SYTIÖ ölçeğinin alt boyutları suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı ($r=,111$; $p=,008$; $p<0,01$), suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı ($r=,142$; $p=,001$; $p<0,01$), antisosyal niyet ($r=,230$; $p=,000$; $p<0,01$) alt boyut puanları ve SYTIÖ B bölümü toplam puanları ($r=,151$; $p=,000$; $p<0,01$) ile arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki; suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ($r=,107$; $p=,011$; $p<0,05$) ve şiddete yönelik tutumlar ($r=,106$; $p=,011$; $p<0,05$) ile $p<0,05$ düzeyinde pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Duygusal istismar alt boyut puanları ile haklılık düşünceleri alt boyut puanları arasında ise $0,05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>,05$). Bu bulgulara bakılarak bireylerin duygusal istismara maruz kalma düzeyi arttıkça suça yönelik tutum toplam puanlarının, suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısının, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısının, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik olumlu tutumların, şiddete yönelik olumlu tutumların ve antisosyal niyet düzeyinin arttığı söylenebilmektedir.

Cinsel istismar alt boyut puanları ile fiziksel ihmal ($r=,187$; $p=,000$; $p<0,01$), duygusal ihmal ($r=,170$; $p=,000$; $p<0,01$) ve aşırı koruma-kontrol ($r=,203$; $p=,000$; $p<0,01$) alt boyut puanları arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Cinsel istismar alt boyut puanlarının suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı ($r=,104$; $p=,012$; $p<0,05$) alt boyut puanı ve SYTIÖ B bölümü toplam puanları ($r=,106$; $p=,011$; $p<0,05$) ile arasında $p<0,05$ düzeyinde pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki; antisosyal niyet ($r=,167$; $p=,000$; $p<0,01$) ile $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır. Cinsel istismar alt boyut puanları ile suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar, şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanları arasında ise $0,05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki anlamlı ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Bu bulguya göre bireylerin cinsel istismar düzeyi arttıkça suça yönelik tutum toplam puanlarının, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısının ve antisosyal niyet düzeyinin artabileceği düşünülmektedir.

Fiziksel ihmal alt boyut puanları ile duygusal ihmal ($r=,485$; $p=,000$; $p<0,01$) ve aşırı koruma-kontrol ($r=,394$; $p=,000$; $p<0,01$) alt boyut puanları arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Fiziksel ihmal alt boyut puanları ile SYTIÖ ölçeğinin alt boyutları suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ($r=,198$; $p=,000$; $p<0,01$), antisosyal niyet ($r=,158$; $p=,000$; $p<0,01$), şiddete yönelik tutumlar ($r=,189$; $p=,000$; $p<0,01$) ve SYTIÖ B bölümü toplam puanları ($r=,215$; $p=,000$; $p<0,01$) ile arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Fiziksel ihmal alt boyut puanları ile suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı ve haklılık düşünceleri alt boyut puanları arasında ise $0,05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki anlamlı ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Bu bulgulara göre bireylerin fiziksel ihmal düzeyi arttıkça suça yönelik tutum toplam puanlarının, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik olumlu tutumların, şiddete yönelik olumlu tutumların ve antisosyal niyet düzeyinin arttığı söylenebilmektedir.

Duygusal ihmal alt boyut puanları ile aşırı koruma-kontrol ($r=,535$; $p=,000$; $p<0,01$) alt boyut puanları arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Duygusal ihmal alt boyut puanları ile SYTİÖ ölçeği suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı ($r=,096$; $p=,021$; $p<0,05$) alt boyutu ile $p<0,05$ düzeyinde pozitif yönde çok zayıf düzeyde ilişki bulunurken; antisosyal niyet ($r=,193$; $p=,000$; $p<0,01$), şiddete yönelik tutumlar ($r=,140$; $p=,001$; $p<0,01$) alt boyut puanları ve SYTİÖ B bölümü toplam puanları ($r=,166$; $p=,000$; $p<0,01$) arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde çok zayıf düzeyde ilişki tespit edilmiştir. Duygusal ihmal alt boyut puanları ile suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanları arasında ise $0,05$ düzeyinde anlamlı ilişkiye ulaşılamamıştır ($p>0,05$). Bu bulgulara göre bireylerin duygusal ihmal düzeyi arttıkça suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısının, antisosyal niyet düzeyinin, şiddete yönelik olumlu tutum ve suça yönelik tutum toplam puan düzeyinin artış gösterdiği bulunmuştur.

Aşırı koruma-kontrol alt boyut puanları ile SYTİÖ ölçeğinin alt boyutları suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ($r=,133$; $p=,001$; $p<0,01$), antisosyal niyet ($r=,207$; $p=,000$; $p<0,01$), şiddete yönelik tutumlar ($r=,173$; $p=,000$; $p<0,01$) alt boyut puanları ve SYTİÖ B bölümü toplam puanları ($r=,185$; $p=,000$; $p<0,01$) arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aşırı koruma-kontrol alt boyut puanları ile suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı ve haklılık düşünceleri alt boyut puanları arasında ise $0,05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Bu bulgu göstermektedir ki bireylerin aşırı koruma-kontrole maruz kalma düzeyleri arttıkça suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik olumlu tutumlarda, şiddete yönelik olumlu tutumda, antisosyal niyet düzeyinde ve suça yönelik toplam puan düzeyinde de artma olabilecektir.

SYTİÖ A bölümü suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı alt boyut puanları ile suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı ($r=,207$; $p=,000$; $p<0,01$) alt boyutu arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde yüksek düzeyde; suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ($r=,143$; $p=,001$; $p<0,01$), antisosyal niyet ($r=,123$; $p=,003$; $p<0,01$) alt boyut puanları ve SYTİÖ B bölümü toplam puanları ($r=,118$; $p=,004$; $p<0,01$) arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı alt boyut puanları ile şiddete yönelik tutumlar ve

haklılık düşünceleri alt boyut puanları arasında ise 0,05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$).

SYTİÖ A bölümü suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı alt boyut puanları ile suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ($r=,163$; $p=,000$; $p<0,01$), antisosyal niyet ($r=,117$; $p=,005$; $p<0,01$) alt boyut puanları ve SYTİÖ B bölümü toplam puanları ($r=,136$; $p=,001$; $p<0,01$) arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı alt boyut puanları ile şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyut puanları arasında ise 0,05 düzeyinde anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir ($p>0,05$).

Suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar alt boyut puanlarının antisosyal niyet ($r=,333$; $p=,000$; $p<0,01$) alt boyut puanı ve SYTİÖ B bölümü toplam puanları ($r=,489$; $p=,000$; $p<0,01$) ile arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde zayıf düzeyde; şiddete yönelik tutumlar ($r=,192$; $p=,000$; $p<0,01$) alt boyut puanı ile arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır. Suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı alt boyut puanları ile haklılık düşünceleri alt boyut puanları arasında ise 0,05 düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Antisosyal niyet alt boyut puanlarının haklılık düşünceleri alt boyut puanı ($r=,142$; $p=,001$; $p<0,01$) ile arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde çok zayıf düzeyde; şiddete yönelik tutumlar alt boyut puanı ($r=,317$; $p=,000$; $p<0,01$) ile arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde zayıf düzeyde; SYTİÖ B bölümü toplam puanları ($r=,634$; $p=,000$; $p<0,01$) ile arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Şiddete yönelik tutumlar alt boyut puanlarının haklılık düşünceleri alt boyut puanı ($r=,166$; $p=,000$; $p<0,01$) ile arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde çok zayıf düzeyde ve SYTİÖ B bölümü toplam puanları ($r=,741$; $p=,000$; $p<0,01$) ile arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Haklılık düşünceleri alt boyut puanları ile SYTİÖ B bölümü toplam puanları ($r=,567$; $p=,000$; $p<0,01$) arasında $p<0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmada elde edilen bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır. Sonraki aşamada bulgulara ilişkin sonuçlara yer verilmiş ve bu sonuçların ışığında öneriler sunulmuştur.

5.1. Tartışma

Bu bölümde araştırmanın sonucunda elde edilen üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismar ve ihmal durumu ile suça yönelik tutumlarına ilişkin bulguların literatürdeki sonuçlarla birlikte değerlendirilmesine yer verilmiştir.

5.1.1. Çocukluk çağı istismarı ve ihmaline dair bulguların tartışılması

Bu bölümde üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismar ve ihmal durumunun cinsiyet, yaş, sosyoekonomik düzey, en uzun süre yaşanan yerleşim birimi, anne baba birliktelik durumu, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu ve ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumu açısından farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulguların literatürdeki sonuçlarla birlikte değerlendirilmesine yer verilmiştir.

Çocukluk çağı istismar ve ihmal durumunun cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına bakıldığında araştırmanın sonuçlarına göre çocukluk çağı travmaları ile fiziksel istismar, duygusal istismar, duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol alt boyutları cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Çavuşoğlu'nun (2020) cinsiyete göre çocukluk çağı travmalarını incelediği çalışmasında kadın ve erkekler arasında istismar ve ihmal durumları açısından herhangi bir farklılık bulmaması ve Kourt'un (2011) üniversite örneklemini üzerinde olan çalışmasında çocukluk çağı travmaları türlerinde cinsiyete göre kadın ve erkekler açısından bir fark tespit etmemesi bu araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Bu araştırmada çocukluk çağı travmaları cinsel istismar ve fiziksel ihmal alt boyutlar açısından incelendiğinde ise cinsiyete göre cinsel istismarın kadınlar lehinde, fiziksel ihmalin ise erkekler lehinde farklılaştığı bulunmuştur. Kadınların cinsel istismara maruz kalma düzeyinin erkeklere göre daha yüksek olduğu erkeklerin ise fiziksel ihmale maruz kalma düzeyinin kadınlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu bulgu İlikçi-İygün'ün (2018) fiziksel ihmalde erkeklerin, cinsel istismarda ise kadınların daha yüksek

puanlara sahip olduğunu tespit ettiği araştırması ile paralellik göstermektedir. Ullman ve Filipas (2005) ile Aytaçalp ve Durat'ın (2019) bulgularında cinsel istismara maruz kalma düzeyinin kadın öğrencilerde daha fazla görüldüğünü tespit ettiği ve Kalyon ve Yazıcı (2020), Üstüner-Top ve Cam (2020) ile Öztürk vd.'nin (2020) üniversite öğrencilerinde fiziksel ihmalin erkekler lehinde yüksek olduğunu belirledikleri çalışmaların sonuçları bu araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Elde edilen bu araştırma sonuçları değerlendirildiğinde Türkkan ve Odacı (2018) tarafından erkek çocukların içinde buldukları çevrede kızlara göre daha özgür ve hareketli olmaları ve aileleri tarafından serbest bir şekilde yetiştirilmelerinin daha çok fiziksel ihmale maruz kalmalarına neden olabileceği ve kız çocuklarının da erkeklere göre davranışlarının daha çok sınırlandırılması, toplumun yüklediği cinsiyet kalıplarına uygun olarak daha uyumlu ve itaatkâr rollere göre yetiştirilmesinin istismara maruz kalma oranlarını arttırabileceği belirtilmektedir.

Çocukluk çağı istismar ve ihmal durumunun yaş gruplarına göre farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde çocukluk çağı travmaları açısından anlamlı bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgu yaş değişkeninin çocukluk çağındaki ihmal ve istismar üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşan Bostancı vd. (2006), Sönmez (2015), Sezer (2016), Arz (2018) ve Kalkavan'ın (2018) çalışmaları ile paralellik göstermektedir.

Diğer bir yandan bu araştırmanın bulguları Demirci (2016), Aytaçalp ve Durat (2019) Solmaz (2019), Kurtuldu (2019) ve Gülle-Düzenli'nin (2020) bulgularıyla farklılık göstermektedir. Solmaz'ın (2019) çalışmasında çocukluk çağı travmalarının yaş grubu büyüdükçe arttığı ve fiziksel istismar ve ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar düzeyinin ise daha küçük yaş gruplarında ortaya çıktığı bulunurken; Gülle-Düzenli'nin (2020) çalışmasında duygusal istismar ve ihmal alt boyutları ve çocukluk çağı travmaları ile yaş arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Demirci (2016) ise bu bulguların aksine yaş arttıkça çocukluk çağı travma puanının azaldığını saptamıştır. Aytaçalp ve Durat'ın (2019) araştırmasında ise çocukluk çağı travmalarının bütün alt boyutlarının 21-22 yaş grubunda yüksek olduğunu bulunmuştur. Kurtuldu (2019) beliren yetişkinlik dönemindeki kadınlar üzerinde yaptığı çalışmasında çocukluk çağındaki ihmal ve istismarın tüm alt boyutlarının 24-27 yaş grubunda arttığını bulmuştur. Literatürde birbirinden farklı sonuçlar elde edilmesinin, çalışmanın uygulandığı grup ve örneklemin birbirinden farklı olması ve

çalışmanın yürütüldüğü bölgedeki kültürel ve bireysel özelliklerin yaş gruplarına göre değişiklik göstermesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismar ve ihmal durumlarının sosyoekonomik düzeye göre farklılaştığı bulunmuştur. Bu çalışmaya göre fiziksel istismar ve duygusal istismar düşük sosyoekonomik düzeyde orta ve yüksek sosyoekonomik düzeye göre daha fazla görülmüştür. Elde edilen bu bulgu Yılmaz-Irmak'ın (2008) çocuk istismarı ve ihmalinin yaygınlığını araştırdığı çalışmasındaki fiziksel istismara uğrayanların önemli kısmının istismara uğramayanlara göre ekonomik açıdan kötü duruma sahip olduğu bulgusu ile paralellik göstermektedir.

Fiziksel ihmal alt boyutunda ise düşük ve düşük-orta sosyoekonomik düzeye sahip üniversite öğrencilerinin orta, orta-yüksek ve yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilere göre fiziksel ihmale daha yüksek düzeyde maruz kaldığı belirlenmiştir. Elde edilen bu bulgu Kourt'un (2011) ailedeki gelir düzeyi düşüğe fiziksel ihmal yaşanma sıklığının arttığını tespit ettiği çalışması ile benzerlik göstermektedir.

Üniversite öğrencilerinin duygusal ihmal düzeyleri düşük sosyoekonomik düzeyde orta, orta-yüksek ve yüksek sosyoekonomik düzeye göre daha yüksek bulunmuştur. Düşük-orta sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin orta sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerden daha yüksek duygusal ihmal düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu bulgu Häuser vd. (2011), Zeren vd. (2012) ve Sönmez'in (2015) çalışmasındaki bulgular ile paralellik göstermektedir. Häuser vd. (2011) alt sosyal sınıfın duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal üzerinde etkili olduğuna ve orta sosyal sınıfın ise fiziksel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal için bir risk faktörü olduğuna ulaşımlardır. Zeren vd. (2012) araştırmasında da gelir düzeyi 1000 TL'nin altında olan kişilerin duygusal örselenme düzeylerin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sönmez (2015) de algılan gelir düzeyi ile duygusal ihmal arasında anlamlı derecede farklılığa ulaşmıştır. Sönmez'in (2015) çalışmasında düşük gelir düzeyine sahip kişilerin orta ve yüksek gelire sahip kişilerden daha fazla duygusal ihmale uğradığı görülmüştür.

Çalışmadaki bir diğer alt boyut olan aşırı koruma-kontrol alt boyutunda ise düşük sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin orta sosyoekonomik düzeye sahip kişilerden daha yüksek aşırı koruma-kontrole maruz kaldığı bulunmuştur. Yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrenciler ise düşük, düşük-orta ve orta-yüksek sosyoekonomik düzeye sahip

öğrencilerden daha az düzeyde aşırı koruma-kontrole maruz kalmışlardır. Elde edilen bu bulgu Aydoğdu ve Dilekmen'in (2016) aylık gelir düzeyi 1000 TL ve altı olan ailelerde 1000-2000 TL arası ve 2000 TL ve üstü gelire sahip ailelerden daha yüksek oranda aşırı koruyucu tutum olduğunu tespit ettiği çalışması ile paralellik göstermektedir.

Çocukluk çağı istismar ve ihmalinin genel durumu değerlendirildiğinde yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin orta-yüksek, düşük-orta ve düşük sosyoekonomik düzeydeki bireylerden daha az düzeyde travmaya maruz kaldığı saptanmıştır. Orta sosyoekonomik düzey ile düşük-orta ve düşük sosyoekonomik düzey arasında; orta-yüksek sosyoekonomik düzey ile düşük sosyoekonomik düzey arasındaki çocukluk çağı travmaları açısından farklılaşma ise düşük ve düşük-orta sosyoekonomik düzey lehinde olduğu bulunmuştur. Bu araştırma sonucunda düşük sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin daha yüksek oranda travmaya maruz kaldığı gözlenmiştir. Özçevik ve Güneş (2019) hemşirelik öğrencileri ile yürüttükleri çalışmalarında öğrencilerin algılanan sosyo-ekonomik düzeyi arttıkça çocukluk çağındaki travmalarının azaldığını tespit etmişlerdir. Yapılan başka bir çalışmada da düşük gelir düzeyine sahip üniversite öğrencilerin çocukluk çağı travmalarının orta ve yüksek gelir düzeyine sahip öğrencilerden anlamlı şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Solmaz, 2019).

Bu çalışmada cinsel istismar alt boyutu ile sosyoekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılmamıştır. Literatüre bakıldığında elde edilen bu bulgunun Kourt'un (2011) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmasında, Erükçü'nün (2013) ergenlerle yaptığı çalışmada ve Hedin'in (2000) kadın ve çocuklara yönelik fiziksel ve cinsel istismarı araştırdığı çalışmasındaki cinsel istismarın sosyoekonomik düzeye göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği bulgusu ile paralellik göstermektedir. Bu durum cinsel istismarın her sosyoekonomik düzeyde görülebileceğini ortaya koymaktadır.

En uzun süre yaşanan yerleşim biriminin çocukluk çağı istismar ve ihmali üzerinde etkisi incelendiğinde bu araştırma çerçevesinde çocukluk çağı travmalarının alt boyutlarından sadece fiziksel ihmal düzeyinde farklılaşma olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencilerinden en uzun süre köy yerleşim biriminde yaşayanların en uzun süre kasaba, il ve metropol (Ankara, İstanbul, İzmir) yerleşim birimlerinde yaşayanlara göre daha yüksek düzeyde fiziksel ihmale uğradığı tespit edilmiştir. Fiziksel istismar, duygusal istismar, duygusal ihmal ve çocukluk çağı travmaları açısından ise anlamlı bir farklılığa ulaşılmamıştır. Elde edilen bu bulgu, Özçevik ve Güneş'in (2019) öğrencilerin çocukluk çağı travmalarının yaşamlarını

uzun süre köyde geçirenlerde en yüksek, büyükşehirde geçirenlerde ise en düşük olarak tespit ettiği hemşirelik öğrencileri ile olan çalışmasındaki bulgular ile farklılık göstermektedir. Aydınova'nın (2019) çocukluk çağı travmalarının hiçbir alt boyutunda en uzun süre yaşanan yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulmadığı çalışması ve Örsel vd.'ın (2011) fiziksel, duygusal ve cinsel istismar açısından en uzun süre yaşanan yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit etmediği çalışmasının bulguları ise bu çalışma ile paralellik göstermektedir. Bu çalışmada fiziksel ihmal düzeyinin yaşanan yerleşim birimine göre farklılık göstermesinde köyde yaşam şartlarının diğer yerleşim birimlerine göre zor olması ve çalışma koşullarının ağır olmasından kaynaklı çocukların fiziksel açısından ihmal edilmesine yol açtığı düşünülmektedir.

Çocukluk çağı istismar ve ihmalinin anne baba birliktelik durumuna göre değişiklik gösterme durumuna bakıldığında cinsel istismar alt boyutunda farklılaşma görülmüştür. Boşanmış ebeveynlere sahip öğrencilerin anne babası birlikte olan öğrencilere göre daha fazla cinsel istismara maruz kaldığı bulunmuştur. Elde edilen bu bulgu Dong vd.'ın (2003) cinsel istismara maruz kalma ile boşanmış ebeveyne sahip olma arasındaki güçlü ilişkinin varlığının tespit ettiği çalışma ile paralellik göstermektedir. Şahin (2019) parçalanmış ailedeki bireylerin daha yüksek oranda fiziksel ve duygusal istismar maruz kaldığı sonucuna ulaşırken Güvenç (2019) ise çalışmasında anne babası birlikte olan kişilerin anne babası boşanmış olanlara göre çocukluk çağındaki travmatik yaşantılara daha az maruz kaldığını tespit etmiştir.

Aytaçalp ve Durat (2019), Ezen ve Açıkgöz (2017) ve Örsel vd. (2011) çalışmalarında anne baba birliktelik durumu ile çocukluk çağındaki istismar ve ihmal arasında hiçbir anlamlı farklılığa ulaşmayarak bu çalışmada elde edilen bulgulardan farklı sonuçlara ulaşmışlardır. Bu çalışma kapsamında boşanmış ebeveyne sahip bireylerin anne babası birlikte olan bireylere göre cinsel istismara daha fazla maruz kalmasının nedeni olarak bu bireyler üzerinde ebeveyn kontrolünün daha az olması sonucu istismarcılara açık hale geldikleri düşünülmektedir. Boşanmış ebeveyne sahip çocukların, aile içindeki rol model eksikliğini telafi edebilmek için dışarıdaki yabancı bireylere karşı yakınlık geliştirebileceği ve uygun sınırları koruyamamaktan kaynaklı istismara maruz kalma durumlarının ortaya çıkabileceği düşünülmektedir.

Çocukluk dönemindeki istismar ve ihmal durumu anne öğrenimi açısından değerlendirildiğinde fiziksel ihmal alt boyutunda farklılaşma olduğu görülmüştür. Çalışma sonuçlarına göre anne öğrenim durumu okur-yazar olmayan öğrencilerin anne öğrenim

durumu üniversite, lise ve ilköğretim 2.kademe olan öğrencilere göre daha yüksek oranda fiziksel ihmale maruz kaldıkları bulunmuştur. Elde edilen bu bulgu Bozgün ve Pekdoğan'ın (2018) öğretmen adayları ile yürütmüş olduğu ve fiziksel ihmal boyutunda okur-yazar anneye sahip olmayanların daha yüksek düzeyde fiziksel ihmale maruz kaldığı sonucuna ulaştığı çalışma ile paralellik göstermektedir. Toplumumuzda çocukların bakımının çoğunluğunun anne tarafından üstlenildiği göz önüne alındığında annelerin eğitim düzeyi düştükçe çocuğun ihtiyaçlarının daha az farkında olduğu ve bunun sonucu olarak da çocukların fiziksel ihmale daha fazla maruz kaldığı düşünülmektedir.

Çocukluk çağındaki diğer ihmal ve istismar türlerinde anne eğitim düzeyi açısından herhangi bir farklılığa ulaşılmamıştır. Literatürdeki diğer çalışmalar incelendiğinde anne öğrenim durumu ile çocukluk çağındaki istismar ve ihmal arasında herhangi bir farklılaşma olmadığı görülmüştür (Aydın, 2018; Bostancı vd., 2006; Özçevik ve Güneş, 2019; Sezer, 2016; Türkkkan ve Odacı, 2018). Bu çalışma ve literatürdeki diğer çalışmaların sonuçları değerlendirildiğinde çocukluk çağındaki ihmal ve istismarın her eğitim düzeyindeki anneye sahip çocukta görülebileceği söylenebilir.

Baba öğrenim durumuna göre çocukluk çağındaki istismar ve ihmal düzeyinin farklılaşması incelendiğinde anne öğrenim durumunda olduğu gibi fiziksel ihmal boyutunda farklılaşma olduğu görülmüştür. Baba öğrenim durumu ilköğretim 1.kademe olan üniversite öğrencilerinin baba öğrenim durumu üniversite ve ilköğretim 2.kademe olan öğrencilerden daha yüksek fiziksel ihmal puanlarına sahip olduğu bulunmuştur. Kalkavan'ın (2018) üniversite örneklemini ile olan çalışmasında babası ilköğretim 1.kademe mezunu ve altı düzeyde olan bireylerin fiziksel ihmale uğrama durumlarının en yüksek oranda tespit edilmesi bu çalışmayı destekleyen çalışmalar arasında yer almaktadır. Yapılan araştırmalar baba eğitim düzeyi düştükçe çocukluk çağındaki istismar oranının arttığını belirtmektedir (Bostancı vd., 2006; Bozgün ve Pekdoğan, 2018; Örsel vd., 2011). Baba öğrenim düzeyinin düşük olmasının çocuğun biyolojik, sosyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarına karşı daha az duyarlı olmaya neden olabileceği bunun sonucu olarak da çocukların babaları tarafından daha fazla fiziksel ihmale maruz kalmasına yol açabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada çocukluk çağındaki diğer ihmal ve istismar türlerinde baba eğitim düzeyi açısından herhangi bir farklılığa ulaşılmamıştır. Aytaçalp ve Durat (2019), Kourt (2011), Sezer (2016) ve Türkkkan ve Odacı'nın (2018) çalışmalarının bulguları bu araştırmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Yapılan bu çalışmanın ve literatürdeki sonuçların

doğrultusunda çocukluk çağındaki ihmal ve istismarın her eğitim düzeyindeki babaya sahip çocukta görülebileceği söylenebilir.

Üniversite öğrencileri ile yürütülmüş olan bu çalışmada çocukluk çağı istismar ve ihmal durumu, ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre incelenmiştir. Duygusal istismar ve ihmal alt boyutlarında ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olan öğrencilerin daha yüksek oranda duygusal istismar ve ihmale maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Ayrıca bu öğrencilerin çocukluk çağındaki travmaya maruz kalma düzeyleri ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olmayan kişilerden daha yüksek olarak gözlenmiştir. Elde edilen bu bulgu Yüksel ve Çifci'nin (2017) hükümlü bireylerle yaptıkları çalışmadaki bulgular ile paralellik göstermektedir. Yüksel ve Çifci (2017) araştırmalarında ailesinde suç işlemiş birey olan öğrencilerin fiziksel istismar ve ihmal, duygusal istismar ve ihmal ve çocukluk çağı travmalarının ailesinde suç işleyen birey olmayan öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşarak bu çalışmanın bulgularını desteklemektedir.

Yapılan bir metaanaliz çalışması suç geçmişi olan ebeveyn varlığının çocuğun ihmal edilmesinde en büyük risk faktörü olduğunu bulmuştur (Mulder vd., 2018). Saruç'un (2014) çalışmasında da hükümlü kadınların yaklaşık yarısının ailesinde hükümlü kişiler bulunurken çoğu kadın çocukluğunda en yakınları tarafından fiziksel ve cinsel istismara uğramıştır. Özcan vd. (2017) da ailesinde cezaevine giren kişi bulunan ergenlerde daha yüksek oranda cinsel istismar olduğunu bulmuşlardır. Bu çalışmadaki sonuçlara paralel olarak literatürdeki diğer çalışmaların sonuçları doğrultusunda ailede ceza alan veya tutuklanan bireyin varlığının çocuğu istismara ve ihmale açık hale getirdiği düşünülmektedir.

5.1.2. Suça yönelik tutum ve ilişkilere dair bulguların tartışılması

Bu bölümde üniversite öğrencilerinin suça yönelik tutumlarının cinsiyet, yaş, sosyoekonomik düzey, en uzun süre yaşanan yerleşim birimi, anne baba birliktelik durumu, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu ve ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumu açısından farklılaşp farklılaşmadığına ait bulguların literatürdeki sonuçlarla birlikte değerlendirilmesine yer verilmiştir.

Suça yönelik tutumların cinsiyete göre farklılaşmasının incelendiği bu çalışmada suça yönelik tutum düzeyinde ve suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar, antisosyal niyet, şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyutlarında erkekler

daha yüksek sonuçlar elde etmişlerdir. Elde edilen bu bulgular Greiner (2010), Ozulu (2011), Certel vd. (2014), Sevim ve Ataş (2015) ve Sarı ve Arslantaş'ın (2018) çalışmalarındaki araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Üniversite öğrencilerinin şiddete eğilimlerinin incelendiği Sevim ve Ataş'ın (2015) çalışmasında öğrencilerin beşte biri şiddetin gerekli olduğunu savunurken erkekler kadınlara göre şiddetin uygulanmasını daha fazla gerekli görmüşlerdir. Ozulu'nun (2011) suç farkındalık düzeylerini incelediği çalışmasında kız öğrencilerin suça yönelik farkındalıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sarı ve Arslantaş'ın (2018) lise örneklemini üzerinde yürüttükleri çalışmada da erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre suç davranışını daha fazla onayladığı görülmüştür. Certel vd. (2014) ortaokul öğrencilerinin antisosyal inanç ve tutumlarını ölçtükleri çalışmada erkek öğrenciler antisosyal inanç ve tutum puanlarında kız öğrencilere göre daha yüksek sonuç elde etmişlerdir. Greiner'in (2010) çalışmasında da antisosyal niyet düzeyinin erkeklerde kadınlara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmalarda suç davranışında bulunan kişilerin cinsiyetinin daha çok erkek olduğu görülmektedir (Balat ve Akman,2006; Şentürk-Dızman, 2019; Göger, 2020; Şentürk, 2018; Thapa vd., 2020). Bu çalışmadaki sonuçlar cinsiyet faktörü açısından literatür ile uyusmaktadır. Erkeklerin kadınlara göre suçu daha fazla onaylamasının nedenlerinin erkeklerin toplumdaki statü düzeyinin kadınlara göre daha yüksek görülmesi, kadınların erkeklere göre daha zayıf olup suçun kurbanı olması, erkeklerin sorunların bir çözümü olarak saldırganca bir tutum benimsemeleri, erkeklerin ailede kadınlara göre daha baskın yetiştirilmesi ve aile içinde erkek şiddetinin onaylanması olduğu düşünülmektedir.

Suçta yönelik tutumların yaşa göre farklılaşması incelendiğinde sadece haklılık düşünceleri alt boyutunda yaş grupları arasında anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır. 18-19 yaş grubu üniversite öğrencilerinin suç davranışına yönelik haklılık düşünceleri 22 yaş ve üzeri yaş grubuna göre daha yüksek oranda görülmüştür. 18-19 yaş grubununun gerçekleştirebilecek bir suç durumunda kendilerini daha haklı görme eğiliminde olduğu bulunmuştur. Yaş arttıkça bireylerin daha fazla bilinçlenmesinin bir sonucu olarak suç bakımından kendilerini daha az haklı görmeye başladıkları düşünülmektedir. Suçta yönelik genel tutum düzeyi ve diğer alt boyutlar incelendiğinde ise yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılığa ulaşılmamıştır. Bu çalışmaya göre her yaştan bireyin suça yönelik olumlu bir tutum içerisinde bulunulabileceği söylenebilmektedir. Elde edilen bu bulgu Ersen vd. (2011) ve Şentürk'ün (2018) çalışmasındaki sonuçlarla paralellik göstermektedir. Ersen vd. (2011) suç işlemiş kadınlarla

yaptıkları çalışmada suç davranışının görülmesinde yaş bakımından anlamlı bir farklılığa ulaşmazken, Şentürk (2018) de suça sürüklenen çocukların yaş dağılımının birbirine çok yakın olduğunu ve anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını bulmuştur.

Suçta yönelik tutumların sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmasına bakıldığında ise bu çalışma çerçevesinde suça yönelik genel tutum düzeyi ve alt boyutlar açısından anlamlı bir farklılığa ulaşılmamıştır. Ersen vd.'in (2011) çalışması gelir düzeyi açısından suç davranışında bulunmada anlamlı farklılaşma tespit etmeyerek bu çalışmada elde edilen bulgular ile paralellik gösterirken Balat ve Akman (2006), Demirel (2017), Şentürk (2018), Şentürk-Dızman (2019) ve Göger'in (2020) araştırma sonuçları bu çalışmadaki bulgulardan farklılık göstermektedir. Demirel (2017) cezaevine girmiş bireylerin gelir düzeyinin çok düşük olduğunu, Şentürk-Dızman (2019) ve Şentürk (2018) suça sürüklenmiş gençlerin ailelerinin maddi durumunun zayıf olduğunu, Göger (2020) suça sürüklenmiş çocukların ailelerinin gelir düzeyinin düşük ve sosyoekonomik durumlarının kötü olduğunu tespit ederken bunların aksine ise Balat ve Akman (2006) sosyoekonomik düzeyi yüksek öğrencilerin daha fazla suç içeren davranışlarda bulunduğunu ve Sarı ve Arslantaş (2018) öğrenciler arasında ekonomik düzey arttıkça suçu onaylama düzeyinin de arttığını tespit etmişlerdir. Literatürde birbirinden farklı sonuçlar elde edilmesinde çalışmaların yürütüldüğü araştırma gruplarının birbirinden farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Suçta yönelik tutumların en uzun süre yaşanan yerleşim birimine göre farklılaşma durumuna bakıldığında suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyutlarında farklılaşma olduğu görülmüştür. Suça yönelik genel tutum düzeyi ve diğer alt boyutlarda en uzun süre yaşanan yerleşim birimine göre farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Şentürk (2018) ve Ersen vd.'in (2011) suç davranışında bulunmuş bireylerle yürüttükleri çalışmalar da suç ile ikamet edilen birim arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucu bu çalışmadan elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir.

Bu çalışmada en uzun süre metropol (Ankara, İstanbul, İzmir) yerleşim biriminde yaşamış üniversite öğrencilerinin suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik olumlu tutum düzeyi en uzun süre il yerleşim biriminde yaşamış öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Haklılık düşünceleri alt boyutunda ise en uzun süre metropol (Ankara, İstanbul, İzmir) yerleşim biriminde yaşamış olan öğrencilerin haklılık düşünceleri, köy yerleşim biriminde yaşamış olan öğrencilere göre anlamlı şekilde daha

yüksek belirlenmiştir. Uzun süre metropolde yaşamış kişilerin diğer yerleşim birimlerinde yaşamış kişilere göre daha fazla suç davranışında bulunmuş kişilerle birlikte olma imkânı buldukları ve bu durumun bireyleri suçlu kişilere karşı olumlu tutum içinde olmaya yönelttiği düşünülmektedir. Özbay'ın (2005) ergenleri suça yönelten faktörleri araştırdığı çalışmada suç olaylarının fazla olduğu semtlerde daha fazla suça yönelimin olduğunu bulunmuştur. Uzun süre metropolde yaşamış kişilerin suçluluk konusunda haklılık düşüncelerine sahip olmasında yaşadıkları şehirlerde köy gibi kırsal bir bölgeye göre çok fazla suç olaylarına tanıklık ettikleri ve bu durumu bir zaman sonra kanıksayarak içselleştirdikleri düşünülmektedir. Ayrıca kentlerde küçük yerleşim alanlarına göre toplum baskısının az olmasının bireylerin suça yönelmesine katkı sağlayacağı Hancı vd. (1996) tarafından ifade edilmiştir (Akt. Şentürk-Dızman, 2019). Kunt (2003) hükümlü çocukların suç olgusunu incelediği çalışmada çocukların çoğunun kırsal bir bölgede doğup şehir merkezine göç ettiklerini tespit etmiş ve bu çocukların suç işleme yönünden en fazla risk altında bulunan kesim olduğu belirtilmiştir.

Suçla yönelik tutumların, anne baba birliktelik durumu değişkenine göre farklılaşması incelendiğinde suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutum, antisosyal niyet ve suça yönelik genel tutum düzeyinde anlamlı farklılaşma görülmüştür. Anne babası boşanmış olan bireylerin anne babası birlikte olan kişilere göre daha fazla suçlu arkadaşına sahip olduğu ve bu suçlu kişilerle daha fazla zaman geçirdiği tespit edilmiştir. Yine anne babası boşanmış olan bireylerin anne babası birlikte olanlara göre suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik daha fazla olumlu tutum içinde bulunduğu, antisosyal niyet düzeylerinin ve suça yönelik genel tutum düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen bu bulgular Smith ve Stern (1997), Farrington (2005) ve Şentürk-Dızman'ın (2019) çalışmalarındaki bulgular ile benzerlik göstermektedir. Parçalanmış aile gençleri suça iten önemli bir faktörken, aile bütünlüğünün korunması gençler için koruyucu faktörlerden biri olmaktadır (Şentürk-Dızman, 2019). Farrington (2005) parçalanmış aileye sahip olmanın antisosyal davranış geliştirmede bir risk faktörü olduğunu ortaya koymuştur. Smith ve Stern (1997) de parçalanmış aileye sahip olmanın ve tek ebeveynli olmanın suçlulukla yakından ilişkili olduğunu belirtmiştir. Boşanmış ebeveynlere sahip olmanın, bireylerin suçlu arkadaş edinmelerinde ve suça karşı olumlu bir tutum içerinden bulunmalarında bir risk faktörü olduğu düşünülmektedir. Ebeveyn denetiminin eksik olduğu

durumlarda bireyler suçlu kişilerin olduğu çevrede içinde bulunulan ortamın etkisi ile yanlış tutumlara daha fazla sahip olma eğiliminde olabilir.

Suçta yönelik tutumların anne eğitim durumuna göre farklılaşmasına bakıldığında ise bu çalışma çerçevesinde suçta yönelik tutum düzeyi ve alt boyutlar açısından anlamlı bir farklılığa ulaşılmamıştır. Göger (2020), Kayma-Güneş (2018), Kunt (2003), Şentürk (2018), Teker (2010) ve Yılmaz'ın (2009) suçta yönelmiş bireylerle yaptıkları çalışmalarda anne eğitim düzeyi düşük olan bireylerin suç davranışında buldukları sonucuna ulaşmaları bu çalışmada elde edilen bulgular ile farklılık göstermektedir. Literatürde yapılan çalışmaların çoğunluğu suç davranışı üzerinde yapılmıştır bu çalışmada ise tutum düzeyi ölçülmektedir ve anne eğitim durumu suçta yönelik tutumda farklılaşmaya sebep olmamıştır. Tutum ve davranışların birbirlerinden ayrı faktörlerden etkilendiğini söylemek mümkündür.

Suçta yönelik tutumların baba eğitim durumuna göre farklılaşmasına bakıldığında ise bu çalışma çerçevesinde suçta yönelik tutum düzeyi ve alt boyutlar açısından anlamlı bir farklılığa ulaşılmamıştır. Elde edilen bu bulgu Kayma-Güneş (2018), Kızmaz (2004), Kunt (2003), Teker (2010) ve Yılmaz'ın (2009) suçta yönelmiş bireylerle yaptıkları çalışmaların bulguları ile farklılık göstermektedir. Bu çalışmalarda baba eğitim düzeyinin anne eğitim düzeyine göre daha iyi durumda olduğu fakat baba eğitim düzeyi düşük olan bireylerin daha fazla suç davranışında buldukları görülmüştür. Literatürden farklı bir sonuç elde edilmesinde çalışmanın hükümlü veya suçta yönelmiş kişilerle değil üniversite öğrencileri ile yürütülmesinin ve suç davranışının değil suçta yönelik tutumun incelenmiş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Suçta yönelik tutumların ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumu açısından incelendiğinde suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı ve antisosyal niyet alt boyutlarında anlamlı bir farklılaşma elde edilmiştir. Suçta yönelik genel tutum düzeyinde ve diğer alt boyutlarda ise anlamlı bir farklılaşmaya ulaşılmamıştır. Ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunan üniversite öğrencilerinin daha fazla suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısına sahip olduğu ve suç davranışında bulunmuş arkadaşlarla vakitlerinin çoğunu geçirdikleri görülmüştür. Göger (2020) suçta sürüklenmiş çocukların hem ailesinde hem de arkadaş çevresinde suçta karışma öyküsü ve suç geçmişinin bulunduğunu ortaya çıkarmıştır. Başka bir çalışmada da babası hükümlü olan ergenler, suçta daha fazla onayladıklarını belirtmişlerdir (Sarı ve Arslantaş, 2018). Ailesinde daha önce suçta

karişmiş birey bulunan kişilerin suça yönelmiş arkadaş edinmelerinin daha kolay olduğu düşünülmektedir. Mevcut durum içinde ailesinden kaynaklı bir suç çevresinde olan kişi bu çevreden arkadaş edinmekte de zorlanmayacaktır.

Bu çalışmada ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan bireye sahip olan kişilerin diğer öğrencilere göre antisosyal niyet düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Elde edilen bu bulgu Demirel (2017), Şentürk-Dızman (2019), Kunt (2003), Mulder vd. (2011), Özbay (2005) ve Saruç'un (2014) çalışmalarındaki ailede suç geçmişi olan bireylere sahip olmanın, kişilerin suça yönelmelerinde önemli bir faktör olduğu bulgusu ile paralellik göstermektedir. Farrington (1995) da suçlu ebeveynlerin çocuklarına antisosyal tutum ve/veya saldırganlık geliştirmelerinde model olduklarını belirtmiştir (Akt. Nijhof vd., 2009).

5.1.3. Çocukluk çağı istismarı ve ihmali ile suça yönelik tutumlar arasındaki ilişkiye dair bulguların tartışılması

Bu bölümde üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismar ve ihmalinin suça yönelik tutumları ile arasındaki ilişkinin varlığına dair bulguların literatürdeki sonuçlarla birlikte değerlendirilmesine yer verilmiştir.

Çocukluk çağı travmaları ölçeği ve suça yönelik tutum ve ilişkiler ölçeğinin bu çalışmadaki sonuçları, çocukluk çağı istismar ve ihmali ile suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı ve suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı ve suça yönelik genel tutum düzeyi, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar, şiddete yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismar ve ihmali düzeyleri arttıkça suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısının arttığı, suça yönelik genel tutum düzeyinde, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlarda, şiddete yönelik tutumlarda olumlu düzeyde artışın olduğu ve antisosyal niyet düzeyinin de yükseldiği görülmüştür. Bu çalışmada elde edilen bulgular Topitzes vd. (2011), Özdemir vd. (2011), Erel (2013) ve Koçak (2017)'nin çalışmalarında bulgular ile paralellik göstermektedir.

İstismara maruz kalmak bireyin dürtüsel davranma eğilimi artırarak kişiyi daha fazla suç davranışında bulunmaya itmektedir (Erel, 2013). Özdemir vd. (2011) suça yönelen ergenlerde travma puanları ile suça karşı tutum arasında önemli oranda pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Erel (2013) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmasında kavgaya

karişma, polis müdahalesi gerektiren eylemlerde bulunma, yaralama ve ateşli silah taşıma davranışları gösterme ile istismar arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşmıştır. Coşgun (2010) tutukevine ilk kez giren ve daha önce tutukevine girmiş ergenlerle yaptığı araştırmada önceden tutukevine girmiş olanların fiziksel istismar, duygusal istismar ve çocukluk çağı istismar yaşantılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çocukluk döneminde istismara maruz kalan ergenlerin suça daha fazla yöneldikleri aynı çalışmanın sonuçları arasındadır. Koçak (2017) da genç yetişkinlerde fiziksel, duygusal ve cinsel istismar yaşantılarının şiddet içeren suçlarla ilişki olduğunu saptamıştır. Topitzes vd. (2011) ekonomik açıdan dezavantajlı olan katılımcıların doğdukları an itibari ile başlayan ve 24 yıl süren boylamsal çalışmalarında çocukluk çağında kötü muameleye maruz kalmış erkek ve kadın katılımcıların çocukluk çağındaki istismar yaşantılarının yetişkinlik tutuklanmaları yordadığını tespit etmişlerdir.

Yukarıdaki çalışmaların ışığında ve bu araştırmanın bulguları doğrultusunda çocukluk çağında istismar ve ihmale maruz kalmanın suç davranışı ile yakından ilişkili olduğu söylenebilmektedir. Bu çalışma çocukluk çağı istismar ve ihmalinin davranışa dönüşme bile bireylerin suça yönelik tutumlarını etkilediğini göstermektedir. Çocukluk çağında bireyleri ruhen ve bedenen yaralayan bu olumsuz örselenme yaşantıları yetişkinlikte onların kendilerini ve içinde buldukları çevreyi algılayış biçimlerini etkilemektedir. Çocukluk dönemindeki istismar ve ihmal yaşantıları arttıkça bireylerin suçlu arkadaş sayısı ve suçu onaylayıcı tutum düzeyi de artmaktadır. Bu durumun önce bireyde sonra da toplumda tahribata sebebiyet verileceği için bireysel ve toplumsal boyutta önemli bir konu olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma çerçevesinde üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismar ve ihmali alt boyutlar açısından ayrı ayrı değerlendirildiğinde fiziksel istismara maruz kalma düzeyi ile suça yönelik genel tutum düzeyi, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar, şiddete yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyutları arasında anlamlı ilişkiye ulaşılmıştır. Öğrencilerin fiziksel istismar düzeyi arttıkça suça yönelik genel tutum düzeyinin, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısının, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik olumlu tutumların, şiddeti onaylayıcı tutumun ve antisosyal niyet düzeyinin arttığı tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki ceza olarak fiziksel şiddete maruz kalan çocuk, gördüğü şiddeti benimseyerek yaşamının ilerleyen yıllarında şiddet barındıran suçlara daha fazla

yönelmektedir (Boduszek vd. 2012; Haapasalo ve Moilanen, 2004; Sarı, 2018; Teague vd. 2008).

Sarı ve Arslantaş'ın (2018) çalışmasında da görülmüştür ki ceza olarak dayak atılan, bağırılan, dövülen, kilitlenen çocuklar suça karşı daha onaylayıcı bir tutum içerisinde bulunmaktadır. Farrington (1991) mahkumlarla yürüttüğü çalışmasında ebeveyni tarafından sıklıkla fiziksel cezaya maruz kalmanın suça yönelimi arttırdığı sonucuna ulaşmıştır (Akt. Güler, 2010). Demirel (2017) yetişkin suçlularla yaptığı araştırmada suçlu bireylerin yarısının çocukluk çağında ailesi tarafından şiddete maruz kaldığını tespit etmiş, şiddete maruz kalanların yarısı da aşırı şiddet davranışı gördüklerini belirtmişlerdir. Üniversite örnekleminde yapılan bir diğer çalışmada çocukluk çağında şiddete maruz kalan bireylerde fiziksel saldırganlık ve öfke düzeyi, şiddete maruz kalmamış olan bireylere göre daha yüksek bulunmuştur (Katar, 2020). Fiziksel istismara maruz kalan kişilerin bu tür olumsuz yaşantısı olmayanlara göre çocukluk çağlarında bu davranışları benimsemelerinin bir sonucu olarak yetişkin yıllarında benzer tutumlar edinmelerinin ve fiziksel saldırganlık içeren suç davranışlarına karşı daha onaylayıcı tutum içerisinde bulunmalarının daha olası olduğu düşünülmektedir.

Duygusal istismara maruz kalma düzeyi ile suça yönelik genel tutum düzeyi, suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı, antisosyal niyet, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve şiddete yönelik tutumlar alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır. Üniversite öğrencilerinin duygusal istismara maruz kalma düzeyi arttıkça suça yönelik genel tutum düzeyinin, suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısının, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısının, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik olumlu tutumların, şiddete yönelik onaylayıcı tutumlarının ve antisosyal niyet düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Elde edilen bu bulgular, Akgün'ün (2018) kadın hükümlülerle yaptığı çalışmadaki katılımcıların çok yoğun bir biçimde ebeveynleri tarafından duygusal istismara maruz kaldıklarını belirttikleri ve Beşer vd.'nin (2019) araştırmasındaki suça sürüklenen ergenlerin orta düzeyde duygusal istismara maruz kaldığını tespit ettikleri çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Duygusal açıdan istismar edilen; öz benliği zarar gören, ilgi, sevgi, onaylanmışlık ve kabul edilmişlik duygularından uzakta yetişen bireylerin şiddeti ve antisosyal davranışları onaylayıcı tutum içerisinde bulunmalarının ve suça yönelik tutum

düzeylerinin yüksek olmasının çocukluk çağındaki bu olumsuz örselenme yaşantılarına bağlı olduğu düşünülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin cinsel istismara maruz kalma düzeyi ile suça yönelik genel tutum düzeyi, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı ve antisosyal niyet alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır. Öğrencilerin cinsel istismara uğrama yaşantısı arttıkça suça yönelik genel tutum düzeyinin, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısının ve antisosyal niyet düzeyinin artabileceği bulunmuştur. Elde edilen bu bulgular Colman vd. (2009), Cuadra vd. (2014), Asscher vd. (2015), Papalia vd.'nin (2018) ve Katar'ın (2020) çalışmalarındaki bulgular ile benzerlik göstermektedir.

Katar'ın (2020) üniversite öğrencileri ile olan çalışmasında çocukluk çağındaki cinsel istismar yaşantısı arttıkça fiziksel saldırganlık, öfke ve düşmanlık düzeylerinde de artışın olduğu görülmüştür. Papalia vd.'nin (2018) suça karışmış cinsel istismar mağdurları ile yaptıkları çalışmada çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalan kişilerde her türden suça girme olasılığı istismar geçmişi olmayan kişilerden daha yüksek bulunmuştur. Cuadra vd. (2014) ve Asscher vd. (2015) çocuklukta cinsel istismara maruz kalma ile cinsel suçlar arasında anlamlı ilişki bulmuşlardır. Colman vd. (2009) çocuk istismarı ve ilk yetişkinlikteki suçluluğun uzun süreli sonuçlarını inceledikleri çalışmada erkek çocukların %25'inin ve kızların %46'sının çocuk adalet sistemine girmeden önce çocukluk çağı fiziksel veya cinsel istismarına maruz kaldıklarını tespit etmişlerdir. Bedende ve ruhta tahribat etkisi yaratan cinsel istismara maruz kalmanın sonucu olarak iç dünyalarında yıkıma uğrayan mağdur bireyler, onların güvenini sarsan ve tehdit edici olan dış dünyaya karşı olumsuz bir bakış açısıyla suça yönelik daha olumlu tutum içerisinde olabilmektedir.

Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı fiziksel ihmali ile suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar, antisosyal niyet, şiddete yönelik tutumlar alt boyutları ile ve suça yönelik genel tutum düzeyi arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır. Fiziksel ihmali düzeyi arttıkça suça yönelik tutum düzeyinin, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik olumlu tutumların, şiddeti onaylayıcı tutumların ve antisosyal niyet düzeyinin de artış gösterebileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada elde edilen bulgular Grogan-Kaylor ve Otis (2003), Ergündüz (2010), Koçak (2017) ve Beşer vd.'nin (2019) çalışmalarında elde edilen bulgular ile paralellik göstermektedir.

Koçak (2017) kadınlarda çocukluk çağında fiziksel olarak ihmal edilmenin genel şiddeti yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Ergündüz (2010) ise çocukların suça yönelmesinde fiziksel açıdan ihmal edilmelerinin etkisi olduğunu bulmuştur. Beşer vd. (2019) da suça sürüklenen ergenlerde orta düzeyde fiziksel ihmalin varlığını tespit etmiştir. Grogan-Kaylor ve Otis (2003) suça yönelimde ve antisosyal davranışlarda bulunmada ihmalin fiziksel ve cinsel istismardan daha önemli bir faktör olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Anne ve babalar çocuğun ilk öğretmeni, aile ise çocuğun yaşamı ve toplumsal kuralları öğrendiği ilk okul yeridir. İhmal edilen ve olumlu davranışları benimsedikleri bu ilk öğrenme ortamından mahrum yetiştirilen çocukların doğru ve yanlış davranışları ayırt etmekte ve uygun olan davranış stilini yaşamlarına entegre etmekte zorlanacakları düşünülmektedir. Bunun sonucu olarak da birey suça, şiddet içeren antisosyal davranışlara ve suçu işleyen kişilere karşı olumlu bir tutum içerisinde bulunabilmektedir.

Üniversite öğrencilerinin duygusal ihmal düzeyi ile suça yönelik genel tutum düzeyi, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı, antisosyal niyet ve şiddete yönelik tutum düzeyleri arasında ilişki tespit edilmiştir. Duygusal ihmal düzeyi arttıkça suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısının, antisosyal niyet düzeyinin, şiddete yönelik onaylayıcı tutumun ve suça yönelik genel tutum düzeyinin artış gösterebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulgular Ergündüz (2010), Minh vd. (2013) ve Demirel'in (2017) çalışmalarındaki bulgular ile benzerlik göstermektedir.

Ergündüz (2010) suça karışan çocuklarla yürüttüğü çalışmada çocukların daha çok aileleri tarafından ihmal edilmiş ve çocuk iş gücü kullanılarak ekonomik olarak da istismar edildiklerini bulgulamıştır. Yetişkin suçlularla yapılan Demirel'in (2017) çalışmasında anne ve babanın ilgisinden mahrum kalmanın suça davranışının önemli bir göstergesi olduğu sonucuna ulaşılmış ve ebeveynleri ile olumlu iletişime sahip olan bireylerde erken dönem suç davranışı daha az görülmüştür. Minh vd. (2013) yetişkin kadın suçlularla yaptıkları çalışmada kadın katılımcılar, çocukluk dönemlerinde ailelerinin desteklerinden mahrum bir biçimde ihmale maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Ailelerinin sevgisinden ve ilgisinden mahrum büyüyen çocukların dünyayı olumsuz algılamasının ve suça yönelmesinin daha olası olduğu düşünülmektedir. Diğer bir yandan duygusal açıdan açlık yaşayan birey, bu açlığı gidermek için olumsuz da olsa kendisine ilgi

gösteren ve onaylayan bir çevreye yönelebilir, bulunan ortam ve arkadaş çevresinin ise bireyin suça yönelik tutumunu belirlemede önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir.

Aşırı koruma-kontrol alt boyutunun suça yönelik tutumlarla ilişkisi incelendiğinde suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar, antisosyal niyet, şiddete yönelik tutumlar alt boyutları ve suça yönelik genel tutum düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buradan yola çıkarak üniversite öğrencilerinin aşırı koruma-kontrole maruz kalma düzeyleri arttıkça suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik olumlu tutumlarında, şiddeti onaylayıcı tutumlarında, antisosyal niyet düzeylerinde ve genel suça yönelik tutum düzeyinde bir artışın olabileceği söylenebilmektedir. Erdoğan (2005), Leschied vd. (2008), Hill vd. (2018), Klatt ve Kliem (2019) ve Erzi ve Ekşi (2021) ebeveyn tutumlarının birey üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarda bu araştırmadaki bulguları destekleyen sonuçlar elde etmişlerdir.

Ailenin çocuğuna karşı baskıcı bir tutum yerine demokratik ve kabullenici bir yaklaşımda bulunması çocukların sağlıklı davranışlar göstermesinde büyük önem taşımaktadır (Erdoğan, 2005). Leschied vd. (2008) yetişkin suçluluğunun çocuklukta belirleyicileri ile ilgili yaptıkları çalışmada ebeveynleri tarafından zorlayıcı ve otoriter davranışlara maruz kalan bireylerin suça yönelebilecekleri sonucuna ulaşmışlardır. Ebeveynlerin destekleyici bir tutum içerisinde bulunmasının bireylerin suça yönelmesinde koruyucu bir faktör olduğu, ebeveynleri tarafından sosyal destek almayan bireylerin ise suça daha fazla yöneldiği Hill vd.'nin (2018) araştırma sonuçları içerisinde yer almaktadır. Erzi ve Ekşi'nin (2021) çalışmasında anne-babalarının psikolojik kontrolünün etkisi altında kalan bireylerde ilişkisel saldırganlığın artış gösterdiğini görülmüştür. Klatt ve Kliem (2019) ise mahkumlarla yaptıkları çalışmada şefkatli ebeveyn tutumunun hem şiddete karşı onaylayıcı tutumu hem de şiddet davranışını azalttığını bulmuşlardır. Çocukluk çağında ebeveynleri tarafından aşırı koruma ve kontrole maruz kalmanın, bireyleri ailelerinin bu yoğun baskıcı tutumlarından bunalıp uzaklaştırırken onları oldukları gibi kabul edip onaylayan olumsuz bir çevreye yakınlaşmaya itebilmektedir. Olumsuz bir çevre ve suça karışmış bireylerin bulunduğu ortamlarda ise kişi, suç davranışını daha onaylayıcı olacak ve suça karşı daha olumlu tutum içerisinde bulunabilecektir.

5.2. Sonuç

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismarı ve ihmali ile suça yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi ve bu konuların cinsiyet, yaş, sosyoekonomik düzey, en uzun süre yaşanan yerleşim birimi, anne-baba birliktelik durumu, anne öğrenim durumu,

baba öğrenim durumu ve ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan ya da tutuklanan bireyin varlığı gibi değişkenlere göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla 575 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirilmiş olup çalışmanın sonuçları aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

Çocukluk çağındaki istismar ve ihmal düzeyi fiziksel ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarında cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Kadınlarda cinsel istismara maruz kalma düzeyi erkeklere göre daha yükseken erkeklerde ise fiziksel ihmale maruz kalma düzeyinin kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Çocukluk çağındaki istismar ve ihmal düzeyi yaşa göre farklılaşmamaktadır.

Çocukluk çağındaki istismar ve ihmal sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmaktadır. Yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin orta-yüksek, düşük-orta ve düşük sosyoekonomik düzeydeki bireylerden daha düşük düzeyde travmaya maruz kaldığı tespit edilmiştir. Düşük sosyoekonomik düzeye sahip öğrenciler daha yüksek oranda travmaya maruz kalmıştır. Fiziksel istismar ve duygusal istismar düşük sosyoekonomik düzeyde orta ve yüksek sosyoekonomik düzeye göre daha yüksek bulunmuştur. Fiziksel ihmal alt boyutunda ise düşük ve düşük-orta sosyoekonomik düzeye sahip öğrenciler orta, orta-yüksek ve yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilere göre fiziksel ihmale daha yüksek oranda maruz kalmışlardır. Duygusal ihmal düzeyleri düşük sosyoekonomik düzeyde orta, orta-yüksek ve yüksek sosyoekonomik düzeye göre daha yüksek bulunmuştur. Aşırı koruma-kontrol boyutunda ise düşük sosyoekonomik düzeye sahip öğrenciler orta sosyoekonomik düzeye sahip kişilerden daha fazla aşırı koruma-kontrole maruz kalmışlardır. Yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrenciler ise düşük, düşük-orta ve orta-yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerden daha az düzeyde aşırı koruma-kontrole maruz kalmışlardır.

Çocukluk çağındaki istismar ve ihmal düzeyi fiziksel ihmal boyutunda en uzun süre yaşanan yerleşim birimine göre farklılaşma göstermektedir. En uzun süre köy yerleşim biriminde yaşayanların en uzun süre kasaba, il ve metropol (Ankara, İstanbul, İzmir) yerleşim birimlerinde yaşayanlara göre daha yüksek düzeyde fiziksel ihmale maruz kaldığı araştırmanın sonuçları içerisindedir.

Çocukluk çağındaki istismar ve ihmal düzeyi cinsel istismar alt boyutunda anne baba birliktelik durumuna göre farklılaşma göstermektedir. Boşanmış ebeveynlere sahip

öğrencilerin anne babası birlikte olanlara göre daha yüksek oranda cinsel istismara maruz kaldığı görülmüştür.

Çocukluk çağındaki istismar ve ihmal düzeyi fiziksel ihmal boyutunda anne öğrenim durumuna göre farklılaşma göstermektedir. Anne öğrenim durumu okur-yazar olmayan öğrencilerin anne öğrenim durumu üniversite, lise ve ilköğretim 2.kademe olan öğrencilere göre daha yüksek oranda fiziksel ihmale maruz kaldıkları bulunmuştur.

Çocukluk çağındaki istismar ve ihmal düzeyi fiziksel ihmal boyutunda baba öğrenim durumuna göre farklılaşma göstermektedir. Baba öğrenim durumu ilköğretim 1. kademe olan üniversite öğrencilerinin baba öğrenim durumu üniversite ve ilköğretim 2. kademe olan öğrencilerden daha yüksek oranda fiziksel ihmale maruz kaldıkları bulunmuştur.

Çocukluk çağındaki istismar ve ihmal durumunun ailede daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olup olmama durumuna göre farklılaştığı araştırma sonucunda ortaya konulmuştur. Toplam çocukluk çağı istismar ve ihmal düzeyi ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan bireylerde daha yüksek olarak görülmüştür. Duygusal istismar ve ihmal alt boyutlarında da ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey olan öğrencilerin daha yüksek oranda duygusal istismar ve ihmale maruz kaldıkları görülmüştür.

Suçta yönelik tutum düzeyi cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Suçta yönelik genel tutum düzeyinde, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar, antisosyal niyet, şiddete yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyutlarında erkekler daha yüksek sonuçlar elde etmişlerdir. Erkekler kadınlara göre suçta karşı daha onaylayıcı tutum içerisinde bulunmaktadır.

Suçta yönelik tutum düzeyi haklılık düşünceleri alt boyutunda yaşa göre farklılık göstermektedir. 18-19 yaş grubu üniversite öğrencilerinin suç davranışına yönelik haklılık düşünceleri 22 yaş ve üzeri yaş grubuna göre daha yüksek bulunmuştur. 18-19 yaş grubu suçun gerçekleşebileceği durumlarda 22 yaş ve üzeri yaş grubuna göre kendilerini daha haklı görme eğiliminde olmaktadır.

Suçta yönelik tutum düzeyi sosyoekonomik duruma göre farklılaşmamaktadır.

Suçta yönelik tutumların, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve haklılık düşünceleri alt boyutlarında en uzun süre yaşanan yerleşim birimine göre

farklılaştığı görülmüştür. En uzun süre metropol (Ankara, İstanbul, İzmir) yerleşim biriminde yaşamış üniversite öğrencilerinin suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik olumlu tutum düzeyleri en uzun süre il yerleşim biriminde yaşamış öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Haklılık düşünceleri alt boyutunda ise en uzun süre metropol (Ankara, İstanbul, İzmir) yerleşim biriminde yaşamış olan öğrenciler, köy yerleşim biriminde yaşamış olan öğrencilere göre yaşanabilecek bir suç durumunda kendilerini daha haklı görme eğiliminde olabilmektedir.

Suçta yönelik tutum düzeylerinin anne-baba birliktelik durumuna göre farklılaştığı saptanmıştır. Anne babası boşanmış olan öğrencilerin anne babası birlikte olan öğrencilere göre daha fazla suçlu arkadaşına sahip olduğu ve bu suçlu kişilerle daha fazla zaman geçirdiği bulunmuştur. Anne babası boşanmış olan öğrencilerin anne babası birlikte olanlara göre suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik daha fazla olumlu tutum içinde bulunduğu, antisosyal niyet düzeyinin ve suçta yönelik genel tutum düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Suçta yönelik tutum düzeyi anne öğrenim durumuna ve baba öğrenim durumuna göre farklılaşmamaktadır.

Suçta yönelik tutum düzeyi suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı ve antisosyal niyet alt boyutlarında ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey değişkenine göre farklılaşma göstermektedir. Ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey bulunan kişilerin daha fazla suç davranışında bulunmuş arkadaşına sahip olduğu ve bu arkadaşlarıyla daha fazla vakit geçirdikleri görülmüştür. Ailesinde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan bireye sahip olan kişilerin antisosyal niyet düzeyleri daha yüksek bulunmuştur.

Çocukluk çağı istismar ve ihmal düzeyi ile suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı ve suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı ve suçta yönelik genel tutum düzeyi, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar, şiddete yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyutları arasında anlamlı ilişkiye ulaşılmıştır. Çocukluk çağı istismar ve ihmal düzeyleri arttıkça suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısının, suçta yönelik toplam olumlu tutum düzeyinin arttığı; suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik

tutumlarda, şiddete yönelik tutumlarda olumlu düzeyde artışın olduğu ve antisosyal niyet düzeyinin de yükseldiği bulunmuştur.

Çocukluk çağındaki fiziksel istismara maruz kalma düzeyi ile suça yönelik genel tutum düzeyi, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar, şiddete yönelik tutumlar ve antisosyal niyet alt boyutları arasında anlamlı ilişkiye ulaşılmıştır. Fiziksel istismara maruz kalma düzeyi arttıkça suça yönelik genel tutum düzeyinin, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısının, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik olumlu tutumların, şiddeti onaylayıcı tutumun ve antisosyal niyet düzeyinin arttığı görülmüştür.

Çocukluk çağı duygusal istismara maruz kalma düzeyi ile suça yönelik genel tutum düzeyi, suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısı, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı, antisosyal niyet, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar ve şiddete yönelik tutumlar alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır. Duygusal istismara maruz kalma düzeyi arttıkça suça yönelik genel tutum düzeyinin, suç davranışında bulunmuş arkadaş sayısının, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısının, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik olumlu tutum düzeyinin, şiddete yönelik onaylayıcı tutumlarının ve antisosyal niyet düzeyinin arttığı belirlenmiştir.

Çocukluk çağı cinsel istismara maruz kalma düzeyi ile suça yönelik genel tutum düzeyi, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı ve antisosyal niyet alt boyutları arasındaki ilişkinin varlığı anlamlı bulunmuştur. Cinsel istismara maruz kalma düzeyi arttıkça suça yönelik genel tutum düzeyinin, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısının ve antisosyal niyet düzeyinin de arttığı görülmüştür.

Çocukluk çağında fiziksel ihmale maruz kalma düzeyi ile suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar, antisosyal niyet, şiddete yönelik tutumlar alt boyutları ile ve suça yönelik genel tutum düzeyi arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır. Fiziksel ihmale maruz kalma düzeyi arttıkça suça yönelik genel tutum düzeyinin, suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik olumlu tutumların, şiddeti onaylayıcı tutumların ve antisosyal niyet düzeyinin de yükseldiği araştırmanın sonuçları içerisinde yer almaktadır.

Çocukluk çağında duygusal ihmale maruz kalma düzeyi ile suça yönelik genel tutum düzeyi, suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısı, antisosyal niyet ve şiddete yönelik tutumlar alt boyutları ile arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır. Duygusal ihmal

düzeyi arttıkça suç davranışında bulunmuş arkadaş katsayısının, antisosyal niyet düzeyinin, şiddete yönelik onaylayıcı tutumun ve suça yönelik genel tutum düzeyinin artış gösterdiği belirlenmiştir.

Çocukluk çağında aşırı koruma-kontrole maruz kalma düzeyi ile suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik tutumlar, antisosyal niyet, şiddete yönelik tutumlar ve suça yönelik genel tutum düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Aşırı koruma-kontrole maruz kalma düzeyi arttıkça suç davranışında bulunan kişilerle ilişkilere yönelik olumlu tutumlarda, şiddeti onaylayıcı tutumlarda, antisosyal niyet düzeyinde ve suça yönelik genel tutum düzeyinde de bir artışın olduğu gözlenmiştir.

5.3. Öneriler

Araştırmanın bulgularından ve sonuçlarından yola çıkarak aşağıdaki önerilere yer verilmiştir.

1. Çocukluk çağı istismar ve ihmalinin suç kapsamında birey üzerindeki olumsuz etkisine dikkat çekmek için anne babalara ve öğretmenlere yönelik seminer ve eğitimler düzenlenmesi,
2. Kız öğrencilere yönelik cinsel istismardan korunma ve kendini koruma temelinde okullarda mahremiyet eğitimlerinin verilmesi,
3. Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının etkisi göz önünde bulundurularak ailelere erkek çocuklarının fiziksel ihmalleri ve ihtiyaçları konusunda farkındalıklarını artıracak eğitimlerin verilmesi,
4. Alt sosyoekonomik düzeyden gelen öğrenciler için iyileştirici psikolojik danışma çalışmalarının yapılması ve bu öğrencileri ekonomik açıdan desteleyecek sosyal destek kaynakları hakkında bilgi verilmesi,
5. İstismar ve suç oranlarının yüksek olduğu yerleşim bölgelerinde istismar ve suçun önlenmesine ilişkin rehberlik çalışmalarının sunulması ve iyileştirici olarak psikolojik danışmanlık çalışmalarının yapılması,
6. Büyük yerleşim birimlerinde spor, sanat gibi aktivitelerin ve kültürel ortamların yaygınlaştırılarak öğrencilerin suç ortamından ve suçlu arkadaş çevresinden uzaklaştırılmaya çalışılması,
7. Kırsal bölgede yaşayan kişilere ihmal davranışlarının neler olduğuna yönelik eğitimlerin verilmesi ve farkındalık kazandırılması,

8. Çocuklara karşı aşırı koruyucu ve kontrolcü tutumun veya tersi olan ihmalkar yaklaşımın bireylerin suça yönelik tutumlarını etkilediğinden yola çıkarak ailelere çocuk yetiştirme tarzları ve kusurlu ebeveyn tutumları ile ilgili ilgili eğitimler verilmesi,
9. Boşanmış ebeveynlere çocuğa yönelik istismar ve suça karşı farkındalık düzeylerini artıracak psikoeğitim programlarının düzenlenmesi,
10. Boşanmış ebeveynlere cinsel istismar konusunda koruyucu aile faktörlerinin geliştirilmesine yönelik iletişim becerileri, aile ilişkileri, olumlu iletişim becerileri ve çocuk-ebeveyn ilişkisine dair eğitimlerin düzenlenmesi,
11. Eğitim düzeyi düşük ailelere istismar ve ihmalin kapsamı, yaygınlığı, mahremiyet ve istismarın birey üzerindeki uzun süreli ve kalıcı etkisi konularında bilinç düzeylerini artıracak eğitimlerin verilmesi,
12. Erkeklerin suça yönelik farkındalık düzeyini artıran ve suçun toplumdaki yıkıcı etkisini gösteren çalışmaların yapılması,
13. Okullarda riskli durumları olan çocuk ve ergenlere yönelik okul psikolojik danışmanları tarafından psikoeğitim programlarının düzenlenmesi,
14. Suçlu aile üyesine sahip çocuklarla bireyle ve grupla psikolojik danışma uygulamalarının yapılması,
15. Bu çalışmada risk grubunda olan 18-19 yaşlarındaki üniversite öğrencilerine yönelik suça ve antisosyal davranışlara ilişkin duyarlılık ve farkındalık çalışmalarının yürütülmesi,
16. Bu çalışma üniversite öğrencileri ile çevrimiçi platformda yürütülmüştür. Araştırmanın yüz yüze olacak şekilde genç yetişkin bireylerden oluşan suça yönelmiş kişiler ve yönelmemiş kişilerle yürütülüp bir karşılaştırma çalışması yapılarak incelenmesi,
17. Araştırmanın çalışma grubu genişletilerek farklı gelişim dönemlerindeki (ergenler, genç yetişkinler, orta yetişkinler) bireylerle yapılması ve suça yönelik tutumların karşılaştırılmalı olarak incelenmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Adler, A. (2016). *Yaşamın anlam ve amacı*. (12.Baskı). Say yayınları.
- Akça, İ. (2011). Suç ile mücadelede okulun önemi ve rekreasyon faaliyetleri güvenli bölge projesi. İçinde S. Bozdemir ve U.Argun (Ed) *Suç Önleme Sempozyumu, 7-8 Ekim 2011*(ss.424-431).
https://www.researchgate.net/publication/301956300_Suc_Onleme_Sempozyumu_Bildir_Kitabi_Tam_Metin
- Akgiray, A. (2007). *Çocuk istismarı: 8-10 yaş çocuklarda istismarı önleme yöntemleri*. (Tezsiz Yüksek Lisans Programı Dönem Projesi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akgün, R. (2018). Cinsiyete dayalı patikalar yaklaşımı ve ataerkillik bağlamında kadın hükümlüler. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (1), 16-32.
- Aktay, M. (2020). İstismar ve ihmalin çocuk üzerindeki etkileri ve tedavisi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 1(2), 169-184.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı/Childhood sexual abuse. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 95.
- Aktürk, S. (2006). *Avrupa birliği sürecinde Türkiye’de çocuk hakları ve güvenliği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Aldemir, F. A. (2010). *Çocuk suçluluğu profili 2007-2008 yılları Üsküdar bölgesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Arz, E. A. (2018). *Evlü bireylerde evlilik uyumunun erişkinlerde görülen dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ve çocukluk çağı ruhsal travma düzeyleri ile ilişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Asscher, J. J., Van der Put, C. E., & Stams, G. J. J. (2015). Gender differences in the impact of abuse and neglect victimization on adolescent offending behavior. *Journal of Family Violence*, 30(2), 215-225.
- Avcı, M. (2009). *Çocuk suçluluğunun toplumsal nedenleri (Erzurum örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Aydın, E. (2018). *Çocukluk çağı travmatik yaşantılarının psikolojik sağlık ve depresyon belirtileri üzerine etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydınova, H. (2019). *Çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide başa çıkma tutumlarının aracı rolü*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi) Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa.

- Aydoğan-Arslan, S. (2017) *Ebeveynlerin çocukluk çağı örselenme yaşantısı ve bazı demografik özellikleri ile çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Aydoğdu, F., ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 569-585.
- Aytaçalp, A., ve Durat (2019). G. Karabük Üniversitesi öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının suçluluk-utanç duyguları ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 4(3), 144-187.
- Bal, S. (2010). *Çocukluk örselenme yaşantıları, ana-baba-ergen ilişki biçimleri ve sosyal destek algısının, kuraldışı davranışlarla ilişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Balat, G. U., ve Akman, B. (2006). Lise öğrencilerinin psikolojik durumlarının sosyodemografik özelliklerine göre incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 13(1), 3-12.
- Bayraktar, S. (2015). *İnsanlığın kanayan yarası çocuk istismarı ve ihmali*. Nobel Tıp Kitabevleri.
- Belsky, J. (1978a). A theoretical analysis of child abuse remediation strategies. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 7(2), 117-121. <https://doi.org/10.1080/15374417809532836>
- Belsky, J. (1978b). Three theoretical models of child abuse: A critical review. *Child Abuse & Neglect*, 2(1), 37-49. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(78\)90005-4](https://doi.org/10.1016/0145-2134(78)90005-4)
- Beşe, E. (2013). İnsan niçin suç işler? Suçun nedenselliğine ilişkin temel yaklaşımlar. İçinde. F. Tepecik (Ed.), *Suç önleme modelleri* (ss.2-32). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Beşer, N. G., Arabacı, L. B., Uzunoğlu, G., Bilaç, Ö., ve Ozan, E. (2019). Suça itilmiş ergenlerde ebeveyn tutumu ve çocukluk çağı travmalarının belirlenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22(2). <https://doi.org/10.5505/kpd.2019.94834>
- Bilgin, Ö. (2015). *Cinsel istismar mağduru çocukların psiko-sosyal durumlarının istismara ait özellikler açısından tanımlanması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Boduszek, D., Hyland, P., & Bourke, A. (2012). An investigation of the role of personality, familial, and peer-related characteristics in homicidal offending using retrospective data. *Journal of Criminal Psychology*.2(2), 96-106.
- Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, İ., ve Çoban, Ş. (2006). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisi. *New/Yeni Symposium Journal* 44(4), 189-195.

- Bozgün, K., ve Pekdoğan, S. (2017). Öğretmen adaylarının çocukluk çağı örselemeleri ile psikolojik iyi olmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 12(4). <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies>.
- Bozgün, K., ve Pekdoğan, S. (2018). Öğretmen adaylarının çocukluk dönemi istismar yaşantılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 982-996.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. (29.Baskı).Pegem Akademi.
- Certel, Z., Bahadır, Z., Varol, S. R., ve Saracaloğlu, A. S. (2014). Ortaokul öğrencilerinin antisosyal inanç ve tutumları üzerine bir araştırma. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 30-42.
- Child Welfare Information Gateway (2020, Ekim 3). *Intergenerational patterns of child maltreatment: What the evidence shows*. <https://www.childwelfare.gov/pubs/issue-briefs/intergenerational/>
- Child Welfare Information Gateway (2020, Ekim 3). *Risk and protective factors for child abuse and neglect*. <https://www.childwelfare.gov/pubPDFs/riskprotectivefactors.pdf>
- Chu, A. T., Pineda, A. S., DePrince, A. P., & Freyd, J. J. (2011). *Vulnerability and protective factors for child abuse and maltreatment*. In J. W. White, M. P. Koss, & A. E. Kazdin (Eds.), *Violence against women and children [Kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet]*, Vol. 1. *Mapping the terrain* (p. 55–75). American Psychological Association.
- Clark, R. E., Clark, J. F., & Adamec, C. A. (2007). *The encyclopedia of child abuse [Çocuk istismarı ansiklopedisi]*. (3rd ed.). Infobase Publishing.
- Colman, R. A., Do Han Kim, S. M. H., Mitchell-Herzfeld, S., & Shady, T. A. (2009). *Long-term consequences of delinquency: Child maltreatment and crime in early adulthood*. New York State Office of Children and Family Services.
- Coşgun, E. (2010). *Suçta yönelen ergenlerde, çocukluk döneminde örseleyici yaşantılara maruz kalma düzeyi ile adil dünya inancı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Cuadra, L. E., Jaffe, A. E., Thomas, R., & DiLillo, D. (2014). Child maltreatment and adult criminal behavior: Does criminal thinking explain the association?. *Child Abuse & Neglect*, 38(8), 1399-1408. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2014.02.005>
- Cüceloğlu, D. (2014). *İnsan ve davranışı*. (28. Basım).Remzi Kitabevi.
- Çavuşoğlu, F. (2020). Cinsiyet gruplarına göre çocukluk çağı travma düzeylerinin incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 13(73), 575-581.
- Çopur, E., Ulutaşdemir, N., ve Balsak, H. (2015). Çocuk ve suç. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1, 120-124.

- Demirci, K. (2016). Çocukluk çağı travmaları ve obsesif kompulsif belirtilerin ilişkisinin incelenmesi. *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 7-13.
- Demirel, P. (2017). *Yetişkin suçluluğuna neden olan sosyo ekonomik faktörler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- DePanfilis, D. (2006). *Child neglect: a guide for prevention, assessment, and intervention*. US Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Children's Bureau, Office on Child Abuse and Neglect.
- Department of Communities and Justice (2020, Eylül 30). *Risk and protective factors*. http://www.youthontrack.justice.nsw.gov.au/Pages/yot/need_yot/risk_protective_factors.aspx
- Dinç, A. (2013). *Çocuk suçluluğunda ailenin rolü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Dolu, O. (2012). *Suç teorileri*. (4. Basım). Seçkin Yayıncılık
- Dong, M., Anda, R. F., Dube, S. R., Giles, W. H., & Felitti, V. J. (2003). The relationship of exposure to childhood sexual abuse to other forms of abuse, neglect, and household dysfunction during childhood. *Child Abuse & Neglect*, 27(6), 625-639.
- Efe, F. (2016). *Çocukluk çağında cinsel istismara uğramış bireylerin karşı cinsle ilişkilerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Elçi, P. (2019). *Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının kişilik tiplerinin gelişimi üzerindeki etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erdoğan, M. Y. (2005). Suça yönlendirilen ve yönlendirilmeyen çocukların aile ilişkileri ile saldırganlık davranışlarının karşılaştırılması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 12(3), 106-114.
- Erel, Ö. (2013). *Üniversite öğrencilerinde dürtüsellik, riskli davranışlar ve istismar arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Ergene, T. (1992). Ergen suçluluğunun önlenmesi ve tedavi yöntemleri. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 209-215.
- Ergündüz, Z. Ş. (2010). *Çocuk suçluluğunda çocuk istismarı olgularının değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Ersen, H., İlnem, M. C., Havle, N., Yener, F., Karamustafaloğlu, N., ve İpekçioğlu, D. (2011). Suç işlemiş kadınların sosyodemografik özellikleri, anne-baba tutumları ve öfke ifade biçimlerinin değerlendirilmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 14(4), 218-230.

- Erükçü, G. (2013). *Farklı sosyo-ekonomik düzeyden gelen ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erzi, S. ve Ekşi, H. (2021). Ergenlikte ebeveyn kontrolü ve ilişkiyel saldırganlık: duygu düzenlemenin aracı rolü. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 3(2), 106-114. <https://doi.org/10.35365/ctjpp.21.2.11>
- Ezen, M., ve Açıkgöz, A. (2017). Çocukların örselenmesine annelerin örselenme yaşantısının etkisi. *Kocaeli Tıp Dergisi*, 6(3), 13-21.
- Farrington, D. P. (2005). Childhood origins of antisocial behavior. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 12(3), 177-190.
- Farrington, D. P., Loeber, R., & Ttofi, M. M. (2012). Risk and protective factors for offending. In B. C. Welsh & D.P. Farrington (Eds.) *The Oxford handbook of crime prevention* [Oxford suç önleme el kitabı](p.46-69).Oxford University Press.
- Fındıklı, R. (2011, Ekim). *Suçların önlenmesinde kültürel değerlerin rolü*. İçinde S. Bozdemir ve U.Argun (Ed) *Suç Önleme Sempozyumu, 7-8 Ekim 2011* (ss. 1-8). https://www.researchgate.net/publication/301956300_Suc_Onleme_Sempozyumu_Bildirir_Kitabi_Tam_Metin
- Fox, B. H., Perez, N., Cass, E., Baglivio, M. T., & Epps, N. (2015). Trauma changes everything: Examining the relationship between adverse childhood experiences and serious, violent and chronic juvenile offenders. *Child Abuse & Neglect*, 46, 163-173. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.01.011>
- Göger, F. (2020). *Suçta sürüklenen çocuklarda şiddet eğilimi ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Göker, M. ve Çilingir, T. (2012, Aralık). *Çocuk suçluluğuna koruyucu-önleyici bir bakış: Okul sosyal hizmeti uygulamalarında çocuk katılımının önemi*. Uluslararası Çocuklar İçin Adalet Sempozyumu'da sunulan sözlü bildiri, Ankara.
- Gökler, R. (2006). Eğitimde çocuk istismarı ve ihmaline genel bir bakış. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3, 47-76.
- Görevin-Öner, E. (2016). *Alkol ve madde bağımlılarının çocukluk çağı travmaları ile çocukluk çağı istismar öyküleri ile alkol ve madde kullanımının incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Greiner, L. (2010). *The effect of gender and peers on the association between early maturation and delinquent behaviour: testing a moderated-mediation effect* (Doctoral dissertation). Carleton University.
- Grogan-Kaylor, A., & Otis, M. D. (2003). The effect of childhood maltreatment on adult criminality: A tobit regression analysis. *Child maltreatment*, 8(2), 129-137. <https://doi.org/10.1177%2F1077559502250810>

- Güçlü, İ. ve Akbaş, H. (2016). *Suç sosyolojisi: Kavram,teori, uygulama*. (1. Basım). Seçkin Yayıncılık
- Güler, M. (2010). Sosyal psikoloji bakış açısından çocuk ve ergenlerde suçlu davranış gelişimi. *TBB Dergisi*, 89, 355-372.
- Gülle Düzenli, S. (2020). *Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmaları ile aleksitimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Güngör, M. (2013). Risk altındaki çocukların aile yapıları ve suça yönelimleri (Mersin ili örneği). *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 421-434.
- Güvenç, G. (2019). *Madde bağımlısı olan bireylerin çocukluk çağı travmaları ve sosyal iyi olma düzeylerinin değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Haapasalo, J., & Moilanen, J. (2004). Official and self-reported childhood abuse and adult crime of young offenders. *Criminal Justice and Behavior*, 31(2), 127-149. <https://doi.org/10.1177%2F0093854803261328>
- Häuser, W., Schmutzer, G., Brähler, E., & Glaesmer, H. (2011). Maltreatment in childhood and adolescence: results from a survey of a representative sample of the German population. *Deutsches Ärzteblatt International*, 108(17), 287.
- Healey, K. M. & Garrett, A. (1997). National Institute of Justice Child Abuse Intervention Strategic Planning Meeting: Background Papers. <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/Digitization/169290NCJRS.pdf>
- Hedin, L. W. (2000). Physical and sexual abuse against women and children. *Current Opinion in Obstetrics and Gynecology*, 12(5), 349-355.
- Hill, J. M., Blokland, A. A., & van der Geest, V. R. (2018). Risk factors for self-reported delinquency in emerging adulthood. *European Journal of Criminology*, 15(5), 544-566. <https://doi.org/10.1177/1477370817749495>
- Işık, H. (2006). Çocuk suçluluğu ve okullar ile ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 7(2),287-299.
- İçli, T. G. (2021). *Kriminoloji*. (11. Basım). Seçkin Yayıncılık.
- İlikçi İygün, M. (2018). *Genç yetişkin üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme becerileri ve kaygı düzeyleri ile ilişkilerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum, algı, iletişim*. (5.Basım). Beykent Üniversitesi Yayınevi.
- İrevül, G. (2016). *22-30 yaş arası genç yetişkinlerde çocukluk çağıistismarının madde kullanımına etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- İşman, Ş. (2003). *Çocukluk çağı istismarı ve ihmalinin çocuk suçluluğuna etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Cemalcılar, Z. (2015). *Dünden bugüne insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş*. (On yedinci baskı). Evrim Kitap.
- Kalkavan, F. (2018). *Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmalarının ahlaki gelişim yeteneklerine etkilerinin incelenmesi*. İstanbul Aydın Üniversitesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kalyon, A. Ve Yazıcı, H. (2020). Üniversite öğrencilerinde çocukluk dönemi ihmal ve istismar yaşantılarının yaşam doyumunu yordamadaki rolü: Cinsiyet ve ruhsal problemlere dayalı karşılaştırmalar. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 10(3), 573-583.
- Kaner, S. (2019). Suçluluğu açıklayan yaklaşımlar. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences(JFES)*, 25 (2), 473-496.
- Karabulut, S. (2006). *Suçlu çocukların Türkiye profili*. (Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler ve teknikler*. (Otuz birinci baskı). Nobel Yayıncılık.
- Karataş, S. (2020). Suça sürüklenen çocuklar ve suç mağduru çocuklara yönelik bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(4), 575-586.
- Katar, N. (2020). *Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları, saldırganlık ve olumsuz otomatik düşünceler arasındaki ilişkisinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa.
- Kayma Güneş, D. (2018). *Ergenlerin bazı kişilik ve aile özelliklerinin suç davranışına etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaytez, N., Yüceliyiğit, S., ve Kadan, G. (2018). Çocuğa yönelik istismar ve çözüm önerileri. *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(1), 18-24.
- Kırel, A. Ç. (2014). Tutum ve tutum değişimi. İçinde. S. Ünlü (Ed.), *Sosyal psikoloji-I* (Dördüncü baskı, ss: 72-87). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim düzeyi ve suç: Suç-okul ilişkisi üzerine sosyolojik bir araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 291-319.
- Klatt, T., & Kliem, S. (2019). The influence of harsh parenting and parental warmth during childhood on later involvement in prison misconduct. *Journal of Interpersonal Violence*. <https://doi.org/10.1177%2F0886260518820675>
- Koçak, M. (2017). *Genç yetişkinlerde şiddet içeren ve içermeyen suç davranışları ile çocukluk çağı travmaları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Korkut, Ş. (2012). *Lise öğrencilerinde çocukluk örselenme yaşantıları ve öfke ifade biçimleri ile benlik saygısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kourt, R. (2011). *18-24 yaş arası üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının dissosiyatif yaşantılar ve suçluluk-utanç duyguları ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kunt, V. (2003). *Çocuk ve suç*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kurtuldu, B. (2019). *Beliren yetişkinlikteki kadınlarda çocukluk çağı travmalarının romantik ilişkilerle ilişkisinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Küçük, T. (2019). *Çocukluk çağı örseleyici yaşantıları: geç ergenlik döneminde duygu düzenleme, psikolojik uyum ve sağlamlık*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Leschied, A., Chiodo, D., Nowicki, E., & Rodger, S. (2008). Childhood predictors of adult criminality: A meta-analysis drawn from the prospective longitudinal literature. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 50(4), 435-467. <https://doi.org/10.3138/cjccj.50.4.435>
- Minh, A., Matheson, F. I., Daoud, N., Hamilton-Wright, S., Pedersen, C., Borenstein, H., & O'Campo, P. (2013). Linking childhood and adult criminality: using a life course framework to examine childhood abuse and neglect, substance use and adult partner violence. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 10(11), 5470-5489. <https://doi.org/10.3390/ijerph10115470>
- Mulder, E., Brand, E., Bullens, R., & Van Marle, H. (2011). Risk factors for overall recidivism and severity of recidivism in serious juvenile offenders. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 55(1), 118-135.
- Mulder, T. M., Kuiper, K. C., van der Put, C. E., Stams, G. J. J., & Assink, M. (2018). Risk factors for child neglect: A meta-analytic review. *Child abuse & neglect*, 77, 198-210.
- Nergiz, H., ve Işıklı, S. (2019). Suça yönelik tutumlar ve ilişkiler ölçeği Türkçe Formu'nun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*. <https://doi.org/10.5080/u23316>
- Nergiz, H. (2020). *Ceza infaz kurumlarındaki yetişkin hükümlülerde yineleyen fiziksel şiddet suçu davranışını yordayan psikolojik değişkenler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Nijhof, K. S., De Kemp, R. A., & Engels, R. C. (2009). Frequency and seriousness of parental offending and their impact on juvenile offending. *Journal of Adolescence*, 32(4), 893-908.

- Ocak, G. (2019). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. (1.Baskı). Pegem Akademi.
- Oğlağı, Z. (2012). *Yeme bozukluklarında çocukluk çağı travmalarının benlik saygısı ve beden algısı değişkenleri üzerine etkisi*. (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, İstanbul.
- Ortaç, K. E. (2007). *Delice ceza mahkemelerinde iki yılda görülen davaların işlenen suç nedenlerine göre incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ozulu, U. (2011). *12-15 yaş arası ergenlerin suç davranışına yönelik farkındalık düzeylerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Örki, H. (2013). *Okullarda şiddet ve suç: Eskişehir örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Örsel, S., Karadağ, H., Kahıloğulları, A. K., ve Aktaş, E. A. (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2), 130-136.
- Özaşçılar, M. (2016). Şiddet davranışının nedenlerini açıklamada biyolojik temelli kuramların rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19 (Özel Sayı), 16-28.
- Özbay, Ö. (2005). The factors leading to juvenile delinquency: school, family, district and substance use (Case of Ankara). *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 115-144.
- Özcan, Ç., Saç, R. Ü., ve Taşar, M. A. (2017). İstismara uğradığını belirten ergenlerin sosyodemografik özellikleri. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 12(1), 18-25.
- Özçevik, D., ve Güneş, Ö. D. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin bazı sosyo-demografik özelliklere göre yaşadıkları çocukluk çağı travmaları. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 28-42.
- Özdemir, O., Polat, F. H., Beşiroğlu, L., Selvi, Y., Özdemir, P., Atlı, A., ve Akbayram, S. (2011). Suça yönelen erkek ergenlerde travmatik yaşantılar, dissosiyasyon ve suça karşı tutumlar. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 68-75.
- Özdemir, M. ve Doğruöz, E. (2020). Bilimsel araştırma desenleri. N. Cemaloğlu (Ed.) *Bilimsel araştırma teknikleri ve etik*. İçinde (ss.98-102). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, E., Derin, G., ve Okudan, M. (2020). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları ile savunma mekanizmaları ve kendine zarar verme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine and Forensic Sciences*, 17(1), 10-24.
- Öztürk-Can, H. ve Irmak-Yılmaz (2017). Yenidoğan dönemde çocuk istismarı ve ihmali. R. Ekti-Geçti ve H. Özkan (Ed.). *Ebeler için yenidoğan sağlığı ve hastalıkları içinde* (ss. 573 -594). Nobel Tıp Kitabevleri.
- Papalia, N., Ogloff, J. R., Cutajar, M., & Mullen, P. E. (2018). Child sexual abuse and criminal offending: Gender-specific effects and the role of abuse characteristics and

other adverse outcomes. *Child Maltreatment*, 23(4), 399-416.
<https://doi.org/10.1177%2F1077559518785779>

- Polat, O. (2017). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı tanımlar-I*. (İkinci Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Polat, O. (2019). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı-I*. (Üçüncü Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Sarı, E. (2018). *Lise öğrencisi ergenlerin suça yönelik tutumları ve ilişkili faktörler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Sarı, E., ve Arslantaş, H. (2019). Lise öğrencisi ergenlerin suça yönelik tutumları ve risk faktörleri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22(1). <https://doi.org/10.5505/kpd.2018.81894>
- Sargın, N. (2012). *Çocuklarda ruh sağlığı*. (2.Baskı). Eğitim Kitabevi.
- Saruç, S. (2014). Türkiye'de kadın hükümlüler: Kadın hükümlülerin profili ve suçluluğa etki eden olguların analizi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 25(1), 61-88.
- Sevim, Y. ve Ataş, S. (2015). Üniversite gençlerinde şiddet eğilimliliği ve öğrencilerin aile içi şiddete bakış açıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 285-302.
- Seyhan, K. ve Eryılmaz, M. B. (2004). Gelişmiş ülkeler ve Türkiye uygulamasında suç önleme stratejileri. *Liberal Düşünce*, 34,5-34.
- Sezer, G. (2016). *Lise öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresyon ve anksiyete belirtileri ile ilişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Smith, A.C. ve Stern, S.B. (1997). Delinquency and antisocial behavior: A review of family processes and intervention research. *Social Service Review*. 71(3), 382-420.
- Sinani, G. (2012). *Psikiyatri polikliniğine başvuran ve ağrı yakınması olan kişilerde çocukluk çağı travmasının varlığı*. (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi). Marmara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İstanbul.
- Solmaz, H. (2019). *Üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık düzeyleri ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sönmez, S. (2015). *Çocukluk çağında ruhsal travma yaşamış yetişkin bireylerin depresyon düzeylerinin ve yaşam doyumlarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sweet, J. J., & Resick, P. A. (1979). The maltreatment of children: A review of theories and research. *Journal of Social Issues*, 35(2), 40-59. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1979.tb00800.x>
- Şahin, D. (2019). *Üniversite öğrencilerinin ebeveynlerine bağlanma örüntüleri ile çocukluk çağı olumsuz deneyim yaşama durumları arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış Yüksek

Lisans Tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karaman.

- Şar, V., Necef, I., Mutluer, T., Fatih, P., & Türk-Kurtça, T. (2020). A revised and expanded version of The Turkish Childhood Trauma Questionnaire (CTQ-33): Overprotection-overcontrol as additional factor. *Journal of Trauma & Dissociation*, 1-17. <https://doi.org/10.1080/15299732.2020.1760171>
- Şar, V., Öztürk, P. E., ve İkikardeş, E. (2012). Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*, 32(4), 1054-1063. <https://doi.org/10.5336/medsci.2011-26947>
- Şentürk Dızman, Z. (2019). *Denetimli serbestlik altındaki gençlerin aile yapıları ve suça yönelimleri konusunda nitel bir araştırma: "İstanbul, Hasanpaşa örneği"* (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şentürk, Ş. (2018). Suça sürüklenmiş çocukların sosyo-demografik özellikleri ana-baba tutumları ve suçun nedenleri (Amasya örneği). *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 38-48.
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics*. (Sixth Edition). Pearson.
- Teague, R., Mazerolle, P., Legosz, M., & Sanderson, J. (2008). Linking childhood exposure to physical abuse and adult offending: Examining mediating factors and gendered relationships. *Justice Quarterly*, 25(2), 313-348. <https://doi.org/10.1080/07418820802024689>
- Teker, K. Y. (2010). *Suçlu çocuklarda sosyo-demografik özellikler ile ebeveyn tutum algısının çocuk suçluluğuna katkısı*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Thapa, S., Brown, S. L., & Skilling, T. A. (2021). The relationship between self-esteem, gender, criminal attitudes, and recidivism in a youth justice sample. *Criminal Justice and Behavior*, 48(4), 539-555.
- The Community Safety & Crime Prevention Council Statement (CS&CPC Statement) (1996). *The root causes of crime*. http://preventingcrime.ca/wp-content/uploads/2014/08/Causes_of_Crime.pdf
- Tiftik, N. (2012). *Adam öldürme eylemi nedeniyle hüküm giymiş olan kadınlarda çocukluk örselenme yaşantılarına maruz kalma düzeyi, adil dünya inancı ile öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, İstanbul.
- Topçuoğlu, T. (2014). Çocuk suçluluğu ve gelişimsel (risk odaklı) suç önleme. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (Özel Sayı I), 217-226.
- Topitzes, J., Mersky, J. P., & Reynolds, A. J. (2011). Child maltreatment and offending behavior: Gender-specific effects and pathways. *Criminal Justice And Behavior*, 38(5), 492-510. <https://doi.org/10.1177%2F0093854811398578>

- Tutar, H. (2016). *Sosyal psikoloji: Kavramlar ve kuramlar*. (Üçüncü baskı). Seçkin Yayıncılık
- Tutar, H. (2018). *Davranış bilimleri*. (Dördüncü baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Türkkan, T., ve Odacı, H. (2018). Liseli ergenlerde çocukluk çağı örselenme yaşantılarının cinsiyet, gelir düzeyi ve ebeveyn eğitim durumuna göre incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(1), 71-89.
- Ullman, S. E., & Filipas, H. H. (2005). Gender differences in social reactions to abuse disclosures, post-abuse coping, and PTSD of child sexual abuse survivors. *Child Abuse & Neglect*, 29(7), 767-782.
- Üstüner Top, F. ve Cam, H. H. (2021). Childhood maltreatment among university students in Turkey: prevalence, demographic factors, and health-related quality of life consequences. *Psychology, Health & Medicine*, 26(5), 543-554.
- WHO (2020, Ekim 6). *Child maltreatment*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>
- Yaşar, E. (2016). *Çocukluk dönemindeki istismar, ihmal ve travmanın aleksitimi ile ilişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yavuzer, H. (2018). *Çocuk ve suç*. (18.Basım). Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, F. (2010). *Majör depresyon hastalarında çocukluk çağı travmasının dürtüsellik, öfke ve intihar davranışı ile ilişkisi*. (Yayınlanmamış Psikiyatri Uzmanlık Tezi). Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Psikiyatri Birimi, İstanbul.
- Yıldırım, K. Ç. (2012). *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları anabilim dalında 2006-2011 yılları arasında muayene edilen, kanunla ihtilafa düşen çocukların değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi). Çukurova Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Adana.
- Yılmaz, A. (2009). *Suçta yönelmiş ve yönelmemiş 14-18 yaş arası ergenlerin empati düzeylerinin ve ana-baba tutumlarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Yılmaz-Irmak, T. (2008). *Çocuk istismarı ve ihmalinin yaygınlığı ve dayanıklılıkla ilişkili faktörler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yörükoğlu, A. (2018). *Çocuk ruh sağlığı*. (38. Basım). Özgür Yayınları.
- Yücel, D. (2014). *Çocukluk çağı istismar yaşantılarının genç yetişkinlik dönemindeki bağlanma süreçleri, psikopatolojik semptomlar, ilişki yeterlilikleri ve aşk tutumları ile ilişkilerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.

Yüksel, M., ve Çifci, E. G. (2017). Yetişkin hükümlülerin çocukluk çağı travma düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (30), 57-86.

Zeren, C., Yengil, E., Çelikel, A., Ayşegül, A. R. I. K., ve Arslan, M. (2012). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı istismarı sıklığı. *Dicle Tıp Dergisi*, 39(4), 536-541.

EKLER

EK- 1 Bilgilendirilmiş Onam Formu

Sayın Katılımcı;

Bu çalışma yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanmıştır. Katılmayı kabul ederseniz ortalama 20 dk. sürecek 3 anket dolduracaksınız. Vereceğiniz bilgilerde kimlik bilgileriniz istenmeyecek ve bu bilgiler üçüncü kişilerle kesinlikle paylaşılmayacaktır. Alınan veriler bilimsel bir araştırma için kullanılacaktır. Sorulara vereceğiniz içten ve samimi cevaplar araştırmadan geçerli ve güvenilir bilgi edinilmesi açısından son derece önemlidir. Lütfen her bir anket için sayfanın başında yer alan yönergeyi okuyunuz ve gerçek düşünce, duygu ve davranışlarınıza göre mümkün olduğu kadar boş soru bırakmayarak cevaplayınız.

Katılımınız için teşekkür ederim.

Psik. Dan. Neslihan ALTUNPUL

EK 2- Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()

Yaşınız:

Eğitim Gördüğünüz Üniversite:.....

Sınıf Düzeyiniz:

Hazırlık() 1.sınıf () 2.sınıf () 3.sınıf() 4.sınıf() 5.sınıf() 6.sınıf ()

Lisans Alan türünüz:

Sözel (İlahiyat, Edebiyat, Özel Eğitim, Tarih, Coğrafya vs.) ()

Sayısal (Tıp, Hemşirelik, Fizik, Kimya,Biyoloji,Fen Bilgisi Öğretmenliği Mühendislik vs.) ()

Eşit Ağırlık (Hukuk, Psikoloji, PDR, İşletme, İktisat, Sosyal Hizmet, Arkeoloji vs.) ()

En uzun süre yaşadığınız yerleşim birimi:

Metropol (Ankara, İzmir, İstanbul) () İl () İlçe () Kasaba () Köy ()

Sosyo-ekonomik düzeyinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Düşük () Düşük-Orta () Orta () Orta-yüksek () Yüksek ()

Anne ve babanız sağ mı?

İkisi de sağ () Anne sağ – Baba ölü () İkisi de ölü () Baba sağ – Anne ölü ()

Anne ve babanız birlikte mi?

Birlikte () Ayrı yaşıyor () Boşanmış ()

Anne ve babanız öz mü?

İkisi de öz () Anne öz – Baba üvey () İkisi de üvey () Baba öz – Anne üvey ()

Ailenizde kaç çocuk vardır?

1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 () 6+()

Ailenin kaçınıcı çocuğusunuz?

En büyük () İkinci () Ortanca () En küçük ()

Annenin öğrenim durumu?

Okur – Yazar değil () Okur – Yazar () İlköğretim (1. Kademe) ()
İlköğretim (2. Kademe) () Lise () Üniversite ()

Babanın öğrenim durumu?

Okur – Yazar değil () Okur – Yazar () İlköğretim (1. Kademe) ()
İlköğretim (2. Kademe) () Lise () Üniversite ()

Ailenizde daha önce herhangi bir suçtan ceza alan veya tutuklanan birey var mıdır?

Evet () Hayır ()

EK-3 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ-33)
Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Türkçe Versiyon

Her bir madde için aşağıdaki seçeneklerden birini işaretleyiniz:

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

Çocukluğumda ya da ergenliğimde...

1) Yeterli yemeğim olurdu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

2) Gündelik bakım ve güvenliğim sağlanıyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

3) Anne ya da babam kendilerine layık olmadığımı ifade ederlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

4) Fiziksel ihtiyaçlarım tam olarak karşılanırdı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

5) Ailemde sorunlarımı paylaşabileceğim biri vardı

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

6) Üst baş açısından bakımsızdım.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

7) Sevildiğimi hissediyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

8) Anne ya da babam kendimden utanmama neden olurdu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

9) Ailemden birisi bana öyle kötü vurmıştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

10) Ailemde değiştirmek istediğim şeyler vardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

11) Ailemdelikiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

12)Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

13) Anne ya da babam fikirlerimi önemserdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

14) Ailemdelikiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

15) Fiziksel bakımdan hırpalanmış olduğuma inanıyorum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

16) Çocukluğum mükemmeldi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

17) Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

18)Ailemde birisi benden nefret ederdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

19)Ailemdekiler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

20) Biri bana cinsel amaçla dokunmaya ya da kendisine dokundurtmaya çalıştı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

21) Kendisi ile cinsel ilişki kurmadığım takdirde bana zarar vermekle tehdit eden biri vardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

22) Benim ailem dünyanın en iyisiydi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

23) Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

24) Birisi bana cinsel tacizde bulundu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

25) Ailemdekiler bana karşı suçlayıcıydı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

26) İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecekti birisi vardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

27) Cinsel istismara uğradığım kanısındayım.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

28) Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

29) Ailemdelikler yaşıtırlarımla ve arkadaşlarımla görüşmemi kısıtlardı.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

30) Ailemdelikler her şeyime karışırdı.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

31) Anne ve babam bir işi kendi başıma yapmama fırsat verirlerdi.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

32) Ailemdelikler rahat vermeyecek derecede peşimdeydiler.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

33) Anne ya da babam beni kontrol etmek için kişisel eşyalarımı benden habersiz karıştırırdı.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

EK-4 Suça Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği

Bu ankette iki bölüm vardır (Bölüm A ve Bölüm B). İlk bölümde arkadaşlarınız ve tanıdıklarınızla ilgili sorular vardır. İkinci bölüm ise katılıp katılmadığınızı belirteceğiniz bir dizi cümleden oluşmaktadır. Doğru veya yanlış cevap yoktur. Lütfen tüm soruları yanıtlayın.

A Bölümü

A Bölümündeki soruları yanıtlarken hayatınızda en çok vakit geçirdiğiniz 4 yetişkini dikkate alınız. Bu kişilerin her birine zihninizden bir numara veriniz (1,2,3,4 gibi.) **Lütfen ilgili kişilerin isimlerini vermeyin.** Ardından, soruları bildiğiniz en iyi şekilde yanıtlayın.

A. 1 numaralı kişi ile zamanınızın ne kadarını geçiriyorsunuz? (Lütfen Cevabınızı Yuvarlak İçine Alın)

%25'ten daha a %25 - %50 %50 - %75 %75 - %100

	Evet	Hayır
B. 1 numaralı kişi herhangi bir suç işledi mi?		
C. 1 numaralı kişinin suç kaydı var mı?		
D. 1 numaralı kişi hiç cezaevine girdi mi?		
E. 1 numaralı kişi sizi hiç bir suça karıştırdı mı?		

A. 2 numaralı kişi ile zamanınızın ne kadarını geçiriyorsunuz? (Lütfen Cevabınızı Yuvarlak İçine Alın)

%25'ten daha a %25 - %50 %50 - %75 %75 - %100

	Evet	Hayır
B. 2 numaralı kişi herhangi bir suç işledi mi?		
C. 2 numaralı kişinin suç kaydı var mı?		
D. 2 numaralı kişi hiç cezaevine girdi mi?		
E. 12numaralı kişi sizi hiç bir suça karıştırdı mı?		

A. 3 numaralı kişi ile zamanınızın ne kadarını geçiriyorsunuz? (Lütfen Cevabınızı Yuvarlak İçine Alın)

%25'ten daha a %25 - %50 %50 - %75 %75 - %100

	Evet	Hayır
B. 3 numaralı kişi herhangi bir suç işledi mi?		
C. 3 numaralı kişinin suç kaydı var mı?		
D. 3 numaralı kişi hiç cezaevine girdi mi?		
E. 3numaralı kişi sizi hiç bir suça karıştırdı mı?		

A. 4 numaralı kişi ile zamanınızın ne kadarını geçiriyorsunuz? (Lütfen Cevabınızı Yuvarlak İçine Alın)

%25'ten daha a %25 - %50 %50 - %75 %75 - %100

	Evet	Hayır
B. 4 numaralı kişi herhangi bir suç işledi mi?		
C. 4 numaralı kişinin suç kaydı var mı?		
D. 4 numaralı kişi hiç cezaevine girdi mi?		
E. 4 numaralı kişi sizi hiç bir suça karıştırdı mı?		

B Bölümü

Lütfen tüm soruları yanıtlayınız.

	Katılıyorum	Katılmıyorum
1. Size hakaret eden birine vurmak kabul edilebilir bir durumdur.		
2. Hayatta kalmak için çalmak kabul edilebilir bir durumdur.		
3. Gelecekte muhtemelen suç işlemem.		
4. Yasalara karşı gelen insanlarla çok ortak yanım var.		
5. Bir çocuk tacizcisini dövmenin hiçbir yanlış tarafı yoktur.		
6. Kişi bunun adı çalmak olsa bile kendisine ödünç verileni geri vermeme hakkına sahiptir.		
7. Miktarı ne olursa olsun bulduğum para benimdir.		
8. Arkadaşlarımdan hiçbiri suç işlemedi.		
9. Bazen onurunuzu korumak için kavga etmek zorundasınızdır.		
10. Neyin doğru neyin yanlış olduğuna ben karar vermeliyim.		
11. Polise yalan söyleyebilirim.		
12. Suç işlemiş pek çok insan tanıyorum.		
13. Sizi çok kızdıran biri dayağı hak eder.		
14. Neyi hak ettiğime sadece ben karar vermeliyim.		
15. Bazı durumlarda polisten kaçmayı denerim.		
16. Çalmam ve çalana da hoş bakmam.		
17. Dayak yiyen insanlar genelde bunu hak etmiştir.		
18. Ne yaparsam yapayım bana herkes gibi davranılmalı.		
19. Bazı kişileri aldatabilirim.		

20. Suç işleyen arkadaşlarımın arasında her zaman kabul görürüm.		
21. Sizden bir şey çalmışsa birisiyle kavga etmek doğrudur.		
22. Parasızlıktan dolayı bir şeylere sahip olamamak yanlıştır.		
23. Kolaylıkla inandırıcı bir yalan söyleyebilirim		
24. Arkadaşlarımın çoğunun sabıka kaydı yok.		
25. Sizi aşağılayan birine vurmak yanlış bir davranış değildir.		
26. Aç birinin çalmaya hakkı vardır.		
27. Kurallar istediğimi yapmamı engellemez.		
28. Cezaevine girmiş arkadaşlarım var.		
29. Size ödünç verilen bir şeyi almak tam olarak çalmak sayılmaz.		
30. Arkadaşlarımın hiçbiri şimdiye kadar suç işlemek istemedi.		
31. Onur için kavga etmek yanlış değildir.		
32. Neyin doğru neyin yanlış olduğuna sadece ben karar verebilirim.		
33. Paçayı kurtarabilecek olsam birilerini dolandırırım.		
34. Arkadaşlarımla birlikte suç işledim.		
35. Sizi kızdırdığı için dayak yiyen biri bundan şikâyet etmemelidir.		
36. Hayatta neyi hak ettiğine kişinin kendisi karar vermelidir.		
37. İyi bir sebep için suç işlerim.		
38. Polisin/Jandarmanın yakından bildiği arkadaşlarım var.		
39. Kavga isteyen birini dövmenin hiçbir yanlış tarafı yoktur.		
40. Ne yaparsam yapayım, herkes gibi davranılmaya hakkım var.		
41. Bir daha yasalara karşı gelmeyeceğim.		
42. Sizi aldatan biriyle kavga etmek doğrudur.		
43. Parasızlık, istediklerinize sahip olmaktan sizi alıkoymamalı.		
44. Polisi aldatmak hoşuma gider.		

EK-5 Ölçek Kullanım İzinleri

Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği kullanma izni Gelen Kutusu x

 Neslihan Altunpul <[redacted]> 4 Eyl 2020 17:58 ★ ↶ ⋮

Alici: [redacted]

Sayın **Vedat Sar** hocam iyi günler dilerim, ben Neslihan Altunpul, Necmettin Erbakan Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bilim dalında yüksek lisans yapmaktayım. Tez çalışmamda 2012 yılında geliştirmiş olduğunuz Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği adlı ölçeğinizi Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı İstismarı ve Suça Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi konulu tez çalışmamda kullanmama izin verir misiniz ve ölçeğinizi çalışmamda kullanmak üzere benimle paylaşabilir misiniz? Teşekkür eder, çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

 Vedat Sar 4 Eyl 2020 20:15 ☆ ↶ ⋮

Alici: ben

Kullanabilirsiniz. Ekteki yeni versiyonunu tercih edebilirsiniz.

Vedat Sar, MD
Professor and Chair, Department of Psychiatry
Koç University School of Medicine (www.ku.edu.tr) &
Koç University Hospital (www.kuh.ku.edu.tr), Istanbul, Turkey
Board Member, World Association of Cultural Psychiatry (WACP)
ORCHID ID: 0000-0002-5392-9644

Tümünü g

12°C 00:3 29.12.2

Suçta Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği kullanma izni Gelen Kutusu x

 Neslihan Altunpul <[redacted]> 4 Eyl 2020 17:33 ★ ↶ ⋮

Alici: [redacted]

Sayın Hüseyin Nergiz hocam iyi günler dilerim, ben Neslihan Altunpul, Necmettin Erbakan Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bilim dalında yüksek lisans yapmaktayım. Tez çalışmamda 2019 yılında geliştirmiş olduğunuz Suçta Yönelik Tutumlar ve İlişkiler Ölçeği adlı ölçeğinizi Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı İstismarı ve Suça Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi konulu tez çalışmamda kullanmama izin verir misiniz ve ölçeğinizi çalışmamda kullanmak üzere benimle paylaşabilir misiniz? Teşekkür eder, çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

 Huseyin NERGIZ <[redacted]> 4 Eyl 2020 18:20 ☆ ↶ ⋮

Alici: ben

Merhaba Neslihan Hocam,
Türkçe'ye uyarlamış olduğumuz SYTİÖ-TR'yi tez çalışmanızda kullanabilirsiniz.
Tez/Makale yazımında atıf kaynağı olarak Türk Psikiyatri Dergisi'ndeki makalemizi göstermeniz ve çalışmada elde edilen sonuçları/bulguları paylaşmanızı rica ederim.
Danışmak/Bilgi almak istediğiniz bir konu olursa yine yazabilirsiniz.
Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

EK-6 Anket Uygulama İzinleri

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 48178250-300-E.84782
Konu : Araştırma İzni (Neslihan
ALTUNPUL)

15/12/2020

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 11/12/2020 tarihli ve 71052239-300-E.83914 sayılı yazınız.

Enstitünüz Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Neslihan ALTUNPUL'un "Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı İstismarı ve İhmali İle Suça Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı tez önerisi kapsamında Üniversitemiz öğrencilerine uygulama yapma isteği uygun görülmüştür.
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-İmzalıdır

Prof. Dr. Muhiddin OKUMUŞLAR
Rektör Yardımcısı

Adres: Yaka Mah. Kasım Halife Sok. No: 11/1 (A Blok) No: 11 (B Blok) Posta Kodu: 42090 Meram / KONYA
Telefon: 0332 221 06 01 Faks: 0332 236 21 85 Elektronik Ağ: <http://www.erbakan.edu.tr>

Gül Hürmeyer ARSLAN

0332 221 06 08

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile üretilmiştir.
Evrak teyidi <https://ebyswsgp.erbakan.edu.tr> adresinden 0HEV-BBAR-05RM kodu ile yapılabilir.

T.C.
KIRSEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : E-78968926-300
Konu : Araştırma İzni (Neslihan
ALTUNPUL)

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 12.12.2020 tarihli ve 48178250-300-E.19806 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Neslihan ALTUNPUL'un "Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı İstismarı ve İhmali ile Suça Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" adlı tez önerisi kapsamında Üniversitemiz öğrencilerine online/çevrimiçi olarak uygulama yapma isteği Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Mustafa Kasım KARAHOCAGİL
Rektör a.
Rektör Yardımcısı